תנ״ך · אחרונים · מלבי״ם · כתובים

מלבי"ם על שיר השירים

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל [מלבי"ם] וייזר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלבי"ם על שיר השירים

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל [מלבי"ם] וייזר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלבים-על-שיר-השירים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
פרק א 14
פסוק א 14
פסוק ב 15
פסוק ג 16
פסוק ד 17
פסוק ה 18
פסוק ו 19
פסוק ז 20
פסוק ח 21
פסוק ט 22
פסוק י 23
פסוק יא 24
פסוק יב 25
פסוק יג 25
פסוק יד 26
פסוק טו 26
פסוק טז 27
פסוק יז 27
פרק ב 28
פסוק א 28
פסוק ב 29
פסוק ג 30
פסוק ד 31
פסוק ה 31
פסוק ו 32
פסוק ז 32
פסוק ח 33
פסוק ט 34
פסוק י 35
פסוק יא 35
פסוק יב 37
פסוק יג 37
פסוק יד 38
פסוק טו 39
פסוק טז 41
פסוק יז 41
פרק ג 42
פסוק א 42
פסוק ב 43
פסוק ג 44
פסוק ד 44
פסוק ה 45
פסוק ו 45
פסוק ז 46
פסוק ח 46
פסוק ט 47
פסוק י 48
פסוק יא 51
פרק ד 51
פסוק א 51
פסוק ב 52
פסוק ג 53
פסוק ד 53
פסוק ה 54
פסוק ו 54
פסוק ז 55
פסוק ח 55
פסוק ט 56
פסוק י 57
פסוק יא 57
פסוק יב 58

פסוק יג 58
פסוק יד 59
פסוק טו 59
פסוק טז 59
פרק ה 60
פסוק א 60
פסוק ב 61
פסוק ג 63
פסוק ד 63
פסוק ה 64
פסוק ו 64
פסוק ז 65
פסוק ח 65
פסוק ט 66
פסוק י 66
פסוק יא 66
פסוק יב 67
פסוק יג 67
פסוק יד 68
פסוק טו 69
פסוק טז 69
פרק ו 70
פסוק א 70
פסוק ב 71
פסוק ג 71
פסוק ד 71
פסוק ה 72
פסוק ח 72
פסוק ט 73
פסוק י 73
פסוק יא 74
פסוק יב 75
פרק ז 75
פסוק א 75
פסוק ב 76
פסוק ג 77
פסוק ד 77
פסוק ה 77
פסוק ו 78
פסוק ז 79
פסוק ח 79
פסוק ט 80
פסוק י 80
פסוק יא 81
פסוק יב 81
פסוק יג 82
פסוק יד 82
פרק ח 83
פסוק א 83
פסוק ב 84
פסוק ג 84
פסוק ד 84
פסוק ה 85
פסוק ו 85
פסוק ז 86
פסוק ח 87
פסוק ט 87
פסוק י 88
פסוק יא 88
פסוק יב 88
פסוק יג 89
פסוק יד 90

הקדמה

הקדמה לשירי הנפש

אוצר האוצרות וצבי כל חמדה, סגולת הסגולה ויקר כל קדש, השיר המקודש הזה לנו. מיום אביר החכמים ברוח ה' עליו השכיל עד היום הזה. זקני קדם קדש קדשים קראוהו. סולת נקיה כנוהו, ראש השירים ונזרם, תפארת הכתובים והדרם, חמדת שנות עולם וצבי עדים, חוסן התושיה והתבונה, אוסם החכמה והדעת, מעון האור והזהר, אהל הצחצחות והצהר, לא היה יום - כה אמרו חכמינו הנאמנים - כיום שניתן בו שיר השירים לישראל: אולם מה סוד השיר הזה ועל מה ועל מי משלו נשאו? מי המה נביאיו ועל מה נבאו? על מי נאמרו הדברים והחזיונות האלה אשר מאד נפלאו? מה יסודו ועל מה אדניו הטבעו? מי זאת עולה מן המדבר ודודה אשר חמק עבר? מי הדוד הבחור אשר שלח ידו מן החור? ורעיתו כעוטיה, ושדיה תאמי צביה. והיא מקוטרת מור ולבונה, ומי היא אחותה הקטנה? מי הוא זה הצבי והעופר, אשכל הכופר, הלן בין שדים, ורובץ בצהרים, צרור המור והתפוח, המציץ והמשגיח, וקוצותיו תלתלים, וידיו גלילים, רגליו כאילים, ומי הם השועלים המחבלים? מי אפוא הוא הרועה בשושנים, אשר עיניו כיונים, שוקיו כעמודים, וכולו מחמדים, דגול מרבבה, ודגלו אהבה, הדוד על הררי בתר, ומי היא יונתו בסתר? השחורה ונאוה, והיא חולת אהבה, ברה כחמה, וכנדגלות איומה. ונופת שפתותיה, וכעדר העזים שניה, ברכות בחשבון עיניה, ובנעלים יפו פעמיה? ומי הוא המלך במסבו, ועלמות ובנות סביבו, מלכות ופלגשים, והיפה בנשים, שלמה ושולמית ומחולת המחנים, כלה ולבנון ובנות ירושלים? מי הם החושקים והנושקים, הריעים והרועים, הדודים והידידים. העיר והשומרים. הכרם בבעל המון והנוטרים, המטה וששים גבורים? ומה האפריון ועמודיו, והגן ומגדיו, התמר וסנסיניו, מעין גנים ופרדס רמונים, הדודאים והגפנים, האשישות והתפוחים. שושנת העמקים והיא בין החוחים? כל אלה חדות צפונות וסודות חתומות, חכמות רמות ופליאות נעלמות, חכמי קדם חרשו בעגלתו וחדתו לא מצאו, ונבוני דור אחרון שדדו אדמתו ואלומותיו לא נשאו, וניתן הספר על יד יודע ספר לאמר קרא נא זה ואמר לא אוכל כי חתום הוא חדה היא ותהי לחדה: השמלה אשר בה יתכסה השיר בהגלותו לעיני רואים, הוא שיר ידידות הוסד לפי דברי המבארים בין המלך שלמה וחשוקתו, או בין רועה בצאן ורעיתו, מלא דברי חשק אין סדרים למו, ומליצות רבות אין מבין אותמו, ורוב המליצות והדמיונות נלאו המפרשים לשבצם במשבצות זהב הפשט במלואותם, וישימו העקוב למישור ויאמרו משל היה:

אבל מי הוא הנשגב המתעטף באדרת היקר הלז? ומי הם החושקים המופלאים והידידים הנעלמים הלובשים מחלצות האלה ויבואו בעדי עדים? יאמרו המושלים כי כנסת ישראל היא היא החשוקה, והחושק הוא דודה העליון אלהיה, אשר ארשה לו לאשה במצרים בנעוריה, שם הגיע עתה עת דודים שם זכר אהבת כלולותיה, ובמדבר ציה שם קשרה בתולה עדיה כלה קשוריה, ואתא מרבבות קדש וכשני עפרים שני שדיה, ובארץ צבי פרש כנפיו עליה, ובבית עולמים אתו מלבנון כלה וכריח לבנון ריח שמלותיה, עד בגדה אשה מריעה, וישלחה מביתו בפשעיה, ואשת נעורים כי תמאס אמר אלהיה, ודומה דודה לצבי הנה עומד אחר כותליה, ועוד ישוב לשוש עליה לטוב כאשר שש על אבותיה - דרך זה סללוהו חכמי המדרש במדרשיהם. ורוב המפרשים הלכו בעקבותיהם, לבד בפתרון פרטי הכתובים והמשך המאמרים נעו מעגלותיהם. איש לדרכו כטוב בעיניהם. - וחכמי החקירה הסירו מצנפת המליצה הרימו העטרה, ומבלי חומר עשו צורה, ותלו הרים גבוהים בשערה, ארגו בשיר הזה כל חכמת הטבע והמערכת, קורי עכביש עם המסכת, וינועו את הכתובים אל אשר יהיה שמה רוח הפילוסופיא ללכת, ונשאר מצבת בם כאלה וכאלון אשר בשלכת, סוף דבר רוב הפירושים והבאורים, שוכנים חררים בירכתי צפון ביערים, בגבול הרמז ודרוש נעצרים, מעיר מושב הפשט רחוקים, במעבה הכתוב בלתי מוצקים, ובעליל המליצה מזוקקים, והגם כי ידענו זאת כי הדבר האלקי לו שבעים פנים ואלף כונים, בכל זאת הבאור הפשטי הוא ראשית דעת, הוא המפתח בו נפתח השערים טרם נבוא בחדרים אל הקדש פנימה ואל היכלי מלך. לכן יצאתי להשכילך בינה, הט אזנך האזינה, הנה אפתח לך שער חדש, בו נפשך תראה אור ותמצא מרגוע, ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש:

לא מחשבת המבארים בהבנת חצונית המשל הזה מחשבותי, ולא דרכיהם בכונת הנמשל דרכי, לא המלך שלמה לבדו זה דודה וזה ריעה וידידה, ולא רועה צאן במדבר הוא לבדו חמדה וגם יעדה. ולא על מקהלת ישראל נשא השיר לפי פרושי משלו, וגם לא על מעשי הטבע ומפעלו, המשל יספר הבלי שלמה עודו בחיים חייתו, נשיו הרבות והעלמה אהובת ריע אשר מאסה אהבתו, והמליצה תחוה דעת ידו החזקה ברוח נבואתו, עת פשט בגדיו הצואים ובאלהים חיים דבקה נשמתו, המשל והמליצה יחדיו יהיו תמים, וימלאו ללדת והנם בבטן אם אחת תאומים, והנה אנחנו מאלמים אלומים, והנה קמה אלומתי וגם נצבה, ארפא משובת הכתובים אוהבם נדבה, ודגלם עלי אהבה, ועתה אפרש את שיחתי, אטה למשל אזני אפתח בכנור חדתי, והנה תסובנה אלומותיכם ותשתחוינה לאלמתי:

המשל מספר, כי בין המון הנשים מלכות ופלגשים, אשר בהמה דבק שלמה לאהבה, חשקה נפשו רהבים, אילת אהבים, עלמה כקציעה וימימה, ברה כחמה, כולה מתאימה, אין כמוה על אדמה, והיא רועה צאן בני אמה. והיא כרחל לפני גוזזיה נאלמה, כי כאש עצור בעצמותיה ולהבה, רשפי אש שלהבת אהבה, אל עלם נעלם, פלוני אלמוני, טוב רואי אדמוני, יפה עינים, וזרזיר מתנים, בחור כארזים, וחכם הרזים, רועה צאן וגדיים, הררי בשדה בירכתים, והוא יחוש יום יום כנשר שמים, מן המדבר אשר הוא חונה שמה, אל חדרי שלמה מעון רעיתו העגומה, ויחדש עמה תמיד ברית אהבתו, ויקראיה יונתו תמתו, והוא נקרא דודי וריעי בפי כלתו. והגם כי הפקיד המלך עליה שומרים, בנות ירושלים אותה נוטרים, וסביב מטתו ששים גבורים, בכל זאת מנעולי ברזל ונחשתים, בפני רשפי האהבה לא נעלו, וחומה בריח ודלתים, בין החושקים לא הבדילו, כי הדוד שב לדבר עמה תמיד דרך חור מזוזה ודלתים, גם היא יצאה אחריו המדבר רובצת עמו בין המשפתים, ובכל עת צאתה ירדפו אחריה, בנות ציון נוטריה, יסובבוה במחולת המחנים, והיא נושאת אליהן ידים, לאמר, השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תעוררו את האהבה, כי טוב לי עמה פת חרבה, במדבר ציה וערבה, מהיכלי עונג בם לא ראיתי טובה. ויין הרקח מהול בדאבה. - באחרית הימים, בא עופר האילים מהרי בשמים, קרנים מידו עליה זרחו, ודודאי האהבה פרחו, ורשפיה רשפי אש נצחו. ואסירי התקוה חפשי שולחו, ואל המדבר ברחו, ולהקת המשוררים רנה פצחו - כמות עזה אהבה, וקנאתה כשאול נשגבה, לא יכבו מים רבים הלהבה. ולא נהרות ומי תהום רבה. - העברים סרו שחקים נטהרו, צללים עברו, ריעים התחברו, גיל וששון חגרו, הביטו ונהרו, עטרת עטרו, המזמרים זמרו, והמשוררים שרו:

הוצעה

חכמי המחקר וחכמי תושיה, ידמו במשליהם את הגויה, עם המון כחותיה הנדגלות, הפועלות והמתפעלות, אל קרית מלך רב וצבאיה, או אל עיר קטנה אחת ואנשיה. כי כמו שימצאו בעיר אנשים רבים שונים, המונים המונים, איש על דגלו חונים, ופועלים בעסקים מפורדים, לתכליתים אישיים מיוחדים, כן גם בגויה המון כחות רבות, כעדר הקצובות, איש על מקומו יחנה, ועל יסוד טבעו נבנה, ופעולתו יענה, ולתכלית מיוחד יפנה: וכן כמו שכל אנשי העיר, רב וצעיר, ישתתפו בהנהגה כוללת, ויתחברו תחת ממשלה אחת מושלת, ותחת דת וחקים, ומשפטים צדיקים, וכולם מתחזקים ועוסקים, איש על דגלו ואיש על צבאו, איש על עבודתו ואיש על משאו, להעמיד שלום העיר על מכונה, בל יכרת מעונה, ויש ביניהם ראשים ועוצרים, שופטים ושוטרים, מצוים

ומזהירים, ודלת העם טף וגברים, זקנים עם נערים, כורמים ואכרים, מונהגים ונכנעים, מוזהרים ושומעים: כן גם כל כחות הגויה ומדותיה, תכונותיה ומחנותיה, כולם להנהגת החי בכלל יתאחדו, יתלכדו ולא יתפרדו, כולם עושים במלאכה, כאנשי הממלכה, להעמיד על מכונה, שלום הגויה ועניינה, חיותה בריאותה ומזונה, ותשלח שרשיה וכפתה רעננה, וכולם משתתפים תחת חק טבעי כולל, בכל כחותיהם הוא מתבולל, להעמיד את החי וגוייתו, כל ימי היותו על אדמתו, עד בוא חליפתו, ויש ביניהם כחות ראשיות העומדים על הפקודים, וכחות פחיתות אשר נתנו להם לעבדים, והדבר מתבאר וערוך, בספרי הפילוסופים בארך:

וכאשר נשקיף בעין הבחינה. על כל כחות הגויה ונתבונן בם בינה. ראינו כי כולם עמה יעמדו ועמה יאבדו. עם הבשר נולדו ובמותם לא נפרדו. כולם היו מן העפר ואל עפרם ישובון. החמר היה להם לחמר וממנו ינובון. הם חניכיו ילידי ביתו. הם בעלי בריתו. רצים למלאות תאותו. וזה כל פרי שקידתם כל ימי היותם על אדמתם. להפיק רצון גוייתם. תענוגיו ומשאלותיו. מאוייו ותועלותיו. הם אזרחי הקריה והבונים. הם יושבי העיר לפנים אכרים ועובדי אדמה. כי השם אלוה חכמה. כולם עם נבל. און יחבל. והרה הבל. וילד אבל. החבל והכבל. המשא והסבל. וקללת עיבל. זה חלקם בתבל:

לבד אחת היא כמראה הלפידים היא מתהלכת. בת מלך היא והיא המולכת. היא העיט המחיה את הפגרים. לפיד אש העובר בין הבשרים. כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים. היא היונה היפה. כשחר נשקפה. כבודה בת מלך פנימה. ברה כחמה. היא הרעיה היא הכלה. הקיימת סלה. היא החיה והמשכלת. מכל בני בשר נבדלת. ואחרי המזוזה והדלת, תשים זכרונה בעוז חביונה. בדודה השוכן על הרי בשמים. כי היא נשמת שדי ממרומים. הוא דודה ובו דובקת. הוא ריעה ואליו היא מתרפקת. בערב היא באה ובבקר היא שבה. אל האלהים אשר אהבה. לא תכרות ברית ליושב הארץ ולא תחנם. וכי יקראו אליה לא תענם. ועת יאמר אשר בידו נפש כל חי גזרו את הילד החי. תאמר לא כי בנך המת ובני החי, וגואלה חי ישיביה אל בית מועד לכל חי. ונעלמה מעיני כל חי. ועתה לפניך אלך ואישר הדורים. אפתח לפניך שערים. ונתתי לך אוצרות חשך ומטמוני מסתרים. הנה יד שלוחה אלי ובו מגלת ספר. והיא כתובה פנים ואחור. ואוכלה ותהי בפי כדבש למתוק. פצה פיך ואכל את אשר אני נותן אליך. דבש תמצא אכל דיך. ונופת מתוק אל חכך:

מבוא המחברת

הן כל אדם באשר הוא אדם. חייו ופעולותיו יפרדו והיו לשני ראשים. כפי שני החלקים אשר מהם הורכב. (א) הראש האחד יפנה דרך בית און. הוא חיי הגוף ופעולותיו החומריים שהוא מצד היותו בן אדמה לבבו פונה אל הצלחות הזמניות. לאסוף הון ועושר. לבקש כבוד ומשרה. לאהב חמדת עולם ותענוגות בשר. (ב) והראש השני יפנה למסלה העולה בית אל. הוא חיי הנשמה ופעולותיה הרוחניים. שהיא מצד היותה בת שמים מגמת פניה אל האושר הרוחני. לאסוף חכמה ודעת. לבקש יראת ה' וענות צדק. לאהב את ה' ולדבקה בו. מואסת הבלי הזמן. מתקדשת מטומאת הגויה. להיות לה מהלכים בין העומדים הנצחיים. וגם בעת יפתוה או ינצחוה כחות החומריות שכניה לכרות עמהם ברית. להיות נוטרה את כרמיהם. או לישן בחיק העצלה שנת עולם. אף גם זאת היא ישינה ולבה ער. מתעורר כפעם בפעם להתנער מעפר. יזורר עד שבע פעמים ויפקח את עיניו השכליים לראות כי ענן לבושו ולדעת כי ערפל חתולתו:

אולם שני הראשים האלה. רצוני. שני מיני החיים אשר בהם בצלם יתהלך איש עלי חלד. נראו ונתגלו ביתר שאת ויתר עז בחיי שלמה המלך ע"ה. כי (א) בחיים הגופנים הוא השיג מאויי עולם ותענוגות הזמן יותר מכל האדם כמו שבאר זה בארך בספר קהלת. (ב) בחיים הנפשיים. הוא זכה למראות אלהים. ותנח עליו הרוח ודבר עמו בחלום ובחזון. שאז (כפי תנאי הנבואה) יכלא הגשם. וכחות החומר ישבותו. ועמודיו ירופפו. ונפשו האלהית תפרד אז מחברת החומר ותפשט מלבושיה הצואים. ותשאר יחידה מתדבקת עם השכל העליון הבלתי ב"ת זה דודה וזה ריעה. ואחר שחבר ספר קהלת בו שם מצרף לחיי הגוף וכור להבליו כי המה מהבל יחד. חבר השיר הקדוש הזה. בו דבר נכבדות על חיי הנשמה בעת נח עליה הרוח ותדבק בדודה העליון הדגול מרבבה. בו למד דעת את העם חכמה ומוסר להודיע סוד הזה ועינינו. ולהאיר נפשות השוכנות בערפל. והלביש את דבריו משל ומליצה דברי חכמים וחדות':

ידמה במליצתו את בית שלמה היא גויתו וצבא כחותיה אל קרית מלך רב אשר פי המשורר יקביה בשם. ציון וירושלים. (כמו שהשתמש במשל הזה בספר קהלת עיר קטנה ואנשים בה מעט ואמרו חז"ל עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים) ואת הכח המתעורר או היצר המושל בגויה אשר כל כחות הגוף נשמעים אליו למלאות פקודתו יכנה בשם המלך שלמה. כי הוא המנהיג את העיר הזאת ר"ל את גוית שלמה ומלך עליה מלכות עצום ומשל בה ממשל רב כמלכות שלמה בעיר ירושלים. (וכן אמר שם ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ופי' חז"ל מלך גדול זה היצה"ר) גם יכנה במליצתו את הכחות הנפשיות הנתלות בחומר למיניהם בשם "בנות ציון או בנות ירושלים". כי

הם בנות העיר. והגוף הזה. הם נשי שלמה ופלגשיו למלאות תאוותיו ותשוקותיו על כל חמדת נשים. הם אמהותיו ושפחותיו מהם יקח להיות לו לרקחות ולטבחות ולאופות בכח הזן והמגדל והמוליד ויתר כחות הגויה במכסת נפשות:

וישא משלו ויאמר

כי בין המון הנשים אשר היה לשלמה. חשקה נפשו רעיה אחת היפה בנשים. היא מחותנה אל רועה צאן במדבר. ותלקח הרעיה מחיק אהובה הרועה אל המלך שלמה אל בית מלכותו. וישם כתר מלכות בראשה ויתן לה משאת כיד המלך. גם הפקיד עליה שומרים בנות ירושלים עוטרים אותה. המה עקבה ישמורו בל תברח אל המדבר אל דודה. אבל לשוא שקד שומר. כי היא לא נפתה לבבה אל כל חשק שלמה. נפשה בחלה באהבתו. מאסה פת בג המלך ויין משתיו. כי נכספה גם כלתה נפשה אל אלוף נעוריה הרועה בשושנים. גם הוא זכר לה אהבת כלולותיה. ובכל יום ויום היה מתהלך לפני חצר בית הנשים שבו נלכדה כלתו. משגיח מן החלונות. מדבר עמה אחרי הקירות והחרכים. והיא תשפך לפניו שיחה מבקשת יוציא ממסגר נפשה. וישימו אותותם אותות. עשה לה ציונים איך תברח ואנה תמצאהו על הררי בתר. וכן ברחה כמה פעמים מהיכל המלך אל המדבר אשר הוא חונה שם. ובכל פעם רדפו אחריה בנות ירושלים השומרות וישיבוה בחמת רוחה אל חדרי שלמה. עד כי באחרית הימים חגרה בעוז מתניה שברה דלתות נחושה גדעה מסגרות. פתחה הזיקים נתקה מוסרות. ותצא ביד רמה מור ולבונה מקוטרת. אל דודה הצבי על הרי בשמים:

זה תורף המשל. ומליצה חדות לו. וזה פתרונו

האשה היפה בנשים אשר בה חשק שלמה לאהבה ויביאיה אל היכלי המלך. היא נשמתו הרוחניית האלקית אשר ירדה מגבהי מרומים לשכן בבית שלמה בשפל ה' אמר לשכן בערפל - והדוד הרועה בצאן אשר אליו היתה מחותנה, הוא דודה העליון הרועה בצבאות, היושב בשמי שמי קדם ושוכן בערבות - ואשר כלאה המלך בבית מלכותו ויפתיה אל אהבתו. הוא כי התאמץ הכח המתעורר המולך בגויה להיות שליט ברוח לכלא את הרוח הקדוש בברית אהבה בין הבשרים, וישתדל למשוך את הנפש האלהית עם בתולות אחריה רעותיה (שהם כחות נפש השכליות) אל רצונו, גם לכבוש את המלכה עמו בבית להיות לו לשגל וסוכנת למלאות תאוותיו ותשוקותיו הן בהנהגת המלכות, הן באסיפת הון ועושר וכל חשק שלמה - ואשר שם בנות ירושלים שומרים לה סביב. הוא כי בנות הגויה ר"ל כוחותיה עוטרים סביבה ויחזיקו בה בל תתפשט מן הגשמיות, ובל תשל נעלי החומר מעל רגליה, ובל תשא אבר לעוף על כנפי הטהרה והקדושה אל

הרוחניות אל דודה בשמים - ואשר המשיל משלים כי כלתה נפש הרעיה אל הרועה אלוף נעוריה, הוא כחתן יכהן פאר והיא ככלה תעדה כליה. ר"ל כי נפש שלמה מאסה מאויי החומר ותשוקותיו, ולא התגאלה לזנות אחרי המולך בגויה שהוא הכח המתעורר ויצרי מעלליו, רק התעוררה בכל עת בתשוקה עצומה אל דודה ה' מנת חלקה וכוסה ותאמץ זרועותיה בעיון ובמעשה ללכת בדרכיו ולדבקה בו - ואשר אמר המשל כי דודה שלח לה דבריו אחרי הקיר והדלת, דרך חלונות וחרכים. הוא כי גם הדוד העליון אליה תשוקתו לשפוך עליה רוח קדשו, להשכילה באמתתו, ישלח לה דברי השגחתו דרך הגיר הוא החומר אשר היה למסך בינה ובין קדש הקדשים, משגיח עליה דרך חלונות וחרכי הנפש להעלותה מעמק השדים ובארות חמר אל הקדושה ורוח הקודש ולהוציאה מעמק עכור אל פתח תקוה - ואשר המשיל כי ברחה כמה פעמים מהיכל המלך אל דודה אשר בערבה. ר"ל שע"י השתדלות נפש שלמה ותשוקתה והכנתה אל הדיבוק האלקי, נח עליה הרוח ותדבק בהדרת קדש וזכתה לנבואה ודבר ה' כמה פעמים שבעת ההיא ברחה מהיכל שלמה, רצוני שהתפשטה מן החומר וסר מעליה הענן וערפל, ואז התרחקה מאהבת המלך ר"ל שאז נסו הצללים וחשכת הכח המתעורר ונשארה מתבודדת עם האור הגדול וכבוד דודה הצח הזורח עליה - ואשר אמרו במשל שבכל פעם רדפו אחריה בנות ירושלים וישיבוה אל היכל המלך, הוא באשר עוד לא נמסו אסירי הגויה בהחלט לכן לא נמשך הדיבוק הזה זמן רב, כי אחר שחל עליו הרוח האלקי שבו בנות החומר להתעורר ולהשבית הדבוק הזה. וילך ה' כאשר כלה לדבר אל שלמה ונפשו שבה למקומה להכלא תחת מסגר החומר כבתחלה - ואשר אמר המשל כי באחרית הימים יצאה ביד רמה מבית שלמה ולא יספה שוב אליו עוד רק דבקה בדודה ויארשה לו לעולם. ר"ל כי בעת נאסף שלמה אל עמיו וישכב עם אבותיו, אז נפרדו הקשורים ונמסו האסורים, הפח נשבר ונפשו נמלטה אל אלהיה אל בעל נעוריה, וישב העפר על הארץ והרוח שב אל האלהים אשר נתנה ותדבק בצרור החיים בחיי עד ועדן נצח:

וכאשר בתרנו את השיר הקדוש הזה למחלקותיו, ועברנו בין בתריו, ראינו כי נחלק לחמשה חלקים או חמשה שירים. בכל שיר ושיר יספר כי ברחה הרעיה מחדרי המלך אל המדבר, עד שנמצא כי ברחה אל המדבר חמשה פעמים, בארבעה פעמים הראשונים יספר כי הושבה מן המדבר אל היכל המלך, ובפעם החמישי מספר כי יצאה אל המדבר ונשארה שם אצל דודה. ולא שבה עוד. - והמליצה בזה, כי מצאנו שנראה ה' אל שלמה ודבר עמו ארבעה פעמים, כמו שיבואר, על כן היה למשל שיצאה הרעיה היא נפשו האלהית ונפרדה מן החומר ארבעה פעמים, ואחרי כלות הדבור והחזון שבה אל החומר

ונכלאה בו כבתחלה, והפעם החמישית בעת הגויעה והפרידה אז נפרדה נפשו מגופו לעולם ושבה אל בית אביה כנעוריה:

השיר הראשון מתחיל ישקני מנשיקות פיהו (א' ב') ומסיים השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו את האהבה (ב' ז') בו מספר כי הרעיה משתוקקת אל דודה והוא עומד אחר כותליה, היא מבקשת ממנו יציין לה מקומו אנה תמצאהו, וכי ברחה ויצאה אל המדבר ונתחברה עם דודה ודגלו עליה אהבה שמאלו תחת לראשה וימינו תחבקיה, עד ראתה כי בנות ירושלים רודפות אחריה, מבקשת מהם בל ישביתו ובל יעוררו את האהבה. ובזה נשבת החבור ביניהם ויפרידו בין שניהם. והוא משל אל המראה הראשונה (שנזכר מלכים א' ג' ובדה"ב א') שהמלך הלך גבעונה והעלה שם אלף עולות וה' נראה אליו בחלום הלילה ויאמר שאל מה אתן לך, ובקש לב שומע משפט להבין בין טוב לרע וה' מלא שאלתו. עפ"ז צייר כי נפש שלמה היתה נוהה אחרי דודה, ותבוא ביתו בעולות, ותדרוש להכיר דרכיו ומשפטיו וחכמת אלהים, וזכתה אל הדיבוק הנפלא במראה נבואיית שאז התפשטה מן הגשם ודבקה בדודה, עד השביתוה בנות ירושלים כחות הגוף ששבו לאיתנם ויקץ שלמה ונפשו שבה אל בית כלא כבראשונה:

השיר השני מתחיל קול דודי הנה זה בא. (ב' ח') ומסיים עד שיפוח היום סוב דמה לך דודי לצבי. (סוף הקאפיטול) בו מספר כי הדוד התעורר מעצמו לבא אל רעיתו, וקרא לה שתצא אחריו אבל היא בסתר המדרגה חבואה וכלואה. ולא ארך הדבור עמו רק מעט ואז עבר ממנה. והוא ציור אל הדבור השני (שנזכר במ"א ו' י"א) עת החל לבנות הבית שא"ל הבית אשר אתה בונה אם בדרכי תלך וכו'. ומבואר שלא היה נבואה גמורה (שלכן כתיב ויהי דבר ה' אל שלמה שזה מדרגה קטנה, כי לא היה מראה וחזון ולכן אמר (מ"א ט') וירא ה' אל שלמה שנית כאשר נראה אליו בגבעון ולא חשב מראה זאת וכן לא חשבה בד"ה) ולכן לא ספר בזה שרדפו אחריה בנות ירושלים. כי הדודים נפרדו מעצמם ויצתה רק לפי שעה עד שיפוח היום ונסו הצללים ואז נפרד דודה מעצמו, וכמו שיבואר בפנים:

השיר השלישי מתחיל על משכבי בלילות. (ג' א') ומסיים באתי לגני (ה' א') מספר כי הרעיה בקשה את דודה על משכבה בלילות ובכל העיר, ולא מצאה אותו עד שיצאה מן העיר ומצאה את דודה והביאה אותו אל בית אמה עד שרדפו אחריה בנות ירושלים ושם ספר איך ברחה ממטת שלמה ואיך התיחדה עם דודה ודבר עמה בכל לשונות של חבה וכ"ז ציור אל הדבור השלישי (שנז' במ"א ט' ובדה"ב ד') אחר שכלה את הבית ויחנכהו שאז הרבה מאד והעתיר בתפלות ובתחנונים ובזבחים אין מספר כנז' שם בארך. וזה

המשל שהרעיה הרבתה לבקש את דודה בכל עוז. ואז נראה ה' אל שלמה והיה מראה גמורה כמ"ש כאשר נראה אליו בגבעון שזה ממליץ כי אז נפרדה נפש שלמה מן החומר ודבקה בדודה בדבוק נבואיי. וגם הביאה אותו אל בית אמה ע"י המקדש אשר בנה כאשר אפרש אי"ה בפנים, עד שבנות החומר השביתו את הדיבוק ותשב נפשו אל גוייתו כבראשונה. ושם ספר מענין האפריון שהוא בהמ"ק אשר בנה דברים נפלאים השייכים לענין הנבואה הזאת כאשר יבואר בגוף המחברת:

השיר הרביעי מתחיל אני ישינה (ה' ב') ומסיים זה דודי וזה רעי. (סוף הקאפיטול) בו יספר כי הרעיה נרדמה ימים רבים בחדרי שלמה ולא זכרה את דודה ואת אלוף נעוריה שכחה. עד שבלילה אחת בא ודפק על פתחה. ותחלה לא רצתה לקום ממטתה לפתוח לו, ואחר שקמה לפתוח הדלת דודה חמק עבר ולא יכלה למצוא אותו עוד. וגלתה צערה לפני בנות ירושלים והודיעה להן שהיא חולת אהבה. וספרה להן תכונת דודה ומעלותיו ושלמותיו. וזה ציור אל מ"ש (במ"א י"א) כי אח"כ חטא שלמה ונשא נשים נכריות ונטה לבבו מעם ה' הנראה אליו פעמים ויאמר ה' לשלמה יען אשר היתה זאת עמך ולא שמרת בריתי וכו' קרוע אקרע את הממלכה מידך ושם כתוב ויתאנף ה' בשלמה. וזה מצייר שנפש שלמה נרדמה בחיק הגויה ונמשכה אחרי תאוותיו. עד שבא ה' ודפק על פתחה ויודיע לה חטאה וענשה ואז שמה על לבה לבקש את דודה ולשוב בתשובה עד שתזכה אל האור והדיבוק האלהי כבתחלה. אבל דודה חמק עבר. וה' התרחק ממנו ולא נפרדה נפשו מן החומר אל הרוחניות עד בא מועד פרידתו. שאז מצאו בנות ירושלים ר"ל כחות גופו את דודו. שבא לאסוף את נפשו אליו למקור החיים, והגידו לו כי חולת אהבה היא:

השיר החמישי מתחיל אנה הלך דודך. (ו' א') ומסיים מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. (ח' ז'), בו ספר כי בא הדוד אל כלתו. והיא דבקה נפשה אחריו. ותצא עמו אל המדבר ביד רמה. ולא יכלו בנות ירושלים והמלך שלמה עצמו לעצור בעדם, כי עזה כמות אהבה. והיא אמרה להבנות (ח' ד') מה תעירו ומה תעוררו את האהבה. ר"ל לא תוכלו עוד להשבית את האהבה. וצייר בזה העת שבא הדוד העליון לאסוף נפש שלמה אל צרור החיים. שאז הפריד המות בינה ובין הגויה, ותשב אל אלהיה, לא יחרידוה עוד כחות הגשם כי בצל שדי תתלונן. ובחלק הזה באו ענינים נפלאים מענין הנפש בעת הגויעה ואחר המות כמ"ש בפנים אי"ה:

ונוסף אל המגילה הלזו שיר קטן מתחיל אחות לנו קטנה עד סוף הספר, והיא דברת הנשמה ותחנתה בעד הרוח היוהלני הנקשר בגויה, ובעד יתר כחות הנפשיות הנתלות בחומר ובעד הגוף עצמו המוכן ג"כ לקבל גמול מעשיו בעת התחיה, וימשיל משלים

כאילו תתחנן הרעיה בעד אחותה הקטנה אשר שדים אין לה כמ"ש במקומו, ושיר זה נקרא שיר האלף, על שספר בו מהכרם של שלמה שהיה מביא בפריו אלף כסף. ועז"א ויהי שירו חמשה ואלף. ר"ל שהשיר שחבר, יש בו חמשה שירים. ונוסף עליו שיר האלף: אחרי יצא קו המדה וכלה את מדות הבית הפנימי ויצא דרך השער אשר פניו דרך הקדים ומדד חמש אמות בקנה המדה סביב סביב, טרם אבוא אל החצר הפנימי ואל ההיכל לפני. אליך ה' אתפלל שלח אורך ואמתך המה ינחוני יביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני:

פרק א

פסוק א

משל:

שיר השירים, שיר זה נחלק לחמשה שירים, ור"ל שיר שכלולים בו שירי שלמה, ספר בשיר הזה כי המלך שלמה אהב רעיה אחת היפה בנשים ויסגרה בבית מלכותו וישם בנות ירושלים שומרים סביבה, אבל היא היתה אהובת ריע לרועה צאן במדבר, וברחה חמשה פעמים מהיכל המלך אל המדבר אל דודה, בארבעה פעמים הראשונים הושבה אל חצר המלך, ובפעם החמישי לא יכלו לעצור בעדה, יצאה ולא שבה עוד, ובכל שיר ושיר יספר איך יצאה אל המדבר ונתחברה עם דודה:

השיר הראשון נמשך עד קול דודי דופק (ב' ח') מספר איך ברחה הרעיה בפעם הראשון, ובאיזה אופן ברחה, ואיך נתחברה עם דודה, ואיך הושבה ע"י בנות ירושלים השומרות אותה:

מליצה:

שיר השירים, שיר זה נחלק לחמשה שירים, ספר בשירתו כי המלך שלמה, ר"ל היצר וכח המתעורר של גוף שלמה אהב רעיה אחת בת שמים, היא נשמתו הרוחנית האלקית אשר נסגרה בגויתו, מקום מלכות היצר וממשלתו, וישם בנות ירושלים הם כחות החומריות למיניהם שומרים סביבה, להשקיע אותה בחומר ולמשכה אל רצונו להיות לו לפלגש. אבל היא היתה קשורה במוסרות אהבה אל דודה בשמים, הרועה צבאותיו אשר ברא. ויצאה חמשה פעמים מן הגויה שהיא היכל היצר המולך שמה, והתחברה עם דודה אשר בערבות בשמי קדם. בארבעה פעמים הראשונים התפשטה מן הגויה בעוד שלמה חי, ע"י שחל עליה הרוח האלקי במראות אלקים ארבעה פעמים, ושבה בכל פעם אל הגויה כסור המראה, בעת התעוררו בנות ירושלים שהם כחות החומריות

משנתם, ובפעם החמישי יצאה ונפרדה מן הגויה עת נאסף שלמה אל עמיו, ודבקה באלהיה בצרור החיים לנצח, ובכל שיר ושיר יספר איך התפשטה מן החומר ונדבקה עם דודה פנים אל פנים:

השיר הראשון נמשך עד קולי דודי דופק (ב' ח') מספר איך התפשטה הרעיה השמיימית מן הגויה בפעם הראשון. ע"י המראה הראשונה אשר נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה בגבעון. כמו שנז' (מ"א ג' דה"ב א') ויספר באיזה אופן היה החזיון הזה. ואיך נתחברה עם הקדש ונח עליה הרוח. ואיך שבה אל הגויה ויקץ שלמה והנה חלום:

פסוק ב

משל:

ישקני, הרועה דודה, עומד אחרי הדלת והמזוזה, והיא מרגשת בו ע"י שמניו הטובים המריחים ריח טוב, והיא אומרת מי יתן יקרב אלי פנים אל פנים וישקני נשיקות אהבה, [משיבה פניה אליו לנכח ואומרת] הן דודיך ואהבתך טובים לי מיין ותענוג שיש לי בבית המלך:

מליצה:

ישקני הדוד העליון משגיח על רעייתו היא נפש שלמה ועומד אחר כתליה. כי הקיר שהוא החומר והגויה מבדיל בין הרעיה האלהית ובין דודה וריעה, והיא מרגשת בו ע"י שמן תורק וריחו הטוב. ומבקשת **ישקני מנשיקות פיהו**. ר"ל כי השגת הנפש תהיה בשני דרכים. א) מה שתשיג את ה' ע"י השכל והבינה והעיון. שאז לא תשיג את עצמו, וגם לא תשיגנו מצד עצמו רק מצד סימני החכמה והיכולת והרצון הנראים מהנהגתו את העולם. וזה נמשל במשל הריח. שהגם שהדבר המורח הוא במקום סתר בלתי מתראה, בכ"ז נדע בבירור שישנו במציאות ע"י הריח הטוב שיגיע ממנו לחוש הריח. וכן רוחניות ה' מורח אצל החכמים מצד הריח הטוב (שהיא ההנהגה השלמה) המורק מחכמתו על כלל המציאות ויריחוה המשכילים ביראת ה', וכמ"ש המליץ בכל כחי אעבד את אלהי אעלה אל בית אבי בתמרת עשן ענן הקטורת המורח לאפי מריחו, ימליץ כי עמוד ענן הקטורת הוא המקשר בין הנפש והאלהי. בו תרגיש ותתעצם להכירו ולהריחו, ב) יש השגה גדולה מזאת אשר תדמה כנשיקה. שהיא תתקרב החושקים פנים אל פנים בתשוקה נפלאה, והיא. עת ישפך ה' את רוחו על הנפשות אשר הוכנו והתקדשו אל הנבואה ורוח הקדש שאז תצא הנפש מאדמתה ותדבק בשכל הנפלא ובקודש הקדשי' (ובמכלתא דרשב"י משפטים (דף קכ"ד) דבגין כך נשיק' בפה דהא פומא אפקותא ומקורא דרוחא היא, וע"ד נשיקין בפומא בחביבותא ודבקין רוחא ברוחא דלא מתפרשין דא מן דא, וע"ד מאן

דנפיק נשמתי' בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא וכו' ושם פ' תרומה (דף קמ"ו) דלית רחימו דדביקותא דרוחא ברוחא בר נשיק' ונשיקא בפומא דאיהו מבועא דרוחא ומפקנו דיליה וכו') וע"ז בקשה מי יתן ישקני (ובמדר' ידביקני) מנשיקות פיהו. והנשיקות האלה יש בהם כמה מדרגות וכמה מחיצות שבם יראו וישיגו החוזים כפי רוב הקירוב והחשק והדיבוק שבין האלוה ובין הנפש המתדבקת בו, ועז"א **מנשיקות פיהו**. עתה תסב דבורה אל הדוד העומד אצל קיר גוייתה, אומרת אליו **דודיך טובים מיין** ר"ל כי היין יגביה כחות הנפש ילהיב את החום הטבעי וישמח רוח האדם. אבל ההתלהבות הזה היא אש זרה כי בא מלמטה למעלה, מן הגוף אל הנפש. וע"כ היא אש זרה ושמחה של חול לא כן התלהבות הנפש ושמחתה ע"י חלות הרוח הקדש והנבואה. היא חדות ה' ושמחה של קדושה הבאה מלמעלה למטה. אש אלוה המתפשט מן הנפש אל הגוף עד שעמודי הגויה יתפלצון ויכנעון תחת קדושת הנפש ולכן דודיך טובים מיין:

פסוק ג

משל:

לריח. הנה עתה הגם שאינך נראה ואין מרגישים ממך רק ריח שמניך הטובים והמריחים, ואין להם השגה רק משמך הטוב שנודע כשמן תורק ע"י הריח הנודף למרחוק ובכ"ז עלמות [הם מדרגה יותר מבנות] הם אהבוך וכ"ש אם יראוך וישיגו יפיך ומעלת עצמך. לכן אבקש:

מליצה:

לריח. מבארת דבריה, מדוע תחשוק אל הנשיקות האלה, ואל היין הרוחני המשמח הנפש והרוח. הוא. כי כבר הרגישה בו היא והעלמות רעותיה (שהם כנוי החכמה והבינה והדעת) מצד ההשכלה בפעולות הנרגשות ממנו הגם שלא הכירו עצמותו פנים אל פנים. וז"ש **לריח שמניך טובים** (השמן מורה על השפע המורק ממנו על המציאות, והאורה והרוחנית הצפון בו) (ובר"מ צו דף ל"ד שמן תורק שמך דהא מהאי שמן נגידין ברכאן ע"י דכהנא ושם כי עמך מקור חיים דא שמן עלאה דנגד ולא פסק לעלמין דשריא בגו חכמה עלאה דכולא. ובזהר שם דף ל"ה לריח שמניך טובים בגין דבהאי ריחא אתקיים חולשא דנפשא במהימנותא. ואתנגדי ברכאן לעילא ותתא. ובפ' שמיני דף ל"ח כל חדותא דלעילא תליא בהאי שמנא קדישא דמתמן נפק חדוה וברכאן לכולהי בוצינין), ושמן תורק שמך, ר"ל אין לך שם מצד עצמך כי אינך ניכר ונודע רק מצד הרקת השמן והשפע והרוחניות המורק על כלל הבריאה. **על כן עלמות** הם הכוחות השכליות המשרתות את הנפש הרוחניות, **אהבוך** כי הכירו בכבודך ומעלתך ע"י הריח שהוא

סימני החכמה וההנהגה הנראים מפעולתיך. עד שהכירוך ע"י השכל והעיון הגם שלא השיגו את עצמותך ע"י הנבואה, כי ההשגות השכליות נתלות בחומר אשר הוא למסך מבדיל ביניהם ובין ההשגה הנקיה להשיג כבוד ה' כפי מה שהוא. ולכן אבקש:

פסוק ד

משל:

משכני, והוציאני מן המסגר הזה מחדרי שלמה ואז כשאהיה חפשי ונראה אותך פנים אל פנים **אחריך נרוצה**, אני והעלמות רעותי. [ובארה הטעם שמבקשת שימשוך אותה לחפשי, כי הביאני המלך חדריו. שאני כלואה בחדרי שלמה ולא אוכל לצאת מעצמי] ואז כשנהיה חפשים, נגילה ונשמחה בך, כי השמחה העצמיית שיש לנו ממך גדולה על השמחה של חדרי שלמה, שאין להם מעלה עצמיית רק דמיונית [הגיל הוא על דבר מתחדש והשמחה הוא על דבר תמידי, ר"ל שאח"כ נתמיד לשמוח בך] כי את דודיך נזכירה יותר מיין וכל תענוג, כי מישרים אהבוך, ר"ל לא כמו האהבה אל שלמה שאין אוהבים אותו מצד עצמו רק מצד ההנאה והמועיל והערב, אבל אותך נאהב אהבת מישור מצד מעלתך העצמיית:

מליצה:

משכני והוציאני מן המסגר הזה שהוא מן החומר הסוכך ביני ובין מראות אלקים, והוא ע"י שתחול עליה שפע הנבואית, שאז בנח הרוח אוכל להפרד מן הגויה שהיא חדרי שלמה. כי תמשכני ממנה אל הדבוק הרוחני ואז אחריך נרוצה. אני והעלמות רעותי שהם כחות השכליות נרוץ אחרי ה' (ר"ל כי עתה בהשגת השכל בעודו שקוע בחומר. ילכו כחות השכל בהשגתם בלאט ובמתינות גדול. כי העפר יכביד עליהם והגשם יעכב תנועתם. כי ההשגה בדרך העיון תלך ממדרגה למדרגה ממושכל למושכל מהיקש אל היקש, לא כן ההשגה הנבואיית בהפרד ענן הגשם מעל הנפש, ישיגו הכל השגה פשוטה בזריזות גדול ובמרוצה) בארה טעם שאלתה, כי עתה **הביאני המלך חדריו**. ר"ל המלך הגדול אשר סבב את העיר ירושלים, שהוא הכח המתעורר והיצר המולך בגויה. הוא הביאני וסגרני בבית כלא בחדריו, עד שלא אוכל לצאת אל דודי ולא אוכל להשכיל את ה' ואמיתתו השכלה זכה ואמתית. כי לקחני המלך הזה לפלגש ואת עלמותי לשפחות. להשתמש בהם כחפצו. (ובר"מ פנחס דף רמ"ז ובזמנא דחשך דאיהי יצה"ר מכסה על אור דאיהו יצ"ט איהו כמאן דאסיר בבית האסורין דיצה"ר) ולכן משכני, ובזה **נגילה ונשמחה בך**. (הגיל היא השמחה הפתאומית על התחדש האור האלהי עליה, והשמחה היא השמחה התמידית אח"כ בהתמיד האור ולא יאסף) **נזכירה דודיך מיין**, כי היין

הרוחני המשמח הנפשות ע"י ההשגה הנבואיית שע"י יתבטלו כוחות הגוף והמו כמו יין ונדהמו כשכורים. זאת נזכר תמיד בשמחה תמידית, לא כיין הגשמי שאחרי יפיג יינו אחריתו שמחת תוגה. **מישרים אהבוך** ר"ל כי כל אהבת המלך. ר"ל אהבת היצר וחמדת העולם. אינם הולכים מישרים. ר"ל לא יאהבו אותם מצד עצמם, ובעבור עצמם רק בעבור היותם אמצעים לדבר אחר. שגם הדבר האחר אינו נאהב מצד עצמו. למשל אוהב עושר כדי לקנות בו כלי פז ואבני יקר. ואת הכלים יאהב שע"ז יהיה מכובד. ואת הכבוד יאהב שע"ז יהיו דבריו נשמעים. וכן אוהב עושר לקנות בשר ויין. והבשר והיין יאהב כדי לחזק בו את הגוף. ואת הגוף יחזק כדי לחיות ימים ארוכים ותכלית החיים מה הוא? לא כן אהבת ה' היא אהבת מישור. כי יאהבהו בעבור עצמו כי טוב הוא. כי תדבק בו הנפש דבוק עצמי טבעי כדבקות החלק אל הכל:

פסוק ה

משל:

שחורה, הרעיה הזאת [לבל ירגישו כי עם דודה מדברת], משיבה פניה אל בנות ירושלים השומרים אותה, אומרת להן דעו כי הגם שאני נראה שחורה, [כי ישבה תמיד תחת השמש עם הצאן] אין השחרות הזה כשחרות הכושית שהיא עצמי לה ובלתי סר בשום אופן, כי בעצם אני נאוה ושחרותי היא רק מקרה אצלי. וכל מקרה יסור בקל בסור סבתו. וכן אם לא אשב תחת השמש אהיה נאוה כבתחילה, כי אהלי קדר הם בעצם כיריעות שלמה, ויוכלו להתכבס ולשוב אל לבנותן, יען שהם לבנים מצד עצמם ושחרותם היא רק מקרה ע"י השמש. אבל:

מליצה:

שחורה הנפש החושקת אל הדיבוק הנפלא הזה שהיא ההשגה הנבואית. בראותה כי אין דודה השמיימי יכול ע"ז עתה לנשק אותה בדבור פנים אל פנים, ולהמשיך אותה מחדרי המלך שהיא הגויה. כי בנות ירושלים שהם כחות הגויה מקיפים אותה והיא נאחזת בסבך ביניהם. משיבה פניה אל כחות הגויה שכניה שהם בנות ירושלים. אומרת להן, דעו כי הגם שאני נראה שחורה בחיצוניותי (כי מראה השחרות בולעת חלקי האור לפנים כנודע בחכמת הטבע. וזה משל על שחלקי האור הרוחני בלועים בה. נסתרים בתוכה בלתי מתגלים ר"ל שהם בה בכח ולא בפועל) בכ"ז אני נאוה בעצמותי. כי עצמותה היא אור יקר הולך אור צח ומצוחצח. ומה שאני שחורה היא רק מקרה קרה לי ע"י שאני כלואה בחומר נגד השמש כמו שיתבאר ועת אתכבס מכתמי החומר ולא אהיה נגד השמש אז ישובו **אהלי קדר** להיות **כיריעות שלמה**. אבל:

פסוק 1

משל:

אל תראוני ותחשבו שאני בעצמי שחרחורת, כי שחרות החצוני בא רק ע"י ששזפתני השמש שהשמש ראתה אותי והסתכלה בי [מלשון ולא שזפתו עין איה] ומה שבקע השחרות גם תחת העור מעט, היא מצד שבני אמי נחרו בי, הם חרו עצמותי מני חרב, [מל' ושכן חררים במדבר] כי שמוני נוטרה את הכרמים עד שעי"כ ישבתי תחת השמש בתמידות, ועי"כ כרמי שלי לא נטרתי ר"ל לא השגחתי על יפיי שהוא הכרם שלי, ועי"כ חררה השמש גם בפנימיתי ודע שיש הבדל בין נטר ובין שמר או נצר, שפעל נטר לא יבא רק על דברים הגיונים כמו נוטר איבה נוטר חמה וכדומה, ולפ"ז לפי המשל היל"ל שומרה או נוצרה את הכרמים, ותפס פעל נטר לפי הנמשל שהכרמים האלה הם ענינים הגיונים:

מליצה:

אל תראוני ותחשבו **שאני שחרחורת** מצד עצמי, כי השחרות הנראה עלי היא משני טעמים. (א) **ששזפתני השמש**, ר"ל שאני תחת הזמן, אשר מציאותה תלוי בתנועת השמש כידוע. כי הנפש במחצבה טרם ירדה בגויה, היתה אלהית רוחנית. והשכלותיה לא היו נתונים תחת חוקי הזמן והמקום ומשיגיהם. רק היתה משגת הכל בהשגה פשוטה פתאומית בלי גבול ובלי הדרגה. וע"י שנתנה בגויה תחת השמש והזמן והתנועה. שבו להיות השגותיה מוגבלים הולכים בהדרגה, מקושרים עם הזמן והמקום, כפי תנאי השגת השכל הנקשר בחומר. ולכן היא שחורה בחיצונותה. שהשכל והאור הרוחני הוא צפון בה בכח ולא בפועל, (ב) **בני אמי נחרו בי**, כי הנפש יש לה אחים בני אביה. והם השכליים הנפרדים וכחות השכל אשר אתה, שהם בני אביה שבשמים, וגם י"ל אחים בני אמה (כמ"ש בזהר שמות דף י"ב ובפ' שלח דף קע"ד. אב ואם אית לה לנשמתה כמה דאית ליה לגופא בארעא) כי אם הנפש היא הגויה שעל ידה ירדה לעוה"ז והיתה שכל דבוק בחומר ומתערבת עמו. ואחיה מצד זה הם בני אמה, שהם הכח המדמה והכח המתעורר ויתר כחות הגויה. והם **נחרו בי** עד שנחרר ונשחר גם פנימיותי: כי הם **שמוני נוטרה את הכרמים** המליצה תדמה הפעולות שיעשה האדם להשיג על ידם איזה תכלית. לנטיעת כרם. שבעת יבשילו אשכלותיה ענבים נאמר שהשיג את התחלת התכלית. ועת ידרוך את הענבים וימצא יין ביקבים נאמר שבא לתכלית הנרצה (וזה יהיה בין בעניני העולם בין בעניני התורה. כמ"ש כרם היה לידידי. כרם חמר ענו לה) והם שמוני לנטור כרמים אחרים. ר"ל לשמור תכליתים אחרים בלתי שייכים אל תכליתי

ואשרי. כמו להשיג מלכות ועושר ומשרה תאוה וחמדה ודומיהם: ועי"כ **כרמי שלי לא נטרתי** לא שמרתי את התורה והחכמה והקדושה שהיא הכרם המיוחד לי לתכליתי ומצד זה חשך משחור תארי וכהה אור רוחניותי גם בפנימיותי, וכ"ז יוסר בקל אם לא אפנה דרך כרמים ואם אתפשט מהחומר ואתרחק מן השמש:

פסוק ז

משל:

הגידה, הרעיה מדברת אל דודה העומד אחר הקיר. [אחר שלא יכלה עתה להתיחד עמו מפני בנות ירושלים השומרות] מבקשת יודיע לה מקומו איה תמצאהו בעת תמצא ידה לברוח מהיכל המלך. וז"ש הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה, ר"ל כי הרועה לפעמים ירעה את הצאן, ולפעמים ירבץ והוא בעת הצהרים שאינו יכול לרעות מפני תוקף השמש, אז ירבץ, ובעת הרעיה כ"א רועה לבדו במקום מיוחד, ועז"א איכה תרעה. ובעת הרביצה יתאספו כל הרועים אל מקום אחד שיש שם צל ושם ירביצו את הצאן לנוח מעט, ועז"א איכה תרביץ בצהרים על עדרי חבריך ר"ל אצל עדרי חבריך [ומ"ש שלמה אהיה כעוטיה, הוא מאמר מוסגר ר"ל כי למה אהיה פה כעוטיה ומכוסה ומטורפת [מלשון עוטה מעיל או מלשון עיט על עוף הטורף] תחת יריעות שלמה וחדריו הלא אני למודה להיות חפשי על השרון ועל הררי בתר:

מליצה:

הגידה הרעיה השמיימית מדברת אל דודה העליון העומד אחר כותליה. (אחר שלא יכלה עתה להתיחד עמו בדבוק נבואיי מפני כחות החומר המאפילים עליה) מבקשת יודיע לה מקומו. ר"ל ילמדהו איך ישכיל אמיתתו ע"י הדרישה והחיפוש בדרכי העיון והמחקר: והנה הרועה הגדול ב"ה לפעמים ירעה ולפעמים ירבץ. רצוני. שהנהגת ה' ורעייתו את הצאן רצה לומר צבאותיו ובריותיו וכל החיים יהיה בשני בחינות. לפעמים ינהגם הנהגה השגחיית שלא באמצעות הטבע והמזל ומנהיגים אחרים, רק ירעה צאן עמו בהשגחתו הפרטיית ויחלק שפע לכל א' כפי מחסורו וזה במשל שרועה את הצאן בעצמו, ולפעמים כשאין הדור זכאים ינהיגם ע"י הטבע והמזל ומשטרי שמים אשר גבל בששת ימי הבריאה. וזה ימליץ שאינו רועה רק מרביץ, שבעת הרביצה לא יקבלו הצאן מאת הרועה שפע וחיות ומזון חדש רק ינחם באופן שיתקיימו ע"י החיות ומזון שקבלו כבר, וכן בעת שליטת הטבע והמזלות לא יוסיף ה' שפע חדש רק ירביץ צאן הבריאה על אופן שלא יחסר מאתם החיות והשפע שגבל בעולמו בעת הבריאה. והרביצה הזאת תהיה בצהרים, ר"ל בעת שליטת המזלות ותוקף השמש אשר הוא ראש אל משטרי

שמים וככבי אור ומזלות. והנה בעת הרעיה וההשגחה יראה וישגיח לבדו ואין זר אתו. אבל בעת הרביצה ירביץ על ואצל עדרי חבריו, כי אז נמצאו לו חברים רועים ועדריהם שהם הככבים והשרים העליונים המרביצים צאנם איש איש כפי פקודתו: והנה בקשה נפש שלמה להכיר ולמצוא את דודה ה' בשני מיני ההנהגות האלה (ומ"ש שלמה אהיה כעוטיה הוא מאמר מוסגר, ר"ל למה אהיה מכוסה ומעוטפת במכסה הענן והערפל בין צללי הגויה שהיא בית שלמה הלא אני למודה להיות משכלת ויודעת ורבת פעלים):

פסוק ח

משל:

אם לא, [תשובת הדוד הרועה] הנה לזה שתברחי מחצר המלך ותבואי אלי, צריכה את לשני דברים, א] שתדעי את מקומי אנה תמצאני, ב] צריכה את עצה ותחבולה בל יכירו אותך השומרים וגדודי שלמה בדרך, הנה על הא' שתמצא את מקומי, צאי לך בעקבי הצאן, כי בהכירך שבילי הצאן ועקבותם תבאי עד המקום ששם הרועה, ועל הב' שלא יכירוך, רעי את גדיותיך על ואצל משכנות הרועים שאז יחשבו כי רועה את, [ותפס מלת על לפי המליצה שהיא על ומעלה]:

מליצה:

אם לא (תשובת הרועה העליון ב"ה) הנה לזה שתברחי מחצר המלך ותבואי אלי. ר"ל שתעזבי את היצר והתאות ועניני הגויה ותשתדלי בעיון ומושכלות עד שתשיג את אמתתי צריכה את לשני דברים, א) שתדעי את מקומי אן ואיך תמצאני. ר"ל שתדעי הדרך איך יושגו האמיתיות ואיך תכנס לפרדס להכיר את מי שאמר והיה העולם. ב) צריכה את עצה בל יעכבוך גדודי המלך שלמה, ר"ל בל ישביתוך היצר וגדודיו מן העיון והשקידה: הנה על הא' שתמצאי את מקומי ואמתתי. אני אומר לך **צאי לך בעקבי הצאן** ר"ל ידיעת ה' מצד עצמו הוא דבר נמנע ולא תוכלי להכיר ולדעת את רועה העולם מצד מה שהוא רועה ר"ל מצד עצמו רק מצד הצאן המונהגים על ידו, שע"י הצאן תכיר את הרועה, ר"ל שע"י סימני החכמה והיכולת והרחמים והחסד הניכרים בעקבי הצאן וכחות החיים כפי שהוא מנהיג אותם בחמלתו, תכיר גדולת הרועה חכמתו ויכלתו הבב"ת. ואם על הב' שלא יעכבוך היצר המולך בגויה וגדודיו ממהלך השלמות. איעצך. **ורעי את גדיותיך**. תשתדלי שאת תהי הרועה ומנהגת את כחות החיים שבך שהם הגדיים שלך (וזה יהיה באופן שתדמי ההנהגה לכחות החיים אשר בעולמך הקטן שהיא הגויה, להנהגת ה' לכחות החיים אשר בעולמו הגדול, שכמו שהוא מנהיג הכל לתכלית אחד כולל שכלי הנרצה אצלו שהוא תכלית הטוב והשלימות כן תנהיגי את לתכלית האושר

והטוב. ועז"א צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך שתלמד את הרעיה מן רעייתו את צאן עולמו ע"י הרועה הטוב ב"ה). **על משכנות הרועים**. ר"ל כי תחת הנפש יש ג"כ רועים אחרים המנהיגים את הגויה כמו כח הדמיון והמתעורר והמתאוה ודומיהם אבל צריך שיהיו כולם נכנעים תחת הנהגת הנפש האלהית. עד שהרועים האלה ר"ל מנהיגי כחות הגויה ירעו תחת הרעיה האלהית והיא תהיה עליהם ובתבונות כפיה תנחם: (וכבר בארנו במבוא המחברת כי השיר הזה הוסד על המראה הראשונה שנגלה ה' אל שלמה בגבעון בחלום הלילה ויאמר שאל מה אתן לך, ושלמה בקש לב מבין לשמוע משפט להבין בין טוב לרע, ויטב הדבר בעיני ה' כי שאל את הדבר הזה. ובודאי מצד ששאל הדבר הזה בחלומו הוטב בעיני ה', כי ההסכמה והמחשבה העולה על לב בחלום אינה מפעולת השכל והבחירה. רק כי אחר ששאל את הדבר בחלומו בהכרח היה משתדל במחשבה זאת תחלה ימים רבים בהקיץ, ודרש ושקד ע"ז להבין משפט, וטיב השקידה וההשתדלות הזה היה הסבה אל המראה הנבואית הזאת שנגלה אליו האלקים ויעש את שאלתו, וע"כ טרם יבוא לספר בפסוקים הבאים. מענין המראה והנבואה שהתחברה הרעיה נפש שלמה עם דודה ית', הקדים לספר בשירו איך תחלה השתדלה נפש שלמה להכיר את ה' ולדעת דרכיו, וכבר בארנו בפ' ס' תהלות ס' ע"ב, (בפסוק משפטיך למלך תן), כי המשפט לאלקים הוא. ר"ל באשר כבר הסכימו המחוקקים שבהכרח ימצא משפט כללי ראשי, הוא יהיה הפלס שבו ישקלו השופטים כל הנמוסים החלקיים והפרטים. וכאשר נלאו כל אנשי חיל למצוא הפלס והחק הראשי הזה, הסכימו כי המשפט לאלהים הוא, כי באשר הוא המחוקק העליון והתבונה הכוללת. א"כ מקור המשפט ושרשו הוא אצל שורש השרשים אדון הכל ית', וע"כ שאל שלמה ע"ה את המשפט מה', והמשורר בקש משפטך למלך תן, כי רק מאלקי המשפט נלמד לדעת פלס ומאזני משפט לה', וזה נלמד ע"י שנשכיל דרכיו ואורחותיו בעקבי הצאן והנהגתו את צאן הבריאה כבקרת רועה עדרו במשפט ובצדק. ולכן הקדים להציע כי טרם נגלה ה' אל שלמה ודבר עמו בחזון, שיסופר מן לסוסתי ברכבי פרעה ואילך, דרש שלמה ושקד לדעת דרכי ה' ומשפטיו בהנהגת עולמו):

פסוק ט

משל:

לססתי, [עפ"י הסימנים והאותות האלה שנתן לה דודה עלה בידה לברוח מחדרי שלמה אל דודה במדבר ויספר הדברים שעברו בינה ובין דודה], הרועה רואה אותה שהיא מקושטת בתכשיטי זהב ופנינים, והוא אומר אליה, רעיתי דמיתיך לסוסתי ברכבי פרעה,

ר"ל את דומה בעיני כאילו לקח שלמה את הסוסיא שלי, שהיא יחידה אצלי. ואסרה במרכבתו בין יתר הסוסים והרכב שהיה לו ממצרים מבית פרעה, [כמ"ש ותצא מרכבה ממצרים] שהגם שיש לשלמה סוסים ומרכבות רבות וטובות, שהם רכבי פרעה ומקוה הסוסים אשר יוציא ממצרים, לקח גם סוס שלי שהיא יחידה אצלי ואסרה במרכבתו, ור"ל הגם שי"ל נשים רבות ופלגשים ובת פרעה בראשן, לקח גם הסוסיא שלי שהיא הרעיה שלי שהיא יחידה אצלי:

מליצה:

לסוסתי (עפ"י הסימנים אשר נתן ה' לנפש שלמה איך תכיר דרכיו ותשכיל באמתחתו, זכתה למראה הנבואה ודבר אליו ה' בגבעון בחלום הלילה ויספר פה הדברים אשר דברו הדודים במחזה) אלהים רואה כי נפש שלמה קבלה תכשיטין מן הגויה אשר התחברה עמו שיבואר בפסוק שאח"ז אומר הוא אליה: **רעיתי דמיתיך לסוסתי ברכבי פרעה**. קורא את הכחות המנהיגים גוית שלמה בשם רכבי פרעה. כי המנהיגים האלה המושכים מרכבת הגויה יצאו ממצרים מקום הזמה, והמדמה והמתעורר הם השתדלו להנהיג מרכבת שלמה שהיא גויתו, בענין שיהיה אוהב נשים נכריות רבות שהם הגאוה והתאוה קנאה וכבוד ועושר, ושיאהב את הזמה שהיא בת פרעה, וקורא את הנפש האלהית שגם היא נתנה לו להיות מנהגת מרכבת גויתו בשם **סוסתי** היא הסוסיא של הרוכב בערבות אשר היא מוכנת למשוך את המרכבה הקטנה שהיא גוית שלמה, אל הצד שינהיג הרוכב העליון את המרכבה הגדולה שהיא המציאות הכללי, אל הטוב והאושר והשלמות. והמלך שלמה שהוא היצר המוליך במרכבתו, לקח הסוסיא האלהית ויאסרה אל רכבי פרעה שתמשוך את הרכב אל מקום אשר יהיה שם רוח סוסי פרעה ללכת והוא כי רצה שהנפש האלהית תהיה נמשכת אחרי הנהגת כחות החומר ברכבו ובפרשיו, ובכ"ז הנך סוסתי המיוחדת לי להמשך ולמשוך ולהנהיג כפי רצוני:

פסוק י

משל:

נאוו. והנה נדמית כסוסי שלמה שהם מקושטים בתכשיטין, וכן נתנו תורי זהב על לחייך וחרוזי פנינים על צוארך כאשר יעניקו לסוסי המלך:

מליצה:

נאוו. אבל ע"י שהיתה אסורה במרכבת שלמה, ר"ל ע"י שהרכבת בגויתו את מקושטת בתכשיטין אשר בם יקשטו סוסי המלך תורים על לחייך וחרוזי פנינים על צוארך, מה שלא היה לך בהיותך אצלי. ר"ל כי הנפש טרם התקשרה בגויה לא היתה משגת שום דבר

ממשיגי הגשם איכות וכמות זמן ומקום וכל תנאי הגשם ומשיגיו, כי השכל המופשט מחומר ישיג הדברים כמו שהם בעצמם מופשטים מן הזמן והמקום והמקרים שהם תנאי השכל הנקשר בגויה, אבל ע"י שירדה אל הגויה ונקשרה במרכבת החומר נעשה בה שינוי גדול שתקבל השגותיה דרך מסך החומר ודרך חלונות החושים ועי"כ השגותיה הם בדרך הדרגה, והוא, א) שתחלה יפשיט השכל מושגים מן התמונות הגשמיות אשר יראה בעיניו, ולכל דבר בשם יקרא עד שכלל הדבור שבעבור זה תכונה נפש הדברית הם מושגים מופשטים מן המוחשים כידוע בחכמת ההגיון, ובהיותה במקורה טרם נכלאה בגויה לא ידעה כלל מן הדבור ההסכמיי אשר ידבר האדם וחי שהשכלים הנפרדים ישיגו הכל בדרך שכל ולא ישתמשו בהדבורים שבהם יציינו הנפשות הנתלות בחומר מושגיהן. ועז"א **נאוו לחייך בתורים** הלחי מציין את הדבור, ר"ל הלחיים המדברים נאוו בתורים [התור הוא הציון המוחשי מלשון ראש תור משתתף עם תואר] ר"ל שעתה יש לך דבורים נלקחות מן הציונים המוחשים הנקראים בשמות שונים שבהם תנוע הלחי לגלות בם מושגיך. (זאת שנית) שתחילה בהיותה במרום השיגה השגה פתאומית לדעת מושכליה בהשגה פשוטה בלא הדרגה ובלא זמן ועיון ודרישה, ואחר שהתרכבה בגויה השגותיה הולכים לאט לאט בהדרגה, שתחלה תבנה משפטים מן המושגים ע"י שתרכיב המושגים זה לזה בדרך חיוב או שלילה, למשל התפוח הוא אדום. התפוח אינו שחור, או בדרך חיוב או נמנע או אפשר ויתר הדרכים וההרכבות שירכיב השכל הנודעים בחכמת ההגיון ואח"כ תחבר המשפטים זה לזה ותבנה מהם היקשים אח"כ תבנה מן ההיקישים היקשים אחרים והם חוקים קבועים ומוכרחים לנפש הנקשרת בחומר בהשכלתה ועיונה לא להנפש המופשטת מן החומר כנודע בחכמת מה שאחר הטבע: ועז"א **צוארך בחרוזים** הצואר מציין מוצא הקול שהיא פנימי יותר מן הדבור ומציין דרכי השכלת הנפש בעיון הם נאוו בחרוזים שחורזים פנינים רבים א' אל א' ע"י החוט המחבר וחורז אותם, כן תחרוז משפט אל משפט היקש אל היקש:

פסוק יא

משל:

תורי, כשהיית אצלי לא היה לך רק נקודות הכסף, לא היה לך תכשיטין מזהב רק מכסף, ולא תורים רק נקודות קטנות ממעט כסף, ועתה נעשה לך תורי זהב:

מליצה:

תורי. בהיותך במעונה אלהי קדם טרם נצמדת אל רכבי שלמה לא היה לך רק נקודות הכסף, ר"ל שאז לא היה נמצא בהשכלתה לא כמות ולא איכות, כי הנקודה ההנדסיית

אינה תופסת מקום ובלתי מתחלקת כנודע והוא ציור שלילת הכמות וזה הפך של התורים והחרוזים שהתורים שהם המושגים המוחשים נלקחים ע"י הכמות המקומי שזה יבדיל בין תמונה לתמונה והחרוזים שהם המשפטים וההיקשים ההגיונים. מקושרים עם הכמות הזמני כידוע בחכמת בקור השכל וזה הפך הנקודה שאין לה כמות. גם על ידי שהרכבת בגויה משגת איכות, וזה ממשיל בזהב הפך הכסף, כי מראה לובן הכסף מציין שלילת הצבע שמראה הלובן היא הצבע הפשוטה כנודע, אבל מראה אודם הזהב מציין הצבע שהיא ציון האיכות (ר"ל שעתה משגת מקרי הגשם כי רוב המקרים נכללים בכמות ואיכות), וז"ש תחלה היא לך רק **נקודות הכסף** ועתה **נעשה לך** בעצמותך (שעצמות הנפש היא השכלתה) **תורי זהב** להשיג כמות ואיכות ויתר מקרי הגשמים מצד שהתעצמו מושכליך בחומרים ומשיגיהן:

פסוק יב

משל:

[תשובת הרעיה] **עד**. דע כי עתה נפרדתי מחברת המלך שלמה, כי בעודו יושב על השולחן במסבו, מתענג בתענוגים, לא התאויתי למטעמותיו, כי נרדי [זה ציון אל דודה שהוא נרד ובושם לה], בושם של דודי שהוא נרד ובושם לי, נתן ריחו הרגשתי את ריחו הטוב ונמשכתי אחריו, גם יאמר שריח נרדו היינו ריח דודי הגיע ממקומו עד מקום שהמלך במסיבו:

מליצה:

(תשובת הנפש) **עד**. דע שעזבתי את החומר ונפרדתי מחברתו, כי **בעוד שהמלך** שהוא הכח המתעורר והיצר המולך בגויה יושב **במסבו** ומסב בראש ומתענג בתענוגות בשר **נרדי נתן ריחו** הרגשתי ריח הנרד שלי שהיא ריח הרוחני וקטורת סמים לקדש היוצא מנרדי שהיא דוד קדשי, ר"ל הרגשתי דרכי ה' והנהגתו המורח לאפי מריחו וגם יאמר שריח רוחניות הדוד העליון נשפע לי ממקומו בקדש עד מקום גויתי שהיצ"ה יושב שם במסבו:

פסוק יג

משל:

צרור. מבארת כי הרגישה ריח הטוב של דודה משני פנים, א] מצד זכרון הבושם שנמצא אצלה שדודה דומה לה כצרור המור הצרור בין שדיה, כן חקוק על לבה, עד שבכל פעם יעלה ריחו וזכרונו מבין שדיה:

מליצה:

צרור. מבארת כי הרגישה ריח הטוב ורוחנית ה' ואלהותו משני צדדים. א) מצד האלהית אשר בנפש כי הנפש מצד שהיא אלהית וחלק מעצמותו ית' היא דומה כלוח אשר חרות עליה כל הענינים האלהיים, כי החלק יתדמה אל הכל, ועת יפקח האדם את עיני שכלו הפנימים ויביט על לוחות נשמתו ימצא שם משכן ה' והיכלו ויביט שם כל הפלאים האלהיים במכתב אלהים חרותים על הלוחות והריח האלהי צרור וגנוז בצרור נפשו ומצד זה **דודי דומה לי כצרור המור הלן בין שדי** וחדרי לבבי (ותפס צרור המור שהוא המוסך והוא דם הצרור בחיה שבהודו, ימשיל כאילו בדם הלב שהוא מובחר הדם שעליו תנשא נפש החי צרור הריח האלהי הזה):

פסוק יד

משל:

אשכול ב] תרגיש ריחו הנודף מרחוק, כי מן כרמי עין גדי במדבר אשר הוא חונה שמה, דומה לה כאשכול הכופר המשלח ריחו למרחוק:

מליצה:

אשכול ב) מרגשת ריחו ורוחניותו מצד האלהות הנמצא חוץ לנפש האלהית המתפשטת בכל המציאות אשר משם יריחוהו החכמים לדעת אותו ולהשיגו ומן **כרמי עין גדי** (שהיה מדבר כמ"ש בספר שמואל) ר"ל מן המדבר אשר הוא שוכן שם שזה מליצה על מעונו בערבות חוץ מעולם הזה המיושב מבני אדם הוא דומה **כאשכול הכופר** שמרגישים את ריחו מרחוק [ותפס אשכול כי האלהות כוללת כל המציאות שאין דבר בלעדו כאשכול שכולל כל הפירות שבתוכו ובכרמים יש אשכולות לרבבות ובכ"ז מרגישים האשכול היחידי של הכופר ומכירים בו בין רבבות אשכולות הכרם ע"י ריחו וכן אות הוא בצבאות שלו והאחד המיוחד ניכר בין רבבות העולמות ע"י רוחניותו והנהגתו בהיותו מחיה את כולם] והיא אומרת כי השיגה רוחניות ה' וכבודו בין מצד ההשגה אשר בנפשו בין מצד ההשגה באלהות חוץ לנפשו:

פסוק טו

משל:

הנך יפה, כשמוע הדוד אהבת כלולותיה. משיב לה הנך יפה משני טעמים, א] מצד שאת רעיתי, שומרת אהבתי, ולא נפתית למלך שלמה: ב] הנה יפה גם מצד עצמך, עיניך דומים כיונים, שאין מסתכלים רק אל בן זוגם:

מליצה:

הנך יפה ה' אומר אל הנפש הנך יפה משני פנים, א) מצד שאת **רעיתי** חלק ממני ודבוקה בי דבוקה אל האלהות אשר בכלל המציאות חוץ לנפש. וזה נגד אשכול הכופר. ב) **הנך יפה** מצד עצמך כי גם מצד עצמותך את קדושה בת אלהים והיופי האלהי היא צפירת תפארה עליך מצד האלהות אשר בנפש, וזה נגד צרור המור. **עיניך יונים** ר"ל שני מיני עינים שבך, א) העין הפנימי שבו תחזה על כחות הנפשיות לראות בם המראות האלהיות החרותים על לוחותיהם. ב) העין החיצוני שבו תביט על כלל המציאות להביט בהם הנהגת ה' השגחתו וחכמתו ויכלתו דומים כעיני יונים הבלתי נפרדים מבן זוגם כן תביט אלי בשני עיניך אלה להכירני ולדרשני ולבקש אהבתי:

פסוק טז

משל:

הנך, משיבה הרעיה הנך יפה דודי מצד תוארך, גם נעים מצד שלמותך, והנה הגיע העת שנתחבר יחד ואחר כי לא נשכב עוד על מטת זהב וכסף ולא בבית ובהיכל, רק נלין ביערים על ערש של עצים וענפים לחים, הנה ערשנו הזה שבו נשכב משכב דודים, רעננה הוא מענפים לחים ורעננים, הערש רענן ורטוב והגיע עת דודים:

מליצה:

הנך (משיבה הנפש) הנך יפה דודי גם אתה משני פנים האלה, א) מצד האלהות שחוץ לנפש הנך יפה שהיופי הנמצא בסדר המציאות נמצא בך בעצם וראשונה כי אתה מקור היופי שמן המקור הזה תתפשט היופי על כלל המציאות. ב) מצד האלהות אשר בנפש **אף נעים** ירגישו בו הנפשות הנעימות והערבות והערך היותר שלם, אחר שבארו החושקים הקדושים האלה היחס אשר ביניהם מצד שני הקצוות האלהות אשר חוץ לנפש. והאלהות הצפון בנפש עתה תאמר כי הגיע העת לזווגם יחד האלהות שחוץ לנפש עם האלהות אשר בנפש הרוח הקודש השופע על העולם הגדול עם הרוח הקודש השופע בעולם הקטן כחלק המזדווג עם הכל שע"ז בקשה ישקני מנשיקות פיהו: **ואף ערשנו** ששם יהיה הזוג והחבור הקדוש הלז **רענן** ורטוב כי כבר הוכנו שניהם אל החבור הלז והתדבקות רוחא ברוחא הן הנפש מצד התעוררה לקראת האלהים בדרשה ובקשה אותו והן האלהים מצד שמוכן לשפוך רוחו ואהבתו עליה בחסדו:

פסוק יז

משל:

קורות, ר"ל אחר כי נשכן ונתלונן בשדה יער. א"כ קורות של בתינו יהיו הארזים הגבוהים

אשר ביער, ותחת צלם נמצא מחסה ומשכב. והרהטים המגירים את המים יהיו הברותים שענפיהם רחבים, ודרך הענפים והעלים אשר יסוכו על ערשינו יגירו המים במורד אל הצדדים מסביב בל ירד הגשם עלינו:

מליצה:

קורות מצייר הדבוק הנבואיי הזה שתדבק הנפש עם האין סוף ית' כפי הציור שצוה ה' לעשות בביהמ"ק שהוא אמצעי בין האין סוף ובין הצמצום בין הבלתי גבול ובין הגבול כי ברצות ה' האין סוף ובלתי בעל תכלית לשכון כבוד על נפשות ישראל אשר הם מוגבלים ומצומצמים בתכלית כי מושב הנפש בעלית קיר קטנה ככף איש היה כעין פשר שיבנו לו בית ארזים כאילו האל הנשגב יעזוב ענייניו שהוא בלתי בעל גבול ובלתי מתקומם במקום לשכון במקום מוגבל על כנפי הכרובים תחת קורות ארזים וכן הנפש תעזוב ענינה אשר היא מצומצמת במקום צר זרת ארכו וזרת רחבו בגוף המורכב מן בשר גידין ועצמות בשפל המדרגה ותעלה לשכון ולהתיחד עם דודה במקום יותר חפשי ומקום יותר מרווח ובגוף יותר חזק מגוף האדם גוף הצומח שלא רבתה בו ההרכבה כ"כ כבגוף החי והוא למטר השמים ישתה מים ונזון מן הפשוטים וכן יזדווגו תמיד שני קצוות הרחוקים בגבול אמצעי. ולהורות המשל הזה בחר שלמה (כפי מה שבחרה התורה במשכן) לצייר הגבול האמצעי שבו יתקרבו הדודים הרחוקים שישכנו תחת קורות ארזים שהם העצים היותר גבוהים [וגם זה מצייר התנשאות יסוד העפר למעלה שציור הצומח הוא ציור עלות חלק העפרורי מן השפל אל הרום והציור הזה מתגלה ביותר בארזי לבנון הרמים והנשאים]. וז"ש **קורות בתינו ארזים** ובזה יהיה **רהיטנו** שהם הצנורים המקלחים את המים מעצי **ברותים** שענפיהם מתפשטים ברחב ר"ל כי זרם מי השפע יעבור דרך הברותים אשר בגג המקדש הזה והם יהיו הרהטים לשקתות המים וצנורי הברכה להגיר השפע והרוחניות ולהריקו על הארץ ועל הגופים הקודרים הצמאים למטר השמים וטל אורות וגשמי נדבות ולהחיותם במים העליונים מי החסד והקדושה:

פרק ב

פסוק א

משל:

אני. הרעיה אומרת, אני דומה כחבצלת הגדלה בשרון וכשושנה הגדלה בעמקים, [חבצלת הם הצמחים ששרשם מתחת לארץ דומה לבצל שאין להם ריח חזק ועל ראשם פרח יפה מאד דרכו להפתח לפני השמש ולנטות אחריו ולהסגר בשקיעת השמש. והוא

גדל ומצליח רק בשרון לפני השמש, והשושנה היא בעל ריח טוב. ודרכה להפליט הריח שקלטה בעת שקיעת השמש, ולכן היא מצלחת בגדולה וריחה בעמקים ותחת הצללים] ר"ל אני אוהבת המנוחה לשבת בשרון ולפתוח פרחי היפים לפני השמש הזורחת שם. ר"ל לתת את דודי לפני דודי הזורח כשמש בשרון בערבה ומופיע אורו עלי, ואז יתראה יפיי ופרחי היפים. אמנם אחרי שובי אל העמק תחת הצללים [שזה אצלה דמות אל חדרי שלמה ששם היא כלואה בעמקים רחוקה מן שמש דודה הזורח על פרחיה] אז אפליט הריח הטוב שקבלתי מן השמש. ואני דומה כשושנה שפולטת ריחה בעמק תחת הצללים. ר"ל שאז ירגישו בנות ירושלים שכנותי בטוב ריחי מוסרי ומדותי הטובות:

מליצה:

אני. הנפש אומרת **אני דומה כחבצלת הגדלה בשרון וכשושנה הגדלה בעמקים** ר"ל כי בבחינה זו אשר אפשוט שלמותי הצואים ואצא מן העמק והחורים שהיא השכונה בגויה אל השרון להתחמם נגד אור השמש הגדול שהוא אור ה' הזורח עלי אני דומה כחבצלת השרון שפותחת פרחיה כפתוריה וקנותיה לבלוע אור השמש ותטה אחריו ואז תתראה ביפיה והדרה, כן עת תזרח עלי השמש האלהות תתפשט הנפש ותוציא פרחיה הרוחנים ותגלה זרועיה שהיא האלהות הצפון בה ואז תתראה בהדרה והוד תפארתה. אולם בסור כבוד ה' מעליה ובהשקע השמש הגדול שאז תסגר פרחיה ותקמץ פיה וזרועיה האלהיים מתקבצים אל תוכה לא יתראו החוצה והיא תשוב אל העמק שהיא הגויה אז תפלט הריח הטוב והרוחניות שקבלה מן האור הגדול ושכניה שהם כחות הנפשיות הנתלות בחומר בנרדי בשמיה יתבשמו וישימו בכליהם ללמוד ממנה דרכי ה' והנהגתו חכמתו וחסדיו ואז תדמה כשושנת העמקים אשר תפלט ריחה תחת הצללים [ובזהר אמור דף ק"ז: בקדמיתא חבצלת בזמנא דבעיא לאזדווגא במלכא אקרי חבצלת בתר דאזדווגת ביה במלכא באינון נשיקין אקרי שושנה דכתיב שפתותיו שושנים שושנת העמקים דהיא שנית ומשניאת גונאה זמנין לטב וזמנין לביש]:

פסוק ב

משל:

כשושנה, [תשובת הדוד] אמנם את דומה בין בנות ירושלים כשושנה בין החוחים. שהעץ שהשושנה גדלה עליו מלא חוחים. ועת תתערב ביניהם ינקבוה וישחיתוה. וצריך שתשא ראשה עליהם בל תתערב עמהם כן צריכה את להשמר בל יפתוך בנות ירושלים אל אהבת שלמה:

מליצה:

כשושנה (תשובת הדוד העליון ב"ה) אמנם **את דומה בין בנות ירושלים** ר"ל בין כחות הגויה **כשושנה** שהעץ שהיא גדלה עליו **מלא חוחים** וצריך שתנשא ראשה עליהם בל תתערב עמהם כי אז ינקבוה החוחים כן כחות החומריות אשר הנפש תנשא עליהם הם כחוחים המנקבים את השושנה הקדושה עת תתערב בחברתם וישחיתו יפיה ותפארת קדושתה וצריך שתתנשא עליהם ולא תתערב בחברתם. [ובר"מ פ' תצא דף רע"ח ואם לא אלא דאשתכח כל איברין דגופא מליא חובין ולא אשתכח אבר לשרי עלה תורה ומצות איהי שושנה בין החוחים]:

פסוק ג

משל:

כתפוח. [משיבה הרעיה] גם אתה דומה בין הבנים כתפוח בעצי היער. שהם מסתירים אותו ע"י גובהם ורוב ענפיהם. ובכל זאת הוא ניכר ביניהם ע"י ב' דברים, א] בריחו. שלכן בצלו חמדתי וישבתי ליהנות מריחו הטוב. ב] בפריו המתוק לחכי. ור"ל לפעמים תשב בצלו בעת תצא מחדרי שלמה ותתיחד עמו ולפעמים בעת שהיא כלואה תחת צל עצי היער, עכ"פ תאכל מפריו פרי האהבה שהם מתוקים לחכה:

מליצה:

כתפוח. (משיבה הנפש) גם ה' מצד שהוא נפש העולמות ר"ל מצד שהוא מנהיג העולמות ומניעם ומחיה אותם כנפש המניע ומחיה את הגויה שמזה הצד ידמה אל הנפש שמנהיג גופים ומניע אותם ונותן להם חיות ושפע הנה הוא בין הבנים ר"ל שנלוים לו עוד מנהיגים אחרים שהיא הטבע ומשטרי שמים וכחותיהם אשר חלק להם עד ששפע ההשגחה היורד מאת ה' נעלמת ונסתרת ומעוטפת ודומה ביניהם כתפוח בעצי היער שהם מצד גובה עציהם ורוב ענפיהם מאפילים ומכסים על התפוח שעצו קטן בערכם כן הכדורים הגדולים והגופים הסובבים על אופניהם וישימו משטרם בעולם הם מורגשים לעין. לא כן ההשגחה האלהית שהיא צפונה מן העין. והנה יש בזה ב' בחינות שלפעמים ינהיג ההנהגה השגחיית ויבטל כל כחות הטבע ולפעמים תגבר הנהגת הטבע וחקות שמים ומשטריהם עד שהדוד העליון נעלם וזה נמשך לפי מה שינהיגו הנפשות את עולמיהם הקטנים ר"ל את גוייתיהם שאם הם שוררים על גויותיהם ומנהיגות אותם הנהגה השגחיית בחיריית לפי פקודת השכל והבחירה החפשיית אז גם העולם הגדול וטבעיו יכנעו לפני השכל העליון ב"ה ויונהגו תחתיו הנהגה נסיית ואז יתחברו הנפשות עם נפש העולם ית' ואז יחזו במראות אלהים ויתנבאו כי הנבואה תתגלה אל הנביאים

מזה מצד שהשי"ת הוא נפש העולם והעולמות הם מרכבתו שזה ענין המרכבה שצפה ישעיה ויחזקאל והמחזות שצפו החוזים ברוח אלהים שהם תמונת העולמות והא"ס הרוכב עליהם ומנהיג אותם בהנהגתו המופלאת לפי המדרגה שהוא ממלא כל עלמין כנודע ואז **בצלו חמדתי וישבתי** כי אז בטל צל אילני היער סר צלם מעליהם והנפש בצל שדי תתלונן במחזה אלהים ויהנו מריחו כי יתן רוחו עליהם ובעת שהטבעיים מתגברים בעולמות הקטנים ר"ל שהנפשות נמשכים אחרי הטבע ובלתי מושלים על טבעם ויצרם לדכא תחת רגלם כל כחות החומר אז כן יתגברו הטבעים בעולם הגדול וההשגחה מעוטפת תחת מסך הטבע והמזל ואילני היער יאפילו את התפוח בענפיהם וצלם ובכ"ז **פריו מתוק לחכי** פרי ההשגחה פרי קודש יהיו לנפשות הכהות למאכל ולתרופה כי ישכילו בתורתו ומצותיו בדרכיו והנהגותיו וילמדו יראת ה' ואהבתו ויאכל מפרי עץ החיים ויחיו [ובזהר האזינו מה תפוח אתפרשא בגווני על כל שאר אלני חקלא כך הקב"ה אפריש ואתרשים על כל חילין עלאין ותתאין בג"כ ה' צבאות שמו אות הוא בכל חילין דלעילא ועיין זוהר פ' לך דף פ"ה, פ' אחרי דף ע"ד]:

פסוק ד

משל:

הביאני, [הרעיה מספרת] כי אחר שדברו הדודים כ"ז לקחה דודה והביאני אל בית היין, ושם העמיד עליה את דגלו. והיא אהבה. האהבה היא הדגל שהעמיד עליה:

מליצה:

הביאני (הנפש מספרת) כי אחר הדברים האלה הנשגבים החל רוח ה' לפעם על נפש שלמה והוכנה אל החבור האלהי וזה קרא במליצה **שהביאה אל בית היין** כי היין המוזכר בכל הספר הזה ששתתה הרעיה ע"י דודה היא היין הנבואיי המשומר בענביו הסך נסך שכר לה' המשמחת הנפשות עת יחול עליהם הרוח [ובזהר ויקרא דף י"ב. אי ת"ח הוא כתיב ויין ישמח לבב אנוש ודא יינא דמנטרא דחדי לכולא ואית יינא אחרא דאיהו דינא וכו'] ודגלו וכבר הרים עלי הדגל שלו והיא **אהבה** שמשכני ודבקני אליו באהבתו כי האהבה קודמת אל הנשיקה וההבאה אל בית היין קודמת אל שתיית היין עצמו:

פסוק ה

משל:

סמכוני באשישות, וגביעי יין. **ורפדוני**. הציעו תחתי תפוחים נותני ריח טוב. כי אני חולת אהבה:

מליצה:

סמכוני. עתה מבקשת **שיסמכו אותה באשישי יין וירפדו תחתיה תפוחי הריח הטוב למצע** ומבואר בכל הספר שהיין ימליץ השפע הנבואיית והריח ימליץ תמיד על ההשכלה ע"י החקירה והעיון שיריחו את רוחניות ה' מרחוק תבקש שיסמכו אותה באשישי היין הנבואיי, כי אחר שנפרדה מן הגויה באהבה ותשוקה אל דודה אין לה על מה לסמוך רק על אשישי יין המשומר בענביו ונסך שכר הקדש. וההשכלה ע"י הדרישה והעיון שזה מליצת התפוחים יוצע למצע תחתיה שעקר סמיכתה תהי הנבואה ואח"כ תשיג אמיתת ה' גם בדרך העיון והמחקר ע"י שנתן ה' חכמה לשלמה ורוחב לב כחול להבין ולהשכיל, **כי חולת אהבה אני** שנפשי דבקה בה' בתשוקה נפלאה כדמיון החולה חולת אהבה שנפשו דבוקה באהבה:

פסוק ו

משל:

שמאלו. והדוד מתחבר עמה באהבה:

מליצה:

שמאלו מצייר דבקת נפש שלמה ברוח העליון כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו. והנה הנהגת ה' בדרך הטבע תכונה בשם שמאל ועלילותיו הפלאיים יכונו בשם ימין בכתבי הקדש וכן מה שתשיג הנפש ע"י הנבואה שאז יוליך לימינה זרוע תפארתו שהוא הענין הנסיי יכונה שמחבק את נפשו בימינו וזרוע עוזו וזה נגד סמכוני באשישות, ומה שישיג אח"כ בדרך ההשכלה והעיון יכונה שישים שמאלו תחת ראשה ויתמכה בהשכלתה ויאמר כי **השמאל** יהיה מצע תחתיו **תחת לראשו** כמ"ש רפדוני בתפוחים כי תהיה תחת ההשגחה הקדושה שישיג ברוח הקדש **והימין** שהיא ההשגה ההשגחיית הנסיית **תחבקה** כי היא תהיה העקר [אולם יען שההשגה השכלייית תוקדם קדימה זמניית על הנבואייית ואין הנבואה שורה אלא על המוכנים לה בחכמה וביראת ה' ע"כ הקדים השמאל בסדר מאמרו]:

פסוק ז

משל:

השבעתי. [בתוך כך רדפו אחריה בנות ירושלים השומרות אותה והיא רואה אותן מרחוק] אומרת להן. אני משביע אתכן. בל תעירו ותטילו איבה באהבה זאת. [מלשון ויהי עריך]. וכן אף בל תעוררו אותה. ר"ל לא לרחק ולא לקרב, רק עד שתחפץ. לפי

חפץ האוהבים והחושקים, וזר בל יתערב ביניהם, ויען שאין איש שם במדבר רק צבאות ואילות השדה. משבעת אותם באלה, הם יהיו עדים ומתרים ומודיעים השבועה הזאת:
הדוד חלף הלך לו. והרעיה הושבה אל חדרי שלמה.
ובזה נשלם השיר הראשון:
מליצה:
השבעתי. בתוך כך התחילו כחות הגויה להתעורר מתרדמתם ולהשבית את החבור היקר הלז והנפש האלהית **משבעת את בנות ירושלים** שהם כחות הגויה **בל ישבתו את האהבה** הנפשיית ודבוקה בצור עוזה לא לרחק ולא לקרב. כי גם התעוררות האהבה הזאת באמצעות כחות החומריות היא אש זרה ואהבה בלתי נקיה מפניות חיצוניות **רק עד שתחפץ** האהבה בעצמה בהתעוררות הרוח להדבק ברוח אלהים. וכ"ש שלא ישביתוה ע"י שיטילו איבה בינה ובין דודה שבשמים ע"י שיפתוה אל חמדת העולם ואהבת זולתו. ויען שהנפש היא עתה במדבר חוץ מן העיר ר"ל שהתפשטה מן הגויה נפרדת מכל כחותיה כי דבקה ברוחניות ובשכל העליון ולא נמצא מליץ בינה ובין כחות הגויה רק נפש החיונית לבדה אשר עורקיה לא ישכבון והיא משלחת מעינותיה בנחלים ע"י מרוצת הדם הסובב מן הלב אל כל עורקי הגויה ואליו ישובון, והמרוץ הזה הולך במרוצה רבה סובב על כל פנות הגויה כ"ד או שלשים פעמים בשעה ונמשל במרוצתו **לצבאות ואילות השדה** בע"ח שמרוצתם קל מאד משבעת את כחות הגויה בצבאות האלה הרצים בל יפריעו חק האהבה:
רוח הקודש עלה מעל נפש שלמה, והיא הושבה ע"י שהקיצו כחות הגויה להסגר בבית כלא החומר כבתחלה:
ובזה נשלם השיר הראשון:

פסוק ח

משל:
השיר השני נמשך עד על משכבי בלילות (ג' א') אחרי נכלאה הרעיה ימים רבים בחצר המלך, והסתיו וקצת האביב עבר והגיע ירח זיו. בא הדוד מהררי בתר ויפתה את רעיתו שתצא אחריו והיא יצאה אל הכרמים. ותשלח בנות ירושלים השומרות מאתה. ובתוך כך נתחברה עם דודה במשעול הכרמים עד שיפוח היום. ושבו הבנות. והדוד פרח הלך לו:
קול. מצייר שהרעיה שומעת קול דודה מרחוק. ובכ"ז מכרת כי הנה זה בא, והוא מדלג על ההרים מהר להר, ומשם מקפץ מן ההר אל הגבעה שתחתיו:

מליצה:

השיר השני נמשך עד על משכבי בלילות (ג' א') אחרי נכלאה הרעיה השמיימית ימים רבים בגויה והסתיו וקצת האביב עבר והגיע ירח זיו בא הדוד אל הרעיה, הוא מליצה אל הדבור השני שדבר ה' אל שלמה בעת החל לבנות הבית בירח זיו שכבר בארנו במבוא הספר שלא היה נבואה גמורה רק דבור לפי שעה וע"ז ממליץ שהדוד העליון בא מעצמו אל רעיתו הקדושה כי נפש שלמה לא הכינה א"ע אז לנבואה, ושהיא לא יצאה אז אל המדבר להתרחק מן הגויה הרחק רב רק אל הכרמים שהם קרובים אל העיר והבנות שהם כחות הגויה נפרדו רק לפי שעה עוסקים לאחוז שועלים המחבלים כרמים שיתבאר ענינם לקמן. עד שיפוח היום, ושבו בנות החומר והדוד העליון עלה מעל נפש שלמה:

קול. הרעיה השמיימית שומעת קול דודה העליון ובכל זה מכרת בקולו **כי הנה זה בא** כי הנביאים ישיגו בקול וידעו כי ה' דבר. **מדלג** מצייר חמשה מדרגות זא"ז,

א) **שמדלג מהר להר** והוא מליצה על היות שכינת עוזו חוץ לעולמות (כי ההרים הגבוהים מתנשאים על הארץ והעומד עליהם הוא מנושא מן העולם הזה).

ב) אח"כ **מקפץ** מן ההרים **אל הגבעות** שתחתיהם ויורד אל תוך העולם להיות ממלא כל עלמין:

פסוק ט

משל:

ובזה **דומה דודי לצבי או לעופר** שמדלגים על הררי בתר ועל הגבעות. משם התקרב יותר, עד שעומד אחר כתלינו. התקרב יותר עד שישגיח מן החלונות. עוד יותר עד שמציץ ומושיט ראשו אל החרך שהוא אל תוך הבית שרעיתו שם. [מציץ לשון ציץ שהוא דבר הבולט]:

מליצה:

דומה. ר"ל ובזה **דומה דודי לצבי או לעפר האילים** שניהם מטבעם שאף שמתרחקים חוזרים למקומם והצבי מטבעו שבעת שרץ מביט לאחוריו כמ"ש חז"ל. וימליץ כי בבחינה הראשונה שהוא חוץ לעולמות מביט לאחוריו והשגחתו חוזרת אל השכליים העליונים ובבחינה השניה דומה כאיל שמביט לפניו אל העולם ובכ"ז דעתו לשוב למקומו ועדיין אינו משגיח בקביעות כי ישגיח רק השגחה כללית. ג) מוסיף עוד **הנה זה עומד אחר כתלנו** להשגיח על הצדיק ביחוד בהשגחה פרטיית ובזה יש שלש מדרגות, מדרגה א' שאינו משגיח רק על הגוף להשפיע לו כל צרכי ביתו ומחיתו ולשמרו מן הפגעים וזה במשל שעומד אחר הכותל שאינו משגיח רק על הכותל בל תפול ותחרב

לא על השוכן בבית כן ישגיח על הגוף שהוא הבית ועל כתליו בל יתמוטטו. ד) מוסיף עוד מדרגה ב' בההשגחה הפרטיית שמשגיח על הנפש שהיא השוכנת בבית ובכתליו ר"ל בגוף וזה במשל **שמשגיח מן החלונות** שזה יביט על השוכנים בבית כן ישגיח ה' על הנפש להשכילה באמתתו אבל רק השגחה מרחוק בלא קירוב ודבוק כמביט דרך החלון שמביט על השוכן בבית מרחוק שהחלון מפסיק ביניהם, וזה במשל שישלח לה עזרו מקדש להתקדש ולהטהר ולהכיר חכמתו ושביליו ע"ד הבא לטהר מסייעין אותו. ה) מוסיף עוד מדרגה ג' בההשגחה הפרטית שיתדבק המשגיח עם המושגח וישפוך ה' רוחו על הדבקים בו ואת הקדוש והקריב אליו וזה במשל **המציץ מן החרכים** שמושיט ראשו לתוך החדר ומתחבר עם השוכן בו כי אז ראש המציץ תוך החדר פנימה כן ישכון כבוד תוך היכל בחירו לחבק את הנפש בנשיקות פיהו ולהכינה אל שיחול עליה רוח הקדש ושפע הנבואה לדבר עמה פנים אל פנים עד שתמשך אחריו מבית כלאה ותהיה מרכבה לשכינת עוזו:

פסוק י

משל:

ענה. תחלה ענה בקול ואח"כ אמר לי קומי וצאי מחדרי שלמה:

מליצה:

ענה. תחלה **ענה** מרחוק ואח"כ **ואמר לי** מקרוב אמירה פרטית כי כן יתעלה הדבור לפי ההכנה תחלה ענה מרחוק **קומי לך** והכיני עצמך אל הדבור האלהי ואח"כ אמר לי **לכי לך** וצאי מחדרי שלמה שהיא הגויה. **רעיתי יפתי** עד הנה קראה רעיתי ועתה הוסיף יפתי כי קשר הריעות הוא דבר בחיריי. אבל האהבה שמצד היופי הוא מפני עצמות הנאהב ומעלת יפיו כי אחר שכבר חל עליה הרוח פעם אחת ראה אותה כי יפה היא וטובה לשכון חצרותיו ולשבוע מטוב ביתו:

פסוק יא

משל:

כי כבר עבר הסתיו. וגם הגשם שבא אחר הסתיו, כבר חלף והלך לו בהחלט:

מליצה:

כי הנה כבר המשילו החכמים את הנפש לחלקת השדה אשר זרועיה תצמיח כי כמו שהשדה כחנית ומוכנת להוציא הזרע אשר יזרע בה. כן הנפש עת תעבד בעיון ובמעשה תוציא הזרעים האלהיים הצפונים בה ותעש פרי קדש הלולים וכבר דברנו בענין קרוב לזה בפירושנו לישעיה ס' כ"ח. וכבר באר במורה (פל"ב מ"א) שיקרה

להשגות השכליות מפני שהם נתלות בחומר דבר ידמה להשגות החושיות, ר"ל כי מפני שהנפש נקשרה בחומר ישיגה משיגי החומר בהכרח וראינו שהכחות החומריות ישיגום העיפות והלאות, שלכן נתן ה' בטבע הבע"ח השינה והתרדמה למען ינוחו מפעולותיהם ירגיעו ויחליפו כח שע"י השינה והמנוחה יתחדש כחם כבראשונה. וטבע זו ניתן גם להצמחים שיש להם שינה קבועה להחליף כחם כידוע בחכמת הבאטאניק. והנה כן ראינו בטבע הכולל אל הארץ אשר גבל ה' בחכמתו גבולות קיץ וסתיו חום וקור, שזה דבר הכרחי לזרע הארץ וצאצאיה, כי אחר הקציר והבציר, אחר אשר הארץ תוציא צמחה והגנה זרועיה תצמיח, ילאו כחותיה וייעפו, ואם היה הקיץ מתמיד, והיתה הארץ מוציאה פירותיה בלא הפסק, היו פירותיה צנומות דקות ורזות מחולשת כח הצמיחה בההפך לשדה בחרבוני קיץ, לכן שם הבורא ית' חק לארץ שאחרי הקציר יתחילו ימי הסתיו והשלג, בו ירדמו כל כחות הטבע ויתקבצו אל תוכה, ישכבו ינוחו יגיעי כח תחת מעטפות השלג והקרח כמתעלפים, עד יגיע האביב, שאז יעורו משנתם וכחם חדש עמהם, ואז תוסיף תת כחה ביבול ובפירות שנית. וכן יהיה בכחות הנפש מצד התקשרה בחומר, שעת תוציא הנפש את פריה, והיא עת תפרח כשושנה ותוציא פרחיה האלהיים לחזות במראות האלהים, ואשכלותיה יבשילו ענבים להשיג בנבואה ורוה"ק. אז תתעלף ותרדם ימים. ותנוח בחיק הגויה, וזה נקרא לה ימי הסתיו שכחות הנפשיות עלימו יתעלם שלג, עד תחליף כח ויזרח עליה השמש האלהי שנית. והנה ראינו בטבע הארץ שאחר עבור הסתיו יתחילו ימי הגשם. כי אחר שהקודרים מני קרח יזורבו נצמתו בחום האויר, יתחילו האדים לעלות, והגשם המתהוה מהם יתחיל לרדת, ואז האויר בלתי נקי ומאפיל בעד אור השמש. וכן יהיה בטבע הנפש שגם אחר שהרגיעו הכחות הנפשיות ויחלו להתעורר משנתם, והקפיאה תמס תהלוך אז גם הכח הדמיון יתחיל לפעול פעולתו, וציורי הנפש עדיין מעורבים באדים והרהורים המאפילים בפני האור העליון הזך, עד שיטהרו העבים ויזכו המחשבות ואז גם הגשם חלף הלך לו, ועל מליצה זו אמר הדוד העליון לרעייתו, **כי כבר עבר הסתיו וגם כבר חלף הגשם** [וכבר כתב הרמב"ם בהקדמת המורה שיש מי שיברק לו הברק פעם אחר פעם במעט הפרש ביניהם, עד שהוא כאילו היא באור תדיר וזה מדרגת גדול הנביאים ע"ה, ויש מי שיהיה לו בין ברק וברק הפרש רב, והוא מדרגת רוב הנביאים וכו'. ושלמה ע"ה הבריק לו הברק בליל חייו ארבעה פעמים, שאז זרחה השמש האלהות עליו, (בד' פעמים שדבר ה' אליו), ובין כל דבור ודבור היו לו ימי הסתיו והשלג]:

פסוק יב

משל:

הנצנים. מוסיף לאמר שגם כבר יצאו הצמחים מן הארץ, הוסיף עוד שהגיע עת הזמיר שהעופות המשוררים יתנו זמירות בימי האביב, מוסיף עוד שגם התור [שהוא מעופות הנסיעה כמ"ש ותור וסוס ועגור שמרו את עת בואנה. שדרכה להתרחק בעת הסתיו לארצות החמים ואינה שבה עד תזרח שמש ומרפא בכנפיה], גם היא שבה וקולה נשמע בארצנו:

מליצה:

הנצנים. מוסיף עוד שגם החלו הזרעים האלהיים אשר נזרעו בנפש בעת חול עליה הרוח (שבימי הסתיו ותרדמת הנפש התעלמו והיו בה בכח) להתגלות ולצאת אל הפועל עד **שנראו בארץ**, מוסיף עוד **שעת הזמיר הגיע** ר"ל כי הנפש האלהית יש בה שתי מדרגות, א) נשמה אשר בגוף הבלתי נפרדת ממנו כל ימי חייו, ב) מדרגה גבוהה הנקראה חיה ויחידה הבאה אליו ממרום לפי מעשיו וקדושתו והיא נפרדת ממנו בעת הסתיו ותרדמת הנפש (כמ"ש זכה יתיר יהבין לי' נשמתא וכו'). והנה הנשמה במדרגה הראשונה דומה כצפור הזמיר שבעת הסתיו אינו מזמר ובכ"ז לא יתרחק ממדינתו רק תשכון כיונה בעברי פי פחת בחגוי הסלע כן בעת תרדמת הנפש והשכל תשכון בגויה והיא נאלמה ולא תשורר ואמר כי עתה כי הקיצה הנפש מתרדמתה **עת הזמיר הגיע** כי תשיר את שיר ה' ותתנשא בנעים זמירות הנבואה וההשכלה שהוא שיר הנפש. ומוסיף לאמר שגם **קול התור** שהיא מדרגת חיה ויחידה הנשפעת ממרום שעד עתה התרחקה מפני הסתיו לארץ צלצל כנפים ולמעוני שחקים עתה **נשמע קולה בארצנו** כי שבה לשכון כבוד ע"י התעורר הרוח הקדוש:

פסוק יג

משל:

התאנה. מוסיף כי גם התאנה חנטה פגיה, וגם הגפנים כי כבר הגיע ירח זיו שבו זיו לאילנות. וא"כ קומי לך רעיתי, ור"ל שתחלה אמר קומי לך שאין יראת נזק מפני הסתיו שכבר עבר, ועתה מוסיף קומי מפני התועלת שתקבל מן האביב והקיץ:

מליצה:

התאנה. ר"ל כי הזרועים הקדושים הצפונים בנשמת האדם יש בהם שני מדרגות, יש שהם בה בכח ולא בפועל והם דומים לזרעים שבימי הסתיו יתעלמו לגמרי ולא נשאר מהם רק זרעם הטמון באדמה ומוכן לצאת אל הפועל עת יזרח שמש וכן יתעלמו הכחות

האלה בעת תרדמת הנפש בהחלט. ויש שהם בה בפועל ונעשו לה קנין והם דומים לעצים נושאי פרי שגם בימי הסתיו לא יתעלמו בהחלט רק יעמדו מלדת ולשאת פרי אבל בכ"ז מצבת בם. וכן הכחות האלה לא יתעלמו גם בעת תרדמת הנפש רק לא ישאו אז פרי ותנובה והם ישנים שנת החורף ובכ"ז זרע קדש מצבתה. ובזה הוסיף במליצתו כי גם הכחות האלה שהם בנפש בפועל אשר עד עתה לא עשו פרי קדש הלולים עתה ישאו פרים. והנה **התאנה** משל אל כחות השכל והבינה צורף דבש אמרי נועם **והגפן** משל אל הכח המוכן אל הנבואה ורוה"ק שכבר בארנו שהיין המוזכר בספר הזה רומז אל הנבואה. אומר כי הכוחות האלה הוציאו ציצים ופרחים ומוכנים לשאת פרים וא"כ **קומי לכי רעיתי** וצאי מן הגויה להדבק בעליון. ותחילה אמר קומי לכי כי אין עוד יראת נזק כי הסתיו עבר ואין מעכב בפני הנפש ועתה הוסיף שצריך שתצא אחר שהכל פורח ונושא פריו והיא מוכנת אל התועלת הגדול שישפוך ה' את רוחו עליה. והמשורר לקח מליצותיו מן הזמן שאז היה הדבור הזה שהיה בחדש זיו בשנה הרביעית לשלמה (כמ"ש מ"א ו') ולקח משל מן השנויים שיעשה הירח הזה בתולדות האדמה אל השנויים שיעשה הגלות זיו ה' והדרו על הנפש ותולדותיה:

פסוק יד

משל:

יונתי [רואה הוא כי הרעיה לא תוכל עתה להתרחק מן העיר, כי לא יצאה עמו אל המדבר רק אל הכרמים] ממשיל אותה ליונה החבואה בימי הסתיו בחגוי הסלע, וגם אין משוררת אז בקולה כי היא בסתר המדרגה, כאילו מחבאת גופה לבל יתראה וקולה לבל ישמע, מבקש הראיני את מראיך והשמיעני קול שירתך, ומפרש כי קולך ערב. ר"ל אם לא תצאי אל המדבר עכ"פ צאי מן המחבא למען אראך ואשמע קולך:

מליצה:

יונתי. כבר בארנו במבוא המחברת שהדבור הזה לא היה נבואה גמורה במראה ובחזיון רק הערה נבואיית והנפש לא התפשטה אז מן הגוף לגמרי וע"ז ממשיל אותה **ליונה החבואה בחגוי הסלע** כי נשארה מלובשת בגופה. והנה הדבור שדבר ה' אז אל שלמה הוא הבית אשר אתה בונה אם תלך בחקתי ואת משפטי תעשה ושמרת את כל מצותי ללכת בהם וכו'. והיה הבדל בינו ובין הדבור הראשון שדבר אליו בחלום הלילה בגבעון שאז בקש שלמה את החכמה ונתן לו חכמה ולב מבין ובדבור הזה הזהירו על שמירת המצות, לפ"ז בדבור הראשון השפיע עליו שפע חכמה ותבונה על שכלו העיוני ובדבור הזה השפיע עליו שפע יראת ה' ואהבתו על שכלו המעשי. וידוע ששכל העיוני והמעשי

הם צריכים זל"ז כמ"ש אם אין יראה אין חכמה ואם אין חכמה אין יראה כי החכמה קודם אל היראה קדימת הסבה כי לא עם הארץ חסיד וצריך שיקדים בשכלו העיוני לדעת את מי הוא ירא ואת החקים אשר יעשה האדם וחי בהם. אמנם היראה קודמת אל החכמה קדימת התכלית אל האמצעיים כי תכלית החכמה היא יראת ה' כמ"ש תכלית חכמה תשובה ומע"ט. ואחר שבדבור הראשון השפיע עליו חכמה ודעת בא בדבור זה להזהירו על יראת ה' ועשות מצותיו שהיא התכלית. והנה מראה הנפש הוא השכל העיוני וקולה הוא השכל המעשי. רצוני שמראה הנפש שזה מורה על עצמותה הנה עצמות הנפש היא ההשכלה שכן נקראת בפי החכמה נפש השכליית. וא"כ ע"י השכל העיוני תראה הנפש את מראה והשכל העיוני הוא ישפוט על הדברים כמו שהם נמצאים להכיר בין האמת והשקר אמנם השכל המעשי הוא ישפוט על הדברים כמו שהם ראוים להיות מה יעשה ומה לא יעשה להכיר בין טוב לרע, וזה קול הנפש כי בזה תשמיע קולה אל כל כחות הגויה לצוות אותה ולהזהירם על הטוב והרע על המצוה ועל העבירה, שע"י הקול יגלה האדם את רצונו וע"י המראה יגלה את עצמותו מה הוא, אמר ה' אל נפש שלמה הנה את כלואה **בחגוי הסלע** מסתרת את מראיך **ובסתר המדרגה** בלתי משמעת את קולך **הראיני את מראיך** ע"י שתשכיל בשכל העיוני אשר כבר השפיע ה' עליך חכמה בדבור הראשון וגם **השמיעני את קולך** ע"י שתצוה אל כחות גופך לשמור מצות ה' וחקותיו בשכל המעשי שזה הזהירו בדבור הזה ולכן הקדים הראיני את מראיך שהוא קודם בזמן אולם כאשר פירש חשיבותם הקדים כי קולך ערב, כי היראה קודמת אל החכמה בחשיבות כי היא התכלית:

פסוק טו

משל:

אחזו. עתה יספר איך התיחדה הרעיה עם דודה. והלא לא התרחקו מן העיר רק היו בין הכרמים, ושם היו ג"כ בנות ירושלים השומרות אותה, ואיך לא השביתו את החבור הלז? מספר כי הרעיה שלחה את בנות ירושלים מאתה שיצאו לאחוז את השועלים המחבלים את הכרמים, ואמרה להן אחזו לנו שועלים, כי השועלים הקטנים הסובבים בכרם הם המחבלים את הכרמים, וכרמינו הוא סמדר, אחזו אותם בל ישחיתוהו, ובתוך שהלכו הבנות לצוד את השועלים, בתוך כך נשארה לבדה עם דודה, שעז"א דודי לי וכו' [גם הסתירה תוך משכיות כסף תפוחי זהב, כי שמשון ע"י שנתנו את ארוסתו לאיש אחר ופלשתים לא מיחו בדבר, לכד שלש מאות שועלים וישלחם להשחית את הכרמים והן אלה השועלים יצאו ג"כ לחבל הכרם על שנלקחתי מדודי אישי וארוסי צאו אחזו אותם:

מליצה:

אחזו. כבר בארנו כי בדבור זה לא התרחקה הרעיה מן העיר ר"ל לא התפשטה נפש שלמה מן הגויה כי לא היה נבואה גמורה. והפסוק הזה מצייר איך התיחדה נפש שלמה עם דודה העליון והיא עדיין בגויה ואיך לא השביתו בנות הגויה וכחותיה את הדבוק הזה, מספר כי נפש שלמה שלחה את כחות הגויה **לאחוז שעלים קטנים מחבלים כרמים**, השועלים הוא הציור לכחות הדמיון כי הפקחות של השועל בא מצד כח דמיונו יותר מיתר בעלי החיים לחשוב ערמומית בעזר כח המדמה שלו, ובעת תהיה הנבואה בלתי שלמה שהנפש לא התפשטה מן הגויה אז יתערבו מחזות כחות הדמיון עם השגת השכל ועי"ז יראו הנביאים צורות ותמונות כמ"ש וביד הנביאים אדמה שזה בא מצד תערובות כח הדמיון ואז בעת יתעסקו בנות החומר בציורי הדמיון ובתמונותיו יפשיט השכל ההשגה הזכה אשר ישיג ע"י שפע ה' השופע עליו וישיג ברוח ה' עליו. וזה מצייר פה שהרעיה נפש שלמה שלחה נערותיה כחות החומריות לאחוז השועלים ר"ל להתעסק בהדמיונות אשר יפיץ אז הכח המדמה ויוליד מחזות ודמיונות (כמו שצייר פה ציור ביאת דודו העליון ששומע קולו ורואהו מדלג על ההרים כצבי וכעופר שכ"ז הוליד המדמה בחזיונו מצד התערבו בהשגה זו) ובעוד עסקו בנות החומר בדמיונות האלה המתיחסים אל החושים ואל השגות חומריות הפשיט השכל מהם את השגתו הזכה הנבואיית והתיחדה הנפש עם דודה, ובארה **כי השועלים האלה מחבלים כרמים והכרם סמדר** ר"ל כי מבואר אצלי בכל ספר זה שהנבואה נמשלת אל היין שימליץ שמחת הנפש בהשגה. והנה בנבואה הראשונה שהיתה נבואה גמורה אמר הביאני אל בית היין, סמכוני באשישות, כי הנפש התפשטה מן החומר וכחותיו ולא התערב עמה הכח המדמה ושתתה יין המשומר בענביו אמנם נבואה זו שלא היתה נבואה גמורה לא שתתה אשישי יין רק נמשל לכרמים שממנו יצאה יין שהיא מליצה שהיה רוח הקדש וכעין התחלה והכנה לנבואה כמו שהכרם הוא הכנה אל היין וגם התחלה זו לא היתה במלואה ושלמותה רק נדמה ככרם שהוא סמדר שעדיין לא הבשילו אשכלותיו ענבים. וזה שבארה שמטעם זה יתעסקו כחות החומריות לאחוז השועלים שהם ציורי הדמיון ותמונותיו שזה יען שהכרם סמדר ר"ל שהנבואה בלתי שלמה ועי"כ רבו בה ציורי הדמיון והם מחבלים את הכרם ר"ל משחיתים את הנבואה ומאפילים אורה ומערבים בהשגותיה מחזות ודמיונות. לכן יאחזו כחות החומר את ציורי הדמיון עד שבתוך כך תתיחד הנפש עם דודה העליון לחזות בנעם ה' ולשמוע דברות קדשו [וגם יאמר כפי הציור השני שכמו שחבלו השועלים כרמי תמנתה ע"י שניתנה אשת שמשון לאיש אחר

כך יחבלו השועלים שהם כחות הדמיון את כרם הנבואה ע"י שנתנה הרעיה נפש שלמה אל המלך שלמה ר"ל ע"י שהתערבה בחומר ולא יכלה להתפשט ממנו ולהתחבר עם דודה העליון ב"ה]:

פסוק טז

משל:

דודי. בתוך שהלכו בנות ירושלים לצוד שועלים, **דודי לי**, והתחברה עם דודה, הרועה בשושנים שהביא לה שושנים נותני ריח לזכרון אהבתו:

מליצה:

דודי. בעוד התעסקו כחות החומריות עם ציורי המדמה התחברה הנפש עם דודה ויען שפה בא ההתעוררות מלמעלה למטה כי הנפש לא היתה מוכנת אל הנבואה אמר **דודי לי** תחלה ואח"כ **ואני לו הרעה בשושנים** ר"ל שבעת ירעה הגויות להחיותם ולכלכלן נקרא רועה בלחם ובמים ומרביץ בנאות דשא ובעת ירעה הנפשות לנבאותן ולהשכילן באמיתתו נקרא רועה ע"י שושנים נותני ריח כי היא רעיה רוחנית שע"י יחיו השכליים והנפשות:

פסוק יז

משל:

עד, חיבור זה נמשך עד שיגבר חום היום וינוסו הצללים, שאז ישובו בנות ירושלים מן הכרמים מצידם, כי לא יוכלו לסבול חום השמש, ואז סוב מפה בל ימצאוך הבנות בשובן, ודמה לך לצבי החוזר תמיד על מקומו, כן תשוב אלי כפעם בפעם:

ונשלם השיר השני: **הדוד שב על הררי בתר**:

מליצה:

עד. חבור הזה הנבואיי לא ימשך זמן רב רק **עד שיתגבר חום היום** וזה במליצה עד יגברו טבעי החומר ומנהגיו שייעפו בנות החומר להתעסק בהשגה הדמיונית ואז **ינוסו הצללים** שהם חזיונות המדמה שיסורו עת יתעורר החומר וטבעיו לשוב לעניניו הגופניים וצרכיו ואז יסתלק הדוד העליון ונפסק הדבור מפני בנות הגויה וכחותיה ששבו להתעסק בצרכיהם הגשמיים **ואז ידמה לצבי** החוזר לאחוריו ואל מקומו כן ישוב אל נפש שלמה כפעם בפעם כל עת תהיה מוכנת אל ההשגה:

הדוד העליון שב אל מעון קדשו: **ובזה נשלם השיר השני**:

פרק ג

פסוק א

משל:

השיר השלישי: אחר ימים רבים והרעיה סגורה בחדרי שלמה זכרה את דודה ואהבתו על משכבה בלילות. ותצא ממטתה לבקשו בעיר ולא מצאה אותו עד שיצאה מן העיר אל המדבר. שם נתחברה עמו עד שרדפו אחריה בנות ירושלים, אמנם גם אח"כ נמשך החבור ביניהם ודבר עמה בכל לשון של חיבה ובסיפור זה יספר איך יצאה ממטת שלמה, ואיך לא הפרידו בנות ירושלים ביניהם גם אחרי זאת, והשיר הזה נמשך עד אני ישנה (ה' ב):

על. הרעיה התחילה לזכור בדודה ולבקשו על משכבה לילה אחר לילה ולא מצאה אותו:

מליצה:

השיר השלישי: **אחרי** ימים רבים והרעיה האלהית היתה סגורה בגויה זכרה את דודה שבשמים ותצא ממטתה ר"ל מגויתה שנפרדה מן החומריות ותשקוד לבקש את ה' ולדרשו. וזה היה בשנת אחת עשרה למלך שלמה שאז כלה בנין בית ה' והרבה בתפלות ובתחנונים ובזבחים רבים במ"א ח' ובדה"ב ד'] ולא מצאה את דודה עד שיצאה מן העיר אל המדבר ר"ל עד שהתפשטה מן הגויה להתחבר עם הקדש שאז נראה אליו שנית כאשר נראה אליו בגבעון [כנז' במ"א ט' ובדהב"ז] והיה נבואה גמורה ודבור ארוך באהבה וחבה. וגם אחר שהשביתו כחות החומר את החבור הזה בכל זאת דבק רוח ה' בנפש שלמה גם אח"ז ע"י המקדש אשר בנה אשר ה' אמר לשכון בערפל. ויספר איך התפשטה הנפש מן הגויה ואיך לא יכלו בנות ירושלים שהם כחות החומר להשבית את קדושת שלמה ודבוקו באלהים גם אח"ז. והשיר הזה נמשך עד אני ישנה ולבי ער [ה' ב']:

על. הרעיה נפש שלמה התחילה לזכור אהבת דודה העליון ב"ה **ולבקשו על משכבה בלילות** כי לפני הלילה ההוא שנגלה ה' אל שלמה במחזה שנית היה מכין א"ע לנבואה לילה אחר לילה (אחר שהקדים לקדם פניו בתפלה ובזבחים) ועז"א בלילות לשון רבים שהתמיד בזה לילות רבים, **ולא מצאה אותו** ר"ל שלא השיג הנבואה [כי מעת שהרבה בתפלה ובזבחים עברו י"ד ימי החנוכה ששמחו בשמחת הבית ועדיין לא הופיע דבר ה' אליו]:

פסוק ב

משל:

אקומה, עד שקמה מן המשכב ותסובב לבקשו בעיר ומשם לשוקים ולרחובות ובכ"ז לא מצאה אותו:

מליצה:

אקומה. עד שקמה מן המשכב ותסובב לבקשו בעיר וגם בשוקים וברחובות ולא מצאה אותו. ר"ל שכבר בארנו כי העיר ירושלים המוזכרת בספר הזה היא משל אל קבוץ כל כחות הגויה שהיא העיר הקטנה המליציית, וכל אנשיה היינו כל כחותיה יש להם דירות ובתים מיוחדים שכל אחד פועל באבר ומקום מיוחד ומתגלה במקום זולת מקום. למשל נמצא בגויה איש חכם איש מבין איש בעל דעה איש מצייר איש חושב מחשבות איש שומר איש זוכר ר"ל כח החכמה כח הבינה כח הדעת כח המצייר כח המחשב כח השומר כח הזוכר. וכן נמצא איש רואה איש שומע איש מריח איש טועם מטעמים איש ממשש ר"ל חוש הראות והשמע והריח והטעם והמשוש וכל אלה יוצאים משורש הנפש המשכלת שמושבה במוח ומתפשטים באיברים ובמקומות מיוחדים, וכן נמצא בגויה איש מקנא איש מתגאה איש מתאכזר איש גבור איש עז פנים איש עניו איש בעל רחמים איש רך הלבב איש ביישן רצוני מדת הקנאה והגאוה והאכזריות והגבורה והעזות והענוה והרחמים והבושת וכל אלה שרשם מנפש החיונית שמשכנה בלב. וכן נמצא איש אוכל איש טוחן המזון איש מוציא הזבל רצוני כח הזן והמעכל והדוחה ששרשם מנפש הצומחת שמשכנה בכבד וכל כח וכח מתראה ופועל במקום מיוחד. והנה כמו שנמצא בעיר מקום השוק והרחוב ששם יתקבצו כל אנשי העיר בצאתם מן חדריהם המיוחדים לסחור ולדבר איש אל אחיו עד שהמקום הזה הוא רשות הרבים כן יש גם בגויה שוקים ורחובות ששם יתקבצו הכחות כלנה שהוא הכח המדמה שם יתקבץ הרואה והשומע והמריח והטועם והממשש והכח המתעורר שם יתקבצו האנשים בעלי הגאוה והקנאה והעזות והענוה והרחמים והגבורה והמורך וכח המתאוה שם יתעוררו האוכלים והשותים והטוחנים וכו', עפ"ז יצייר המליץ כי הרעיה נפש שלמה יצאה לבקש את דודה העליון וסבבה בעיר היינו שרצתה להשיג ההשגה הגדולה הזאת באמצעות כחותיה הגופניות וגם עברה אל השוקים והרחובות ר"ל הכחות הכוללים אשר בגויה ובכל זאת לא מצאה אותו כי לא יושג בכח חומרי ולא תדבק הנפש ברוחניות בעודה בעיר ובגויה הגם שיצאת מן החדרים והיא מתעסקת עם הכחות הכוללים שהם השוקים

והרחובות א"א שתשיג ההשגה הנבואיית בעוד שלא עברה מן העיר ולא נפרדה מן החומר לגמרי:

פסוק ג

משל:

מצאוני, עד שהתחילה לצאת מן העיר ובאת עד מקום השומרים סביב לעיר, העומדים בשער העיר ושם שאלה שנית אם ראו את שאהבה נפשה:

מליצה:

מצאוני ואז ברוב תשוקת הנפש אחרי דודה התחילה לצאת מן העיר ר"ל להתפשט מן החומר ולעזוב את אנשיה וגם את הכחות הכוללים שבה שעברה והתפשטה גם מן המתעורר והמדמה **עד שמצאוה השומרים לעיר סביבותיה** בסוף העיר והוא ציור הגדר האחרון שבו היא העמדת החי עד שאם תצא הנפש מגדר הזה ותעבור את הגבול הזה האחרון תהיה חוץ לעיר והוא משל שכמעט יצאה מן הגויה ושם דרשה שנית על הדוד העליון אהבת נפשה:

פסוק ד

משל:

כמעט שהיתה עוברת מן השומרים עד חוץ לעיר מצאה שאהבה נפשה, והיא גומרת בדעתה כי עתה לא תרפה אותו עד תביאהו אל בית אמה, להיות אתה במקום קבוע ולא ידלג עוד על הררי בתר:

מליצה:

כמעט שעברה את השומרים כי לא עברה משם לגמרי שאז היתה נשמתו יצאה בנשיקה אבל כמעט שעברה מהם כי כבר עמדה הנפש על המפתן קרובה יותר אל העליונים ורחוקה מן העיר שהיא הגויה חוץ לגבולה עד שנבטלו כל כחות הגוף כי יצאה הנפש ונפרדה מהם **ואז מצאה את שאהבה נפשי** וחל עליה הנבואה ע"י ביטול כחות הגוף שכמעט לא נותרה בו נשמה. אחזתיו יספר כי הרעיה בת מרום הסכימה. כי עתה לא תרף את דודה **עד תביאהו אל בית אמה**, ר"ל שמעתה לא יהיה כמו בפעמים הקודמים שאחרי כלות הנבואה שב הדוד הנשגב אל מעון קדשו בשמים יען שאז לא נבנה המקדש עדיין ולא היה לשכינה מקום לשכון בתחתונים בקביעות אבל אחר שנבנה המקדש החל ה' לשכון כבוד בתוך בני ישראל כמ"ש בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים ובאמצעות מקדש ה' דבק רוח קדשו על הבונים אותו שזה היה עקר הכוונה בבנין המקדש כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ולכן אמר שעתה לא תרף ממנו

עד תביאהו אל בית אמה שהוא הגוף ואל חדר הורתה שהוא בית קדשי הקדשים על כנפי הכרובים:

פסוק ה

משל:

השבעתי. בתוך כך רדפו אחריה בנות ירושלים והיא משבעת אותנה בל ישביתו את האהבה כנ"ל [ב' ז]:

מליצה:

השבעתי. בתוך כך התעוררו כחות הגויה מתרדמת הנבואה והיא משבעת אותן בל ישביתו את האהבה כנ"ל ב' ז' וכמו שפרשתי שם:

פסוק ו

משל:

מי זאת וכו' **הנה מטתו** וכו' [דבר המשורר] עת חזרה הרעיה מן המדבר, התפלאו הרואים איך ברחה בלילה ממטת שלמה, ואיך לא עצרוה גבורי שלמה שומרי המטה, וז"ש מי זאת עולה מן המדבר והלא מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה, שהם שומרים את המטה סביב סביב, והם כולם אחוזי חרב ומלומדי מלחמה ואיך לא עמדו לנגדה, ואיך יכלה לברוח ממטת שלמה אל המדבר? (ומ"ש כתמרות עשן מציירו רוב הבשמים שהתבשמה מן דודה שהוא מלא בשמים וזינים, [כמ"ש לריח שמניך טובים אשכל הכופר], עד שהריח נתעבה כמו עשן שיש בו ממש, כי מקוטרת מור ולבונה וכו'), ומשיב איש חרבו על ירכו, הגבורים האלה לא יכלו לשלוף חרבם נגדה וחרבם שבה אל תערה ונשארה חגורה על ירכם, והסבה לזה היה מפחד בלילות שנפל עליהם פחד הלילה, שם פחדו פחד עד עברה בלא עיכוב:

מליצה:

מי זאת שואל ומתפלא איך יכלה הנפש להתפרד מן הגויה ואיך ברחה בליל החזון ממטת שלמה ר"ל מן הגוף שעל יצועו ישנה שנת עולם עד שחל עליה הרוח האלהי במדבר ר"ל חוץ לגויה בהיותה נפרדת מן העיר שהוא הגוף **והיא עולה** במעלה הסולם **מן המדבר** שהוא עולם הרוחני הרחק מאד מאדם העיר אשר מצד צרת החומר והגשם (**כתימרות עשן** ר"ל כמו שהעשן בא ע"י שיתפרדו החלקים הדקים והקלים שבמורכב מן העפרורי הכבד ע"י יסוד האש המפריד בין המורכבים ומעלה חלקים הדקים והרוחנים למעלה ויסוד העפר נעשה אפר ונשאר למטה כן ע"י האש האלהי ושלהבת אהבת ה' שבער בלבה נפרדה הנפש הרוחנית מן העפר ועלתה למעלה כעשן המתדבק עם האש

האוכלה: **והיא מקטרת מר ולבונה** ר"ל כי הקיטור בא ע"י החלקים המריחים הנפרדים מן הגשם המורח ע"י יסוד האש [שזה ההבדל בין קיטור ועשן שהקיטור בא מחלקים הלחים המתחממים באש או מחלקים המריחים] כאילו ע"י תבערת אהבתה והאש האלהי יצא קיטור של מור ולבונה. והנה כבר בארנו (א' י"ג) כי המור הוא המוסק שהוא דם הצרור בחיה שבהודו המריח והוא מצייר חלקי הריח והמובחר של הנפש החיונית והלבונה היא חלקים המריחים בעצי לבונה והיא ציור לחלקים המובחרים של הנפש הצומחת ר"ל שבעלותה לרוחניות העלתה עמה גם הרוחניות הצרור בנפש החיונית והצומחת שעשתה בם מלאכת האלכימיאה ע"י האש הגדולה המצרף ומברר הסיגים עד שגם הם שבו אל הקדושה גם לקחה עמה **מכל אבקת רוכל** הוא מליצה על כל מדות הנפש למיניהם בכל חלקיהם שכולם הזדככו לריח טוב והיה קודש ורוחנית והעפר והגוף נפרד מהם) שואל ומתפלא איך נהיה זה, והלא:

פסוק ז

מליצה:

הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה. ר"ל הלא בנין הגוף שהוא מטת שלמה אשר עליו תשכב הנפש ותסגר בערש ברזל שלא להפרד ממנו כל ימי חייה יש לה ששים גבורים שומרים סביב הם איברי הגוף שהם רמ"ח איברים שנחלקים לששים ששים סביב [כי שני פעמים ששים הם איברים חיצונים לגמרי כמו שחושב במשנה ט' פ"א דאהלות שלשים בפסת הרגל מכאן ומכאן ושלשים בפסת היד מכאן ומכאן וששים אברים הם פנימים יותר ובכ"ז הם חצונים בערך שאחריהם והם עשרה בקורסל שנים בשוק חמשה בארכובה אחד בירך שלשה בקטלית שנים בקנה שנים במרפק אחד בזרוע ארבע בכתף ס"ה שלשים מכאן וכן בצד השני ס"ה ששים וששים ושמונה איברים הם עקר בנין הגוף והם כ"ב צלעות (משני הצדדים) י"ח חוליות השדרה תשעה בראש שמונה בצואר ששה במפתח הלב וחמשה בנקביו ועקר המספר הוא ששים שהוא המספר הגדול] וא"כ הלא ששים האיברים האלה הגבורים שומרים את הנפש בל תרד מן המטה שהיא הגויה והם **גבורי ישראל**, ימליץ כמו שישראל ישר אל המלאך ויוכל ונצח את המלאך הרוחני כן הגבורים האלה מנצחים את הנפש האלהית ויאמר לא אשלחך ולא יעזבוה להפרד מהם. והגבורים האלה:

פסוק ח

מליצה:

כולם אחוזי חרב. ר"ל שמנצחים את הנפש הן מצד טבעם שמצד הטבע א"א שתפרד

הנפש מהם והיא כלואה בתוכם כגבור האוחז חרב ומנצח בטבע מצד גבורתו הן מצד הרגלם ע"י מלחמה שלוחמים תמיד נגד רוחניותה ע"י תכסיסי מלחמה שמשקעים אותה בחומריות כמלומד מלחמה שמנצח ע"י תכסיסי מלחמה וא"כ נשאר השאלה מי זאת עולה מן המדבר ואיך יצאה הנפש וקמה ממטתה. משיב **איש חרבו על ירכו מפחד בלילות** שע"י הפחד והחרדה שנפלה על אברי הגויה [שבעת תחול רוח אלהי על הנביאים יפול עליהם פחד גדול ואבריהם מתפרקים ועשתונותיהם מתטרפות ובנין גופם נמוג וילך והלום כמ"ש פחד קראני ורעדה ונבהלתי ואפול על פני וכמ"ש הרמב"ם בה' יסודי התורה] על ידי כן שב חרבם אל ירכם ונבטל טבעם וכח חומריותם ולא יכלו לעצור בעד בת שמים הזאת מלהפרד מאתם [ואמר איש חרבו על ירכו שלא נשאר אז כח החומר רק בירך שהוא קצה הגוף ומקום ההולדה שזה ענין ויגע בכף ירכו ששם לא נפרד יעקב מן החומריות בהאבקו עם המלאך כמ"ש בזהר וישלח דף ק"ע וכמ"ש בסי' התורה שם]:

פסוק ט

משל:

אפריון. עתה בא להשיב על הפליאה אנה היו בנות ירושלים השומרות אותה. ואיך הניחוה לצאת אל דודה, ולא עוד כי גם בשובה מן המדבר היה דודה מתיחד עמה כפעם בפעם ואין מחריד? משיב כי המלך שלמה עשה לו אפריון, שהיה דרכם להושיב את הכלה ביום החופה באפריון מיוחד לצרכה ולכבודה. והמלך רצה אז לארש את הרעיה שתהיה כלתו וארוסתו, תחת שעד עתה החזיקה כפלגש, והיתה כלואה ושמורה מבנות ירושלים כשושנה בין החוחים, ולצורך זה עשה אפריון, עד שיכנס לתוך חופתה כחתן אל כלתו, והאפריון הזה עשה בכל יופי, גופו הי' מעצי הלבנון:

מליצה:

אפריון. עתה בא להשיב על השאלה איך התרחקו בנות ירושלים מן הרעיה ר"ל איך נפרדו כחות החומריות ונבדלו מנפש שלמה והניחוה לבדה מתבודדת עם האלהים דודה, ולא עוד כי גם אחרי המחזה הזאת לא נפרדה נשמת שלמה מן הדבקות עם האלהים וחזה ברוה"ק והיה דבק ברוחניות ימים רבים (עד לעת זקנתו שנשיו החומריות הטו את לבבו ובנה במות אל תאות הגשמיות) משיב כי המלך שלמה עשה אז אפריון להרעיה הזאת ר"ל כי עתה רצה להמליך את נפשו האלהית בל תהי עוד לפילגש למלאות תאות הגוף והנאותיו ולהיות נכנעת אל פקודתו רק תשב ככלה באפריון ותהיה כאשה המושלת בתוך הבית וכמלכה מולכת ופוקדת על בנות ירושלים שהם כחות הגויה

והמלך שהוא היצר והכח המתעורר יבא אל מעון כבודה. וכוון בזה על המקדש אשר בנה שלמה שהוא בעצמו בחדריו ואולמיו למחלקותיו היה ציור אל שלשה חלקי הנפש הנקשרים בחומר לפי מחלקותיהם כמו שנבאר, וכל המעשים והעבודות שנעשו בתוכו היה ענינם להעלות כחות הגשמיות אל האלהים שזה היה ענין הקרבנות שנפש החי והצומח והרוחנית שבדומם יתעלו אל הרוחניות ע"י הקרבת בע"ח והעלאת נפש הצומח במנחות ונסכים ורוחניות הדומם ע"י המלח באמצעות אש של מעלה המפריד את הראוי ועמהם תתקשר גם נפש הדבריית ע"י שהמקריב ימסור גם את נפשו במחשבה כליל לה', ואחר שכל מעשה המשכן והקרבנות וכונותיהם באו ע"י פעולות מעשיות חומריות ע"י גופים מקריבים וגופים נקרבים בזה גם הגוף וכחותיו שהוא המלך שלמה בא אל אפריון של הנפש וחופתה ויארשה לה בצדק ובעבודת ה' להיות לו לאשה להוליד ממנה זרע ברך ה' וכל כחות הגויה בפעולותיהם החומריות יהיו נמשכים אחר הרעיה בת שמים שהיא המולכת על פעולת הגויה (ולכן קראו עתה בשם המלך שלמה לא המלך סתם כמו שית'), ובאר **שעשה האפריון הלז מעצי הלבנון** שאחר שציור המקדש היה שהגויה תתעלה להיות רוחני ולפעול השכל המעשי לצורך ענינים אלהיים שעפ"ז גם החומר שהוא המלך שלמה ומעשיו יהיו שכליים אלהיים לכן בחרו לנפשות ישראל הכוללות השוכנים במקדש ונעשו מרכבה לשכינה באמצעותו גויות מחומריים חזקים יותר מחומר האדם שהוא עצי לבנון שחומר הצומח חזק יותר מחומר הבע"ח ולא רבתה בו ההרכבה כ"כ וכמ"ש למעלה (א' י"ז) על קורות בתינו ארזים:

פסוק י

משל:

ועמודיו מכסף וכו', ומי הוא השוכן בתוכו? רצוף אהבה מבנות ירושלים, (רצוף מלשון ובידו רצפה) רשף האהבה הנקבצת מבנות ירושלים שכן בתוכה, ר"ל האהבה המופשטת מכל בנות היופי ובנות ירושלים כולנה נקבצה שמה, וצייר כאילו אהבתו אל כלתו הרעיה שקולה כאהבת כל בנות החן:

מליצה:

עמודיו. עתה מבאר מעשה האפריון שהוא המקדש בפרטות ואיך היה מסודר ונערך ומכוון בשלש מחלקותיו נגד שלשה חלקי הגוף שהם היכלות לשלשה חלקי הנפש וכמו שבארנו זאת בפרטות בספר ארצות השלום דרוש ג' וזה תוכן דברינו שם. כאשר נשקיף השקפה כוללת על זה העולם הקטן שהוא האדם מצד שני חלקיו שהם כחות נפשו אשר הן המה עצמות האדם ועמודי גופו ואבריו אשר הם הלבוש בם תתלבש נפשו כתנות עור

ובשר לכסות מערומיה נמצא בם שלשה חלוקות תחתים שניים ושלישים, והיא המדרגה הראשונה היא הנפש הטבעיית והצומחת אשר תתלבש בחלק התחתון של גוף האדם בחדרי בטן מן החזה ולמטה אשר שם מעון ביתה ושם כל כליה אשר תעשה מלאכה בהם להצמיח גוף האדם ע"י האצטומכא והכבד והקרבים ובית המבשלות אשר יבשלו המאכל ויחלקו לכל האברים מנותיהם איש לפי אכלו ע"י הכחות הידועים העושים במלאכה שהם המושך והמחזיק והמעכל והדוחה. אחריו (אחר הפריסה המבדלת בין העליונים והתחתונים) תשכון הנפש החיונית בחלק הגוף שכנגד החזה בלב האדם אשר ממנו תוצאות חיים ועליו עלית קיר קטנה בכדור העליון של הגויה שהוא הראש והגלגלת. בו בנתה הנפש המשכלת בית זבול לה מכון לשבתה עולמים. ואחרי בארתי שם הערך והיחס שבין שלשה חלקי העולם הזה הקטן אל שלשה חלקי העולם הגדול בעולם השפל ועולם הגלגלים ועולם השכליים הנפרדים, הראינו לדעת, כי אנחנו נוחלי מורשה ידענו זאת כי עוד נשארו שנים במחנה הישראלית שתי מדרגות במכסת נפשות אשר חכמי הטבע לא ראו אורם, כי עוד נמצא נפש האלהית הנאצלת מעצם כבודו מעולם הכסא עת ישמרו עמו חקיו ותורתיו גבוה מנפש המשכלת הטבעיית אשר קראוה החכמים בשם חיה כי היא החיה לעולם בצרור החיים את ה' אלהיה וגבוה עליה נפש יקר שנאצלה על הנביאים מעולם האצילות הנקראת יחידה כי שרשה מהאחדות הגמור אל יחיד ומיוחד בה יתעלו מהמון האנשים וישובו להיות אלהיים מושלים על כל המעשים רואים בלא עין ושומעים בלא אזן ומתהלכים בהיכלי מלך להפליא פלאות ולעשות נוראות צדיק מושל ביראת אלהים. ואחר שע"י המקדש נתאחדו כללות נפשות ישראל להיות מרכבה לשכינת ה'. כי שם נקבצו באו כל חלקי נשמותיהם ויעמדו כולם כאיש אחד פרטי כמו שבארתי בדרוש זה באורך. עד שנתאר עתה כל נפשות בית ישראל כנפש איש אחד פרטי כלולה מכל מחלקותיו. לפ"ז בהכרח שיבואו בביהמ"ק שהוא הגויה הכללית לקומה הכללית הנפשיית. כל הדברים אשר יבואו בגוף איש פרטי. כי כמו שבגוף האדם אשר הוא לבוש אל כחות הנפשיים נמצא בו אברים וכלים אשר בם ישתמשו הכחות הנפשיות ויוציאו פעולותיהן לחוץ, כן בהכרח שימצא בבית המקדש שהוא האפריון אשר עשה המלך שלמה להיות לבוש אל האיש הכללי, שהיא הנשמה הכללית. כל הכלים והחלוקות שימצאו באיש פרטי. וכן היה באמת כשנשכיל במעשהו כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"א מה' בהב"ח) אלו דברים שהם עקר בבנין הבית, עושין בו קדש. וקדש הקדשים. ועוד מחיצה סביב להיכל כעין קלעי החצר שהיה במקדש שזה ג"כ מה שחשב המשורר פה באמרו **עמודיו עשה כסף**. ומפרש במדרש עמודיו

עשה כסף אלו העמודים. **רפידתו זהב** אלו הקרשים. **מרכבו ארגמן** זה הפרוכת. כי חצר אהל מועד שבמשכן ונגדו האולם במקדש היה מגביל נגד כלי הנפש הטבעיית שהיא האצטומכא וכל חדרי בטן המעכלים את המאכל ומבשלים אותו ומוציאין את האפר הנרקב לחוץ, וכן היה שם המזבח אשר עליו נשרף ונתעכל תמיד המזון הרוחני ולחם ה', ושם היו סירותיו לדשנו ויעיו ומחתותיו שיראה המעיין שדומים לאצטומכא מכל צד. וזה מציין במ"ש **עמודיו עשה כסף** שחצר המשכן היה מוקף עמודים לא קרשים [כי האברים הנשמרים בם אין חשובים כ"כ עד שיהיו מכוסים בקרשים. רק יצמחו כמו העץ העומד זקוף שתול על פלגי מים. והיה של כסף שמעלתו פחותה מן הזהב]. וההיכל שהוא המחיצה האמצעית היה מגביל נגד כלי הנפש החיונית ולכן היו שם כלים המיוחדים אל ענין נעלה מזה. שהם מזבח הקטרת אשר יהיה ממנו הנאה נפשיית רוחניית שהנשמה נהנית ממנה. והיא הנמשל אל עיכול השני שבלב שכולו ענין רוחני אוירי. וכן תתייחס הדלקת המנורה בשבע נרותיה אל שבע כנפי ריאה המניפה על הלב ומדלקת את רוח החיים. ולכן ההיכל היה מוקף קרשים שצריכין הגנה ביותר. והיה של זהב שחזק וחשוב יותר מן הכסף ועז"א **רפידתו זהב**. כי שם תרפד הנפש להיות מצע אל הנפש המשכלת, אחריו היה קה"ק שהיה מגביל נגד כלי הנפש המשכלת. ועמד שם הארון ושני לוחות אבנים. שם חלקת מחוקק ספון ותורת השכל הכולל צפון. והוא היה מרכבה לשכינת עוז השוכן עליו. והיה תחת מחיצת ארגמן שהוא הפרוכת. ועז"א **מרכבו ארגמן** ועל הארון מלמעלה היו שני הכרובים. שהיו ציור לשני הנפשות אשר שרשם בקדש שהם חיה יחידה. אשר בין שדיהם הדוד העליון ישכון ויתלונן עם רעיתו הכלה הכלולה. אשר נכבדות מדובר בה בשיר הזה המקודש, עתה מבאר כי **תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים**. ששם נמצא הרשף שהוא האש שלמעלה שהיה רבוץ כארי ואוכל כליל האהבה הנקבצת מבנות ירושלים. שהם כחות הנשמיות אשר נזדככו אל אהבת ה' מן הנפשות העולות לאשים של מבחר הדומם והצומח החי עם המשכלת שעלו על מזבח ה' לרצון. ע"י הרעיה הנשגבה שהיא הנפש האלהית המתחברת שם עם דודה שאהבתה כוללת את כולן. עד שבנות ירושלים ישתתפו עתה באהבת הדוד עם רעיתו. וגם המלך שלמה ישכון תוך האפריון שעשה להרעיה הזאת אשר היא המולכת עתה, ולפניה ישתחוו כלם. ולה ובעבורה יעבדו למלך הכבוד השוכן אתה [ולכן נקרא בשם המלך שלמה לא המלך סתם. כי המלך סתם הוא המלך הזקן וכסיל המולך בגויה. והמלך שלמה רומז לשלום הנפש עם הגויה ויצרו, כי יכנע היצר וכחותיו אל תחת ממשלת הנפש]:

פסוק יא

משל:

צאינה. ועי"ז מצאה הרעיה תחבולה לשלח את בנות ציון מעליה כי אמרה להן (שיצאו מאתה לראות בעטרה שעטרה אם המלך למלך שלמה ביום חתונתו) את הרעיה (וקרא אותן בשם בנות ציון, כי עתה נתנו לה נערות מבנות הציון היקרות והפרתמים), ובעת יצאו לראות ונפרדו מאתה, בתוך כך נתיחדה עם דודה:

מליצה:

צאינה. ועי"ז יכלה הרעיה הקדושה לשלח את בנות ציון שהם כחות החומריות מעליה. בל ישביתו אותה מלהתחבר עם דודה העליון, כי אמרה להן, אתנה **בנות ציון**, שהם כחות החומר. **צאינה**, הפרדו מעלי. איש אל יעמוד אתי בהתיחדי עם דודי ב"ה. **וראינה במלך שלמה**, שגם המלך שהוא היצר במלכותו. הוא מלך שהשלום שלו. כי עתה אין עוד ריב ומלחמה בינו ובין הנפש האלהית. **בעטרה שעטרה לו אמו**, כי גם אמו שהיא המקור שמשם יצא היצר שהוא החומר וכחותיו. עטרו לו עטרה לחתונה זו שהתחתן עם הרעיה השמיימית להתחבר עמה אהבים. כי גם הגוף וכחותיו יקריב א"ע לאשים על מזבח האהבה כליל לה'. ויתהפך לרוחני בשמעו מצות אלהיו. ובו נתעטר עטרת חתנים שהוא עטרת השכל המעשי שבו יזדווג להכלה הכלולה שהיא הנשמה הקדושה לשמור משמרתה ולעבוד עבודתה. ועי"ז נפרדו מאותה בנות החומר ברצונם והיא התיחדה ע"י עבודתה עם הרוח הקדוש השוכן באפריון:

פרק ד

פסוק א

משל:

הנך. עתה מתחיל לשבחה בפרטות כחתן המשבח את כלתו בכל איבריה:

מליצה:

הנך. הדוד העליון מפאר את כלתו הכלולה בכל פרטיה. כי עתה מתיחד עמה בעודה פועלת בגויה על ידי עבודת ה' בבית עולמים. והנה עיני הנפש הם שנים. כמו שפרשתי (א' ט"ו). והם, העין הרוחני שבו תביט אל האלהות אשר בעולם הגדול. והעין אשר בו תביט אל האלהות אשר בעולמה הקטן. ושניהם דומים כיונים הבלתי נפרדים מבן זוגם. והגם שהם **מבעד לצמתך** וקשורך, ר"ל שנתונים תחת קשר הגויה וכלואים שם, בכ"ז מבעד הצמה והקשר עם הבשר. תלטוש שני עיניך להביט אלי ולהכירני, **שערך** כמו

שבהגוף יתהוו השער והשנים מן המותרות שתפליט הטבע לחוץ עד שנוכל להמליץ עליהם שהם צומחים מן פנימיות הגוף שפנימיותו נתעבה ונתקשה ויוצא לחוץ. כן במשל הרוחניית ימליצו השער והשנים על התגלות אור הפנימי ובקיעתו ויציאתו לחוץ עד שיורגש ויצוייר לנו. (ובענין זה ישתמשו בעלי החכמה הנעלמת ליחס שער ושנים בספירות העליונות ובאורות הצחצחות. ויאמרו כי השער ירמוז התנוצצות אורות אין מספר מן פנימיות האלהות ולחוץ והשנים הם ל"ב נתיבות החכמה) ודוגמא זאת תמצא בענין הנפש. אם בנפש הדברית שהוא השכל הנתלה בחומר. שמציאות השכל יתגלה. א) ע"י מושגים. ב) ע"י משפטים והיקשים. והנה המושגים הם רבים לבלי תכלית. ואין אחד דומה לחברו. כידוע בהגיון שכל מושג י"ל הבדל שבו יוכר מזולתו. ומצד זה קורא אותם שערות הנפש. שכמו שהשערות צומחים ממותרי המוח שהוא משכן השכל. והם רבים ודקים מאד. כן מותרי ההשכלה הפנימית יתנוצצו בשערות הנפש שהם המושגים. והם דומים **כעדר העזים שגלשו מהר גלעד**, שכולם היו נקודים עקודים וברודים. שעי"ז היה כ"א מובדל מחברו, כן יש הבדל וסימן ההכרה לכל מושג בפ"ע (וכן בנפש האלהית הבלתי נתלית בחומר. ירמוז בהשערות על המושגים הרוחניים שהשיגה בעניני האלהות. שהם רבות מאד), ודומים כעדר העזים שגלשו מהר גלעד. שהם העולמות העליונים הנקראים בדברי האלהיים עולם העקודים והנקודים. שעומדים בראשית התגלות במרום הררי עד. וגם ימליץ על רכב אלהים רבותים והשגות לאין מספר שגלשו מהר סיני. ששם העיד ה' בינו ובין עמו, והגל הזה עד ביניהם:

פסוק ב

מליצה:

שניך. והנה כמו שהשנים הם התעבות מותרות הגוף והתגלותו לחוץ, כן בענין הנפשי יורה. אם בנפש הדברית הנתלית בחומר על התגלות השכל בדרכים מיוחדים כפי מדתו ופעולותיו. והם ע"י משפטים והיקשים. שמבואר בחכמת בקור השכל בארך, כי החוקים המוטבעים בעצמות השכל הם ט"ז שהם י"ב בדרכיו במשפטים. וארבעה בדרכי התבונה בהיקשים, ומאתם יצאו ט"ז דרכים שבהם יבנה המשפטים וההיקשים התבונים, ובארנו זאת במק"א בארך והם ל"ב נתיבות, מכוונים נגד השנים שצומחים ט"ז בלחי העליון וט"ז בלחי התחתון, אחד גבוה מחברו, והם דומים במשלם **כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה** שנתכבס צמרן מכל שמץ. וכולם קצובים ושוים בצבעיהם, כן אין בהם רושם נלקח מן המוחשים, כי הבדליהם טבוע בפעולת השכל עצמו מצד טבעו, שנחלק אל נתיבות אלה, **וכלם אחיות תאומות אין בהם שכולה** כי הם יסודות חזקות מולידים בנים

חיים, ר"ל שכל תולדות השכל יהיו עפ"י תהלוכותיה, כידוע בחכמה הנ"ל בפרטות (וכן בעניני הנפש האלהית הבלתי נתלית בחומר, השכלותיה העליונות הגבוהות שרשם בל"ב נתיבות חכמה העליונות, שהם נקיים מכל סיג ושמץ כעדר הקצובות. ואין בהם שכולה כי כולם בני אל חי ופרי החכמה העליונה:

פסוק ג

מליצה:

כחוט. עתה מצייר דבורה שמצד זה נקראת נפש הדבריית, והוא התגלות מושגיה והשכלותיה לחוץ ע"י הדבור, **שפתותיה דומים כחוט השני**, שעליו חורזים המרגליות, עד שהמרגליות האחדים המפוזרים יתקשרו ע"י החוט הזה ויהיו לחרוזה אחת, כן יקשר הדבור מושגי הנפש והשכלותיה לחרוז מהם מאמרים ודבורים שלמים. **וגם מדברך** בעצמו **נאוה** קדש כי תדבר בתורה ובנבואה וברוח הקודש כמ"ש רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני, **כפלח**, אחר שבאר דברים המתגלים מן הנפש, שהם המושגים והמשפטים והדבורים שע"י נכיר את עצמותה כי הוא עצם משכיל, יאמר כי עצמות הנפש כמו שהיא מצד עצמה, דומה **כפלח הרמון** שהוא מלא תרי"ג גרעינין, כן עצמותה מלאה אורות שכליות אלהיות, שזה קורא **רקתך**, כי היא אינה ממלאה מקום, ודומה כדבר ריק שלא נמצא בו מאומה, ומ"מ הוא מלא כפלח הרמון, והוא **מבעד לצמתך** וקשורך, כי ענין הנפש בעצמותה בלתי מושג לנו, ואין אנו יודעים מה היא. רק כפי קשורה בגוף:

פסוק ד

מליצה:

כמגדל. אחר שתאר את הנפש כמו שהיא פועלת בעצמה בהשגת השכל והחכמה מתחיל לציירה כפי שהיא מנהגת את הגויה ומושלת עליו, ויורד מן ספור תארי הגלגלת שהוא משכן לנפש המשכלת, אל אמצעית הגויה ששם משכן הנפש החיונית, (ולכן השמיט תארים אלה לקמן ו' ז' כמש"ש). והנה הצואר הוא הפרוכת המבדיל בין הגלגלת והגויה, וכאלו דרך המסך הזה שהוא הצואר תתן הנפש קולה קול עוז לצוות ולמשול על הנפש החיונית וכחותיה, ולכן ממשיל צואר הנפש **כמגדל דויד**, אשר היה **בנוי לתלפיות**, ושם עמדו הגבורים נושקי רומי קשת ללחום את אויבים בשער, **ועליו היה תלוי אלף המגן וכל שלטי הגבורים** לקרב ומלחמה. כן דרך שם תמשול על אויבי הנפש, שם תלתה מגיניה לדרוך קשת נגד גדודי המלך הזקן והכסיל הבונה מצודות על העיר הקטנה לכבשה, כי היא תמשול עליו בחכמתה. כמ"ש ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו. וכבר בארו שנמצא על הכח המתעורר. כח מניע מישר. וכח

מניע מצוה, וכח מניע משלים, ומצייר שעל השני שדים שיאמר אח"ז. שהם תולדות הכח המתעורר, עומד המגדל החזק שהוא הצואר, שהוא משל אל המושל המצוה וגוער בקול שישמעו פקודתו, ומשם יכריח את הכח המתעורר להכנע תחת פקודת השכל העומד למעלה מהם. ועמהם אלף המגן שהיא הכח המיישר, וכל שלטי הגבורים שהוא הכח המשלים ומשים משטרו עליהם:

פסוק ה

מליצה:

שני. ומלמטה מהם הם **השני שדים**, שהם כח התאוני וכח הכעסני, ששניהם תולדות כח המתעורר, ועז"א שהם **תאמי צביה** (צבי לשון חפץ ורצון), ר"ל שהם ילדי אם אחת, כידוע בחכמת הנפש, ששני הכחות האלה בני אם אחת. דרך משל מתאוה לדבר מאכל שביד חברו וכועס עליו לקחתה ממנו וכן בהפך, וע"י הנהגת הנפש האלהית הם **רועים בשושנים** המריחים ריח טוב, ר"ל לא יתאוו ולא יתעוררו רק לדברים רוחנים ולעבודת ה' ומצותיו:

פסוק ו

משל:

עד. אמר לה הנה חיבור זה שבינינו ימשך עד שיגביר חום היום וינוסו הצללים, שאז תשובנה בנות ציון מדרכן, ובכ"ז גם אז לא ארחיק נדוד מאתך כמקדם רק אלך לי אל הר המור שם אתעכב לפי שעה:

מליצה:

עד. ר"ל הדבוק הזה שבין הדוד הקדוש והרעיה, ימשך **עד שיפוח היום**, והוא מליצה על עת שלא תהיה הנפש מוכנת אל הדבוק הנבואיי (כנ"ל ב' י"ז) בכל זה לא תסיר השכינה ממנו גם אחר שישובו בנות ציון שהם כחות החומר לאיתנם, והוא כי מעתה תהיה השכינה קבועה ע"י המקדש והקרבנות לא ע"י ההשכלה והעיון והנבואה לבדה כמו עד עתה, שזה א"א שיתמיד בקביעות, כי החומר יעכב בעד הנפש מלהשכיל או לחזות במחזות אלהות בתמידות, לא כן בעבודת המקדש שהמשיכו את השפע האלהית באמצעות דברים גשמיים כמו הקרבנות והמנחות והנסכים וכל עבודת המקדש לכל כליו (שכמו שהמזון הגשמי הוא סיבה אל שתחול הנשמה האלהית בגוף האדם. שמבחר המאכל והזך ממנו יתברר ויעלה להיות מזון לנפש החיונית. והצלול והברור יותר לנפש המשכלת. כן היה המובחר העולה מן האשים והקיטור של הקרבנות על ידי האש האלהי, כסא ומכון להתמדת השכינה שמה). וז"ש **אלך לי אל הר המור**, שכבר

בארנו (למעלה א' י"ג ג' ו') שהמור הנאמר בכל השיר הזה ירמוז אל הזך והמובחר של הנפש החיונית, כי המור הוא המוסק שהוא הדם המריח מחיה שבהודו, והלבונה הנאמר בכל הספר הם החלקים הזכים ומובחרים המריחים בצומח, ור"ל שיקח ויקבל ברצון את חלקי האשים הרוחנים העולים מן הקרבת בע"ח ודם הנזרק על המזבח. שהוא הר המור. וגם יקבל חלקים הזכים של המנחות והנסכים שהוא מבחר הצומח. **גבעת הלבונה**, (וקרא גבעה שקטנה מן ההר, כי מעלת הצומח נמוכה ממעלת החי. ובכ"ז נפש החי סמוך ונשען על נפש הצומחת כמו שההר נשען על הגבעה שתחתיו), ועי"ז לא יתרחק מן הרעיה שהיא הנפש גם בעת שיפוח היום. כי ימצאו שוכן תמיד במקדש, ומתאחד עם הנפש גם בעודה קשורה עם נפשות החי וצומח שבגויה. ע"י שישכון בהר המור וגבעת הלבונה, ויקבל ריח ניחוח גם מנפשות הנתלות בחומר:

פסוק ז

מליצה:

כלך. מעתה אחר שגם נפש החי והצומח התאחדו אל הקדש וישכון ה' כבוד בתוכם לקבל מהם ריח נחוח מעתה אין מום ביחידה הרעיה בת מרום, כי עד עתה היה בה מום קבוע מחובר בה, שהוא נפש החי והצומח שהתחברו עמה והיו דבוקים בה שרוע וקלוט, והיו מבדילים בינה לבין הקדש ופוסלים אותה מלהיות כהן לאל עליון ועובד עבודת העיון והפרישות, לא כן עתה **כלך יפה**, כי גם אלה חוברו יחדיו אל הקדש:

פסוק ח

משל:

אתי, ומשם מלבנון תלך ותבואי אתי, להיות עמי בקביעות כי אוציאך מחדרי שלמה והוא קורא אותה מעתה בשם כלה כי עתה ארשה לו באמונה, שם תשורי מרחוק מראש שניר וחרמון אשר מרוב גבהם ומפני מעונות אריות אשר שמה לא יוכלו לעלות מרום הרים:

מליצה:

אתי. אומר לה כי מעתה לא יפרד ממנה, (וקראה בשם כלה כי עתה ארש ה' את הנפש היקרה להיות מיוחדת להתמדת שכינתו עליה), ומציין לה המקום שבו ועל ידו תמצא אותו תמיד, והוא הלבנון שהוא הבהמ"ק שהוא מלבין שחרות הנפש, והוא היער החפשי שלשם תצא הנפש ממסגרה, כמ"ש על קורות בתינו ארזים, משם תלך אתו הכלה הכלולה. ובמדרש הנעלם חיי דף קכ"ח. אתי מלבנון כלה זו היא הנשמה וכן **מלבנון אתי תבואי** לעלות אל מעון הרוחני ממדרגה למדרגה, ומבאר כי בנות ציון וירושלים שהם

כחות החומר ויצריו לא יוכלו עתה להשבית את החבור היקר הלז, כי **תשורי מראש אמנה**, כי שם למדה אמונת ה' ע"י שראו שם התגלות השכינה והנסים הגלויים שהיו מתמידים בבהמ"ק, וכן תשורי **מראש שניר וחרמון**, שהם הררי עד ששם הפליא ה' פלאות ואותות, וכן התמידו נסים האלה במקדש, עד שהשראת השכינה שם היה בדרך נסיי פלאיי, לא בדרך הרגיל שלא יהיה רק כפי ההכנה והזכות. (ובזוהר שמות דף ה', אתי מלבנון מאתר כי מקדשא דלעילא, תשורי מראש אמנה מראשיהון דבני מהימנותא, מראש שניר וחרמון דאינון עתידין לקבלא אורייתא דילי) ומשם תשורי **ממעונות אריות**, כי האריה הוא מגור לכל בעלי חיים ע"י גבורתו, והנמר ממנו יפחדו ע"י עזותו, ויצייר כי ע"י התעוררות מדת הגבורה והעזות לעבודת ה' בקדש, יגורו כחות החיים ולא ימרדו במלכות הנפש, (ובזוהר שם ממעונות אריות אלין ת"ח דעסקין באוריתא, דאינון אריות ונמרים באורייתא), ומבואר אצלנו, כי כל הכוחות המפוזרות בכל החיים למיניהם נקבצו באו בנפש האדם, ועת תגבר בו מדת הגבורה יקרא בשם ארי וכמ"ש במו"נ בפי' מעשה מרכבה, ועת תגבר בו מדת העזות יקרא בשם נמר, ואמרו חכמים הוי עז כנמר וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים, וזה היה המליצה לאש של מעלה שהיתה רבוצה כארי והיתה אוכלת את הקרבנות, שר"ל הכנעת כחות החיים הגופנים ע"י התלהבות אש העבודה וכח הגבורה שבו עבדו ודבקו במלכם. (ובר"מ ויקרא דף י"ז ומחיון דכורסיא דדינא, הוה נחית אריה דאשא למיכל קרבנין, אינון דממנן על כל אבר דחב מחבל קטיגור אחד. ומיד דנחת אש של גבוה ואוקיד לון וכו', הוי' דנחית כאריה דאשא לאוקדא לון, אתוקדון אברין דלהון אתוקדון מחבלן דממנן עליהון, ועי' בפ' צו ל"ב):

פסוק ט

משל:

לבבתני, משכת את לבבי אל לבבך הגם שלא תשקיפי אלי רק באחת מעיניך, כי בעין השנית תביט אל חדרי שלמה ובנות ציון השומרות וכן הגם שאין מיוחד אלי רק אחד ענק מצורניך כי השאר לשלמה:

מליצה:

לבבתני. אומר עד עתה היה הדבוק בינינו ע"י ההשגה שהיא במוח, ועתה יהיה ע"י התעוררות הנפש בעבודה שהיא ע"י עבודת הלב שהוא שורש לכח המתעורר וכחות החיים וז"ש לבבתני דבקות לב בלב. ועד עתה היה תנאי ההשגה שתי עינים, שהיא עין המחזה וההשכלה באלהות אשר במרכבה הגדולה שהוא המציאות הכללי, ועין

ההשכלה באלהות אשר בנפש שהיא המרכבה הקטנה (כנ"ל א' ט"ו, ד' א') ועתה משכת את לבבי **באחת מעיניך**, א"צ השגה עיונית על המציאות והנהגתו, רק הסתכלות הנפש בעצמה, שתרד להשגיח על עולמה הקטן, ליחד כל כחותיו ולהקריבו לקרבן לפני מלך הכבוד, וכן די **באחד ענק מצורניך** שהוא פקודת השכל המעשי לבדו, על היראה והעבודה, וא"צ לשכל העיוני:

פסוק י

מליצה:

מה יפו. עד עתה שהיה הדבוק ע"י ההשגה הנבואיית היה הידידות מצד השם, כי ההופעה הנבואיית תרד מלמעלה למטה, לא כן ההתדבקות שבא ע"י מעשה העבודה במקדש שעקרו בא ע"י מדת האהבה אשר בבתי הנפש, אשר תכלה ותכסוף באהבה עזה לדודה, הוא בא מלמטה למעלה ע"י התעוררות הנפש ואהבתה, ועז"א מה יפו דודיך, והנה עד עתה לא שבח רק א"ע כמ"ש הנך יפה רעיתי, ועתה משבח את אהבתה, כי עד עתה התחבר עמה ע"י ההשגה שהיא עצמית הנפש, ועתה התחבר עמה על ידי שלהבת אהבתה בעבודתה לאלהים, ולכן קראה **אחותי**, כי ע"י מדת האהבה נעשית אחותו ושוה לו. ומבאר **מה טובו דודיך מיין**, אם יכוין על היין ממש יאמר שהתלהבות הנפש באהבת ה' טוב מהתלהבותה בסבת היין, שהיא אש זרה גופני, לא כן אהבת ה' שהוא ענין רוחני אלהי, ואם יכוין על היין המליציי שגדרו תמיד על השפע הנבואיית, יאמר שדודיה ר"ל מדת האהבה גדולה ממדרגת השגת הנבואה, כי היא המתעצם בנפש עצמו עד שדבוקה תמיד באהבתו, **וריח שמניך** שהוא הריח וההשגה שתשיג ע"י התלהבותה ועבודתה, טובים **מכל בשמים** שזה ממליץ תמיד על השכלות עיוניות, כי השמן המורק ע"י אהבת ה' הוא ההשגה ברוח הקודש הדבוקה על הדבקים באהבתו:

פסוק יא

משל:

נפת, יספר כי עתה התקרבו החושקים זה לזה, וגלו אהבתם זל"ז, שעז"א יפו דודיך, מתקרב יותר לנשקה ואמר נופת תטופנה וכו':

מליצה:

נפת. ספר התקרבות הנפש לאלהים בשלשה דברים, שהם מחשבה דבור מעשה. ואחר שהקדים מן המחשבה שמלאה אהבת ה' כמ"ש מה יפו דודיך. שזה היה עקר הקרבנות (כמ"ש בזהר ויקרא דף ט' עקרא דקורבנא לקרבא קמיה דקוב"ה רעותיה ורוחיה ונשמתיה), זכר עתה מן הדבור בתורה ובתפלה נעים זמירות, כי **יטפו שפתותיה נופת**,

ומבואר אצלנו תמיד כי יש הבדל בין שפה ובין לשון, שהשפה ירמוז אל הדבור החיצוני. והלשון ירמוז אל הדבור הפנימי השכלי, וע"ז הוסיף כי **דבש וחלב תחת לשונך**. והנה הדבש יעשוהו הדבורים מראשי הפרחים של הצומח. והחלב תעשהו הטבע ממובחר הדם של החי, והיא מליצה אל התהפכות נפש הצומחת והחיונית לדברים זכים וטובים שיהיו ראוים להיות מזון טוב לנפש המדברת כדבש וחלב, ור"ל שטעמי המצות והקרבנות כפי פנימיותם לברר הניצוצות וזוך הנפשות להעלות את הצומח והחי למדרגת מדבר כידוע, עתה נזכרים המעשים שהם הלבושים החיצונים שתחתיהם יתעטפו הדבור והמחשבה, ועז"א **וריח שלמותיך** שהם הלבושים, דומים **כריח לבנון**. העולה מן הקרבנות. שהיה ענינו לחבר השכינה עם הכנסיה הקדושה. ולחבר ולקשר המדרגות בשרשם:

פסוק יב

משל:

מוסיף **גן נעול** כי איש לא ידעה:

מליצה:

גן נעול. עתה יביט על הנפש כי בתולה היא ולא הוטמאה מאלהי נכר שהם כח היצר המתעורר והמתאוה אשר יזנו הנפשות אחריהן ויחללו קדושתן, אמר שהיא כגן נעול שלא בא זר בתוכו, והגל שבו יקרבו אל המעין נעול, והמעין והמקור בעצמו חתום, ר"ל שלא קרבו אליה הזרים האלה לא במחשבה ולא במעשה, כי מקורה חתום בחותם האלהות והקדושה כמו שהיתה בהיותה במעון קדשה:

פסוק יג

משל:

שלחיך. מבאר שבחי הגן שנמצאו בו כל פרי חמד, ושבחי המעין שהוא באר מים חיים וכו':

מליצה:

שלחיך. עתה יתקרב אל הגן הנעול ומהלל כל הנמצא בו. שנמצאו בו פירות הטובים למאכל והם **פרדס רמונים**, והטובים לריח **כפרים עם נרדים**. ר"ל כמו שראינו בקרבנות שהיה ענינם להתמיד שכינת ה' בתוך עמו, והיה יחוסם אל שכינת הקדש, כיחוס המאכל והריח אל שכינת הנפש בגויה, כמ"ש בכוזרי. והיו הקרבנות ציור המאכל כמ"ש קרבני לחמי לאשי, שע"י הרוחני הנפרד מנפש החי והצומח בהתחבר עמהם מחשבת וכונת נפש הקדושה היו מכון לשכינת האלהות, והקטורת היה ציור הריח והיה

המאכל ציור העבודה הגופניית והריח ציור ההשגה האלהית. (ובזוהר ויקרא דף י"ב אבל קטורת קשיר קשורא דמהימנותא ושם ע"ב ואלין אינון עשרה שמהן דקוב"ה אקרי בהו. מתקשרין דא בדא ביחודא שלים, ואלין אינון כתרין קדישין דמלכא, דאיהו אשתמודע בהון. וכד אינון מתקשרין כולהו כחדא ע"י ריחא דקטורת, כדין איקרי קטורת, קשורא, דמתקשרין כחדא), כן צייר בגן הזה שנמצאו בו דברים למאכל. שהם פרדס רמונים. שהרמון רומז לתרי"ג מצות כמספר גרעיני הרמון, והם הלחם סעודתא דמלכא קדישא, עם כל פרי מגדים שכולל יתר האזהרות והסייגים וכדומה, ונגד הריח נמצא בו דברים לריח, שהם כפרים עם נרדים וכו', והם י' מינים כדוגמת עשרה מינים הרוחנים שהיו בקטורת סמים חוץ מן החלבנה שאין לו מקום במליצת השיר הזה אשר הרעיה כולה יפה ומום אין בה, (ועיין בזוהר תרומה קל"ב ויקהל ר"י חשבון אחר כפי דרך הסוד):

פסוק יד

משל:

שלחיך, מבאר שבחי הגן שנמצאו בו כל פרי חמד, ושבחי המעין שהוא באר מים חיים וכו':

פסוק טו

משל:

שלחיך. מבאר שבחי הגן שנמצאו בו כל פרי חמד, ושבחי המעין שהוא באר מים חיים וכו':

מליצה:

מעין. אחר שחשב מעלת הגן שהוא התורה והמצוה אשר נתן בעל הגן לנוטרים. יחשב מעלת המעין עצמו המשקה את הגן. שהוא עצמות הנפש וקדושתה שהיא **מעין גנים**. היא המעין המשקה את הגן שמימיו נובעים מעצמם. וגם היא **באר** ששואבים ממנו **מים חיים**, ומי המעין **נוזלים מן לבנון**. ר"ל כי היא עצם רוחני משכיל בפועל נובעת חכמה ודעת ורוח ה'. וגם ממנו ישאבו מים חיים הנצחיים ע"י העיון והעבודה והטהרה. שאז ישאבו הגופות מי ההשכלה וחיי עד מן המקור הקדוש אשר לא יכזבו מימיו. (עיין בזוהר בלק ר"א ע"ב) והמים נוזלים מן לבנון העליון. כי מימיו מן המקדש הם יוצאים ששם מעון הרוחות והנפשות:

פסוק טז

משל:

עורי, אומרת שיתעורר רוח הצפון והדרום ויפיח הגן ובשמיו כדי שיבוא הדוד לתוכו

ויאכל מפריו ר"ל שיתעורר רוח הרצון והאהבה ויפיח גן הידידות כדי שתתחבר עם דודה באהבה:

מליצה:

עורי. עתה תצוה הנפש אל הרוחות שיתעוררו. וזה משל אל הרוח המתעורר המעלה ציוריו אל הלב והוא משל הרוח צפון. ואל רוח הקדושה והאהבה וכל מדות היקרות הנפשיות שמצד היצ"ט שזה משל הרוח דרום הפונה לימין, ואמר בצפון עורי כי רוח זה אין דרכו להפיח הגן לעבודת ה' ובתימן בואי כי דרכו בכך וא"צ התעוררות והם **יפיחו את הגן עד שיזלו בשמיו**. ר"ל שיעוררו את כחות הנפשיות הצפונים בכח הלב אל מדת האהבה והתשוקה לה' עד שיזלו בשמיו ורוחניותו למען **יבא הדוד** העליון **אל הגן ויאכל פרי מגדיו**. שהוא קבלת הניחוח מטוב המחשבה והמעשה של הנפש שהוא לחם ה' ונחלתו (ובזהר בא דף ל"ו, ויאכל פרי מגדיו אלו קרבנין דאתקרבון קמיה מנשמתהון דצדיקיא):

פרק ה

פסוק א

משל:

והדוד אומר שבא לגנו ואכל מפריו ועושה סעודת מריעים לריעים וידידים:

הדוד שב למעונתו והרעיה נרדמה בחדרי שלמה ושכחה את דודה ימים רבים:

ובזה נשלם השיר השלישי:

מליצה:

והדוד העליון משיב: **הנה באתי לגני**. שע"י התעוררות הנפש הנזכר הגיע עת דודים ונתיחדו הידידים, (ובמדרש באתי לגני לגנוני עקר שכינה מתחלה לא בתחנונים היתה) **אריתי מורי**, מצייר כי קבל ניחוח מן הגן הזה, שהיא עבודת הנפש ופעולותיה בכל מחלקותיה. א) מן כחות הרוחנים הנבררים מנפש החיונית, שעז"א **אריתי מורי עם בשמי**, שכבר בארנו (א' י"ג, ג' ו'. ד' ו') שמור הנזכר בספר הזה רומז להזך והרוחניות של הנפש החיונית, כי המור הוא המוסק שהוא דם הצרור המריח ריח טוב הנמצא בחיה שבהודו, יאמר כי לקט המור עם כל בשמיו ורוחניותו. ב) מן כחות הרוחנים הנבררים מנפש הצומחת שזה משל היער הצומח עצים יאמר **שאכל היער עם דבשו** ר"ל שקבל פעולת הנפש הזאת ועבודתו בקדש, למשל המצות התלויות באכילה ושתיה כמו אכילת הקרבנות אכילה בשבתות ויו"ט וכדומה, היא דבש היער הצומח מנפש

הצומחת. המצות התלויות במדות ובכחות החי הוא מור של הדם החי. ג) פעולת הנפש השכליית שזה הנמשל ביין וחלב כמ"ש ולכן שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב (ישעיהו נ"ה:א') כמ"ש בפי' שמה, ועז"א **שתיתי ייני עם חלבי**, ועי"ז משפיע שפע ברכה ונדבה על כל המציאות, שכולם מתברכים באמצעות המע"ט העולים מטיב הנפשות ועבודתן, ועז"א **אכלו רעים**, והם העולמות הרוחנים, **שתו ושכרו דודים**, יתר העולמות, (עיין בזהר ויקרא דף ד' ודף ז'), כי באמצעות המקדש והקרבנות ועבודת הנפשות, אשר נפש שלמה היתה להם צפירת תפארה, התברכו עליונים ותחתונים:

הדוד העליון שב למעון קדשו והכלה הכלולה שבה אל הגויה ונרדמה בחיקו ולא זכרה את דודה ימים רבים,

ובזה נשלם השיר השלישי:

פסוק ב

משל:

השיר הרביעי: נמשך עד אנה הלך דודך [ו' א']. מספר כי הרעיה שכחה את דודה ימים רבים. עד שפעם אחת בא בלילה ודפק על פתחה. ולא רצתה לפתוח לו, ואח"כ יצאה לפתוח לו ודודה חמק עבר. ולא מצאה אותו עוד. ושומרי העיר הכוה. ואז נתפרסם הדבר וגלתה אהבתה לדודה לפני בנות ירושלים. וספרה להן מעלותיו ותאריו:

אני ישנה. כי ישנה על מטתה ולא ננערה אל דודה כמקדם. ובכ"ז לבה היה ער זוכר קצת בארוסה הרועה, והנה שמעה קול הדוד דופק על הפתח, ואו' פתחי לי אחותי וכו' כי הטל מלא את ראשו:

מליצה:

השיר הרביעי: הרעיה השמיימית נפש שלמה שכחה את דודה העליון ימים רבים, כמ"ש (מלכים א י"א:א') והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות וכו' ויטו נשיו את לבבו, ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים וכו', עד שפעם אחת בא הדוד העליון ודפק על פתחה ולא רצתה לפתוח לו. ודודה חמק עבר בחרי אף, וזה הוא המראה הרביעית שנאמר שם, ויתאנף ה' בשלמה כי נטה לבבו מעם ה' אלהי ישראל הנראה אליו פעמים, ויאמר ה' לשלמה יען היתה זאת עמך ולא שמרת בריתי וחקותי אשר צויתי עליך קרוע אקרע הממלכה מעליך וכו', ואז התעורר שלמה לשוב בתשובה, אבל לא זכה מאז למראות ה' ולא יכלה נפשו להתפשט מן החומר עד יום מותו שאז נתפרדה החבורה ויצאה מן החומר ותשב אל דודה, וגלתה אהבתה ותשוקתה אל ה' לפני בנות החומר כמשי"ת ענינו בפנים:

אני. ספר כי נפש שלמה התרחקה ימים רבים מדודה העליון, כמ"ש ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו, עד שהיתה ישנה בחיק הגויה ובתנומה על משכב הזמן וחמדותיו, ולא התעוררה כפעם בפעם לקראת הכנור התלוי למעלה ממטתו של דוד, ובכ"ז **לבה ער** כי לא נפרדה מאלהיה בהחלט, כי לבה נוהה אחריו מבקש הדבוק בלב, רק עצלה תפיל תרדמה. והנה שמעה **קול הדוד** העליון **דופק** על הפתח, והוא המחזה הרביעית שנראה ה' אל שלמה והוכיחו בתוכחת חמה. והדוד העליון אומר **פתחי לי אחותי**, כי אז היו חדרי שלמה סגורים ומסוגרים והקיר בינו לבינה. ר"ל שאז כבר התרכבה ונדבקה באהבת החומר הסוכך בינה ובין הקדש. והוא הקיר המבדיל בינה ובין הרוחני, כמ"ש (יחזקאל מ"ג) בתתם את ספם אל ספי וכו' והקיר ביני לבינם. ע"ד כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, ולכן דפק על דלתי הגויה שתכין א"ע לפתוח שעריו, ולהתפשט מן החומר. ואמר לה **פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי**, חשב כל המדרגות שעלתה אליהן בשלש מחזות הקדומות, במחזה הראשונה קראה בשם רעיתי (א' ט' ושם ט"ו. ב' ב). במחזה השניה קראה בשם רעיתי (ב' י' ושם י"ג) והוסיף לה שם יונתי (שם י"ד). ובמחזה השלישית קראה בשם רעיתי (ד' א' ושם ז') ובשם יונתי (עיניך יונים ד' א'). ובשם תמתי (ומום אין בך ד' ז') והוסיף לה שם אחותי כלה (ד"פ שם). והנה שם אחותי הוא השם שהי' לה טרם רדתה בגויה, שהיתה שוה עמו וחלק מעצמותו, וע"ז פתח בשם זה עתה, ושם רעיתי נקראת מצד הנפש הדברית המשכלת, ושם יונתי מצד הנפש החיונית, כיונה שחיותה שלם עם בן זוגה, ושם תמתי מצד הנפש הצומחת, שמצדו מצד גידול הגוף ואבריו יצויר החסרון והמום, והם המדרגות שקנתה זא"ז, שתחלה הזדככה להשלים נפשה המשכלת, ואח"כ גם המדרגה הנמוכה ממנה שהיא החיונית, ואח"כ גם המדרגה השפלה שהיא הצומחת, יאמר עתה פתחי לי מצד מעלותיך אלה שקנית ע"י מעשיך הטובים הקודמים כמ"ש בנבואתו יען אשר היתה זאת עמך ולא שמרת בריתי וכו', שר"ל שיגדל ענשך לפי גודל המעלה שהיית בה עד עתה. **שראשי**, מצייר כי **ראשו נתמלא טל**, שהוא מליצה על השפע הנבואיית שישפיע עליו עתה, שהוא ציור טל אורות הרוחני (ע"ד אהיה כטל לישראל תזל כטל אמרתי) אבל **קוצותי** מלאים **רסיסי לילה**, פי' כי הראש הוא המליצה על המחשבה העליונה הנעלמת, והקוצות הם מליצה על התבקעות התעלומה לחוץ, כמו שהשערות הם מותרי המוח משכן המחשבה שמתעבים ונתגלים לחוץ, ור"ל מחשבתי העליונה מלאה טל השפעת הנבואה, אבל התגלות הנבואה הזאת ע"י הדבור מלא רסיסי לילה, שהוא משל אל הדין

והעונש תולדות הלילה והחשכה, מחשך המעשים והעונש אשר הכה את הבית רסיסים, שהוא משל אל התחלקות מלכות בית דוד:

פסוק ג

משל:

משיבה הרעיה שכבר פשטה את הכתונת ורחצה את רגליה וא"א לה לקום להתלבש וללכת יחף:

מליצה:

פשטתי. משיבה נפש שלמה שכבר **פשטה את כתנתה**, ר"ל כי הנפש הזוכה לנבואה עת תתפשט מן הגשם תתלבש כתנות אור. שהיא לבוש דק שנעשה לה מתורה ומע"ט שעסקה בהם. ע"י השכלותיה ומעשיה בדברים שיש להם קשר עם דברים חומריים, ומצד הלבוש הזה לא תשאר ערומה לגמרי, ר"ל בעצמותה הרוחני, שא"א שתעמוד בעולם הזה החומרי בלא לבוש, (והוא הכתנות אור שלבש בו אדם קודם החטא, וגם מלאכי מעלה עת ירדו במלאכותיהם לעה"ז יתגלמו להתלבש בלבוש דק כנודע בדברי החכמים) והנה עתה בעונותיה כבר פשטה את הכתנות אור, (שנתערבה עם כתנות עור ובשר) וא"א עוד שתלבשנו בעת תתפשט מגויתה כי כבר הוסר ממנה. **רחצתי את רגלי**, הגוף אל הנפש הוא בדוגמת הנעל שעליו תעמוד ותתיצב, ובעת הנבואה תסיר הנעל, ר"ל תפשוט את המקום, כדרך השכליים המפשטים מגופות, כמ"ש של נעלך מעל רגלך, שהוא על הפשטת החומר, (וכידוע מ"ש האלהיים בסוד חלוץ הנעל), אבל עתה כבר רחצתי את רגלי, כדרך הענוג הבלתי הולך יחף, כי רחצתים בל אלך בלא נעל, **ואיככה אטנפם**, (תפס לשון זה כפי המשל) ר"ל שכבר א"א לי לעזוב את הגוף שהוא נעל רגלי, רגע:

פסוק ד

משל:

ואז שלח הדוד את ידו מן החור לפתוח המנעול ואז המו מעיה עליו:

מליצה:

דודי ואז כראות הדוד העליון כי דלתות ביתה סגורה בפניו **שלח ידו** (שהוא הנבואה כמ"ש וישלח ידו ויגע על פי. והנה יד שלוחה אלי, כה אמר ה' אלי בחזקת היד) הגיע אליה דבר הנבואה **דרך החור**, ר"ל לא נכנס לתוך חדרה להתיחד עמה פנים אל פנים ולהוציאה אליו, כמו בדברות הקודמים, רק הודיע לה דבר נבואתו שהיה מלא תוכחות

ועונשים, ואז **מעי המו עליו**, שהתחילה להתחרט על מעשיה, ולהתאוות אל ירחי קדם בסוד ה' עלי אהלה:

פסוק ה

משל:

ואז קמה ממשכבה לפתוח לדודה, וידיה נטפו מור שעבר על כפות המנעול בנגעה בו:

מליצה:

קמתי. ספר כי אחר הדבור הזה שב שלמה בתשובה, וקם משנתו שנת עולם לפתוח לדוד העליון, שרצה להכין א"ע אל הקדושה והטהרה ולעזוב את ענייו הבשריים וחמדת נשים. עד שיוכן שנית אל הדבוק האלהי, ושיפתחו המסגרות שסגר החומר בעדו, **וידי נטפו מור**, כבר בארנו (למעלה א' י"ג, ג' ו', ד' ו') שהמור ולבונה המוזכרים בספר הזה ימליצו את העלאת זכוך נפש החי ונפש הצומח אל הקדושה, כי המור הוא דם המריח בחיות שבהודו, והלבונה היא הריח מן הצומח. והנה בכל עת שעלתה נשמתו מן החומר אל האלהות והרוחניות, נשאה עמה מור ולבונה, ר"ל העלתה רוחניות כחותיה הנפשיות של נפש החי והצומח הטפלים לה אל הקדש, אבל עתה שכבר נשתקעה בחומריות לא יכלה עוד לעשות מלאכה זו הנפלאה. לעשות בגופה מלאכת האלכימיאה להעלות ממספר נפשותיה את המור והלבונה, כי את הלבונה לא יכלה להוציא כלל (ר"ל לבטל כחות הנפש הצומחת מאכילה ושתיה ולהעלותם אל הקדש), ואת המור העלתה קצת אבל רק ידיה נטפו מור, ר"ל שתעלה רוחניות נפש החיונית שהיא שורש להמדות וכח המתעורר לא יכלה רק בידיה, ר"ל בפעולותיה המעשיות, אבל לא לזכך את מדותיה ויצרי מעלליה בכלל, **ורק אצבעותיה נטפו מור**, אבל המור הזה היה **עובר על כפות המנעול**, שבכל עת שנגע במנעול לפתוח הדלת עבר המור בכל פעם, ר"ל בכל שרצה להתפשט מחומריותו ולפתוח לדודו, עבר המור וחלף לו, כי היצר והמתעורר התגברו כפעם בפעם ולא יכול לעמוד בקדש על מעלות הסולם:

פסוק ו

משל:

ואז בעת שפתחה כבר חמק הדוד. כי נתקצף עליה ועבר ונפשה יצאה בדברו קשות בלכתו. ומאז לא מצאה אותו.

מליצה:

פתחתי. ולכן רק היא פתחה לדודה, ר"ל בחנה להפרד מגויתה ולגלול את מסך החומר הסוכך בינה ובין דודה, **אבל דודה כבר חמק עבר**, ולא שב להשכין שכינתו עליה **ונפשה**

יצאה בדברו קשות, שהיא הנבואה הקשה שהודיעו אז מחלוק מלכות ב"ד (ובמדרש חמק עבר נתמלא עלי עברה) ור"ל המדרגה העליונה של נפשו שהיא נשמה לנשמה שע"י השיג רוה"ק והנבואה כבר יצאה ונפרדה ממנו, (ובזוהר אחרי דף ס"ז) הכי תנא קוב"ה רוחא ונפשא דכולא, ולכן **בקשתיהו** על ידי תשובה **ולא מצאתיהו**. **קראתיו** בתפלה ובתחנונים **ולא ענני**:

פסוק ז

משל:

ובבואה לפני שער העיר, מצאוה השומרים והכוה ונשאו את רדידה מעליה:

מליצה:

מצאוני ומדי צאתה לעזוב את חדרי שלמה, ר"ל בעת רצתה להפרד מן הגויה אל השפע הנבואיית. **מצאוה שומרי העיר**, ר"ל הכחות המעמידים חיי הגויה, שלא יכלה עוד לעבור מהם כמקדם ולגנוב דעתם, כי כבר היתה תחת רשותם, **והם הכוה ופצעוה** שהכריחו את הנפש שתשאר עם גויתה ומדותיה ותאותיה הגשמיות עד שהשיבוה למסגרה בכל פעם ע"י מכות ופצעים שהם חולי הנפש ומכאוביה, (כמ"ש הרמב"ם בח' פרקיו שיש לנפש בריאות וחולי כמו שיש לגוף בריאות וחולי), **ושומרי החומות** בכללם, שהוא מצד היותה קשורה בגויה ובחומה היא יושבת, **נשאו את רדידי** שהוא תכשיט ראשה, ר"ל שלא יכלה עוד להשכיל ולהשיג בדרך נבואיי שמשכיל בלא חומה ובלא מעצור, כי שבו השכלותיה מוגדרים ומצומצמים לפי ההשגה של שכל הנקשר בחומר. שמשיג השגה הדרגיית ע"י שהוא מוקף חומה דלתים ובריח, לא השגה פתאומית בלא גבול ותכלית:

פסוק ח

משל:

ועי"כ נתפרסם הדבר. והיא משבעת את בנות ירושלים שבעת ימצאו את דודה יאמרו לו שהיא חולת אהבתו:

מליצה:

השבעתי. נפש שלמה ראתה אז כי א"א לה עוד למצוא את דודה, ר"ל להשיג השגה זו בחייו, רק בעת שיגיע זמן הגויעה והפרידה שאז השם מתגלה אל הצדיקים כמו שנפשם עודם בגופם ושניהם משיגים את ה' ובזה תאסף הנפש אל עמה, (כמ"ש בזוהר פ' מצורע דף נ"ג ופ' אמור דף פ"ח) ובזה היא משבעת את בנות ירושלים שהם כחות גופה, שבעת ימצאו את דודה בעת המות שאז ירגישו הם בו תחלה אז יגידו לו שהיא חולת אהבה,

(ועיין במדרש הנעלם פ' חיי שרה דף קכ"ב פי' ג"כ פסוק זה על דברת הנפש לנפשות בעת המות):

פסוק ט

משל:

מה. ובנות ירושלים שאלו אותה מה דודך מדוד. הגידי לנו א] מה ההבדל בין אהבתך ליתר אהבות, ב] מה ההבדל בין דודך לדודים אחרים, עד שככה השבעתנו ברוב אהבתך אותו:

מליצה:

מה. והנה בנות הגויה שואלים את הנפש, א) **מה דודך מדוד**. מבקשים שתצייר להם ההבדל בין האהבה ותשוקה זו הרוחניית שבה תכסוף הנפש אל האלהים, לבין יתר האהבות והכסופים הגשמיים (כי בנות הגויה לא ירגישו מהות האהבה הזאת ועוצם יקרה), ב) **מה דודך מדוד**. מה מהותו הנעלם ומה תאריו וסימניו ומה מעלותיו, עד שבעבורם **ככה השבעתנו** ותבקשהו עד מות:

פסוק י

משל:

דודי. משיבה סימניו ומעלותיו על כל דוד, ומסיימת זה דודי ר"ל הנמצא כמוהו:

מליצה:

דודי. משיבה הנפש **דודי צח ואדום**, תחלה מגדת בכלל כי הדוד הנעלם ית' הוא צח ואדום, ר"ל שכלול מחסד ורחמים שהיא מליצת הצחות ומן מדת הדין שמורה אדום, פי' שהוא המקור לטוב ולרע, הדין והרחמים הטובות והרעות החיים והמות כולם משורש אחד יוצאים משורש השרשים שכולו טוב ואין דבר נפרד ממנו לא כהאומרים שהם משני שרשים (ובמד' צח לי בים וב"י הלכו ביבשה בתוך הים ואדום לי בים וינער ה' את מצרים בתוך הים) וכן הוא **דגול מרבבה** בו נקבצו רבבות כחות שהוא המקור לכולם שמצד זה נקרא בשם אלהים, ר"ל קבוצת כל הכחות אשר במציאות שאין דבר חוץ ממנו:

פסוק יא

מליצה:

ראשו. עתה תתחיל לתארו בפרטות:

ראשו, ר"ל מהות מחשבתו הנעלמת והרצון העליון כמו שהוא במקורו טרם התגלה, הוא דבר נעלם, סתימא דכל סתימין לא יושג ממנו מאומה, ותארה זה **ככתם פז**, הכתם הוא עשת מקשה, שזה מורה שפנימיותו סתום וחתום וידומה כי אין בפנימיותיו דבר,

וכלל העשת הוא פז, שהוא הדבר היותר יקר בעולם השפל, ר"ל דבר יקר מאד הסתום ונעלם בתכלית העלמה.

קוצותיו. השערות הם מותרי המוח, שפנימית המוח בוקע ויוצא ומתגלה ע"י השערות שהוא ציור אל אורות המחשביות הנעלמות וצפונות הבוקעות ויוצאות לחוץ דרך נקבי משכיות השערות, שזה מורה ראשית התגלות מחשבתו הנעלמה, הם **תלתלים** תלי תלים, כי בהם תלוים עולמות שאין להם סוף, אבל הם **שחורות כעורב**, צבע השחור הוא הבולע את האור בתוכו, וזה משל על רוב התעלמותם שאורן גנוז בהם וצפון בתוכם בלתי מתגלה מהם מאומה, ודומים כעורב ותערובות שאין ניכר לנו מהם שום הבדלה ורושם כלל:

פסוק יב

מליצה:

עיניו. עתה תתחיל לצייר ראשית השגחתו שהתחיל להביט על הבריאה והמציאות שזה משל העינים, ר"ל הסתכלות החכמה והבינה העליונה איך להיות להמציא ולבראות, כמ"ש וירא אלהים כי טוב.

דומים **כיונים על אפיקי מים**, כי המים הם פנים לפנים, ר"ל שהם כמראה מלוטשת עד שהעומד לנגדם רואה בהם דמות פניו וצורתו, כן העולם והמציאות כולו הוא דמות הכבוד העליון כמ"ש כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם הוא מראה דמות כבוד ה', ר"ל כמו שמראה הקשת הוא רק קבוץ הגוונים המתפלשים בענן מאור השמש הזורח כנגדו, כן כל המציאות וגווניו הם ניצוצי השמש הגדול אור ה' המתגלה בם, ועיניו המשוטטים עליהם דומים **כעיני יונים על אפיקי מים** שהמראה המתראה במים הם דמות המביט ותארו, כן העולמות כולם הם דמות כבודו וחכמתו הנשגבה, והכל נמצא במקור המקורות שמשם נתגלה לחוץ, והם דומים כעיני יונים המשגיחים על בניהם. כן עומדים על אפיקי מים. המים הם כנוי אל הנמצאות, כמ"ש ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ואפיקי מים הם התחלת הנמצאות ומקורם הנעלם, שם עומדים עיני השגחתו עיני החכמה והבינה, והם **רוחצות בחלב**, כי כמו שהדם נעכר ונעשה חלב כן נהפך עולם התהו לעולם התיקון ע"י העינים כיודע ליודעי בינה, והם **יושבות על מלאת** שהכל במלואו וטובו כמ"ש וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד:

פסוק יג

מליצה:

לחיו. אחר שצייר איך ראה והסתכל להוציא את המציאות, יצייר את הדבור שהוא

הצווי אשר הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד. ובזה יש שתי מדרגות. א) הדבור הכללי הנכלל במלת בראשית, שבו נעשה הכל בכח, כמי שזורע זרעים בבת אחת טרם יצמחו, וזה נעשה ביום הראשון שהוציא הכל יש מאין, ב) הדבורים הפרטיים שבו הוציא תולדותיהם כ"א ביומו, כמ"ש במד' משל לזורע ששה זרעים בבת אחת, שהוא במשל שהזרעים הזרועים צמחו ויצאו לחוץ ויפרדו כ"א למינו, שזה היה בששת ימי המעשה. וממשיל הדבור הכללי אל הלחיים שהלחי הוא פנימי נגד השפה, ואמר **שלחיו כערוגת הבשם**. שהערוגה היא ששה טפחים והם **מגדלות מרקחים** שהמרוקח הוא המעורב וממוזג כמה תערובות, וכן הי' הכל מעורב בערוגה זו זרוע ובלתי ניכר, והדבורים הפרטים ממשיל אל השפה שהיא חיצונית, ועז"א **שפתותיו**, שהוא גמר הדבור אז היו **שושנים** שכבר גדלו הזרועים ויוציאו ציץ ופרח ושושנים, וגם **נוטפות מור עובר**, שהוא תולדות החיים, (שזה גדר המור שבספר זה כנ"ל כ"פ) ר"ל שאז יצאו מעשה ימי בראשית עד הצמחים והחיים למינם:

פסוק יד

מליצה:

ידיו. אחר שצייר את הבריאה איך הסתכל ואיך דבר ויוציא המציאות מאין ליש ומיש ליש בששת ימי המעשה, יצייר את ההנהגה איך מנהיג ופועל בהמציאות כל ימי עולם, וז"ש **ידיו** שהוא הכח הפעולי המכונה לידיו הפועלים ועוסקים ומנהיגים המציאות, הם **גלילי זהב** כי ינהיג ע"י אופנים וגלילים גלגל ומערכת הסובבים ומתגלגלים בתמידות והם טהורים וקיימים כזהב והם **ממלאים בתרשיש**. כי הגלגלים התחתונים מתנענעים ע"י המלאכים המניעים אותם שנאמר בהם וגויתו כתרשיש, וע"י יגמר מלאכתם וידי היוצר יניע את מניעיי המניעים בכח שאין לו סוף עד שלפעמים יניעם כפי חיוב המערכת ולפעמים ימלא גלילים ע"י התרשישים שהם מלאכיו עושי רצונו. וכן גם עולמות העליונים שם סובבים גלילים העליונים שהם אופני המרכבה, והם ממולאים בתרשיש ע"י החיות כי רוח החיה באופנים, והם המצוירים בתרשיש, כמ"ש תכלת דומה לים וים דומה לרקיע וכו'.

מעיו. עתה מציין רצונו המתגלה בהנהגה ע"י התורה, שזה יכונה במעיו, שהוא אות הרחמים והחמלה, כמ"ש ע"כ המו מעי לו, שמצד חמלתו נתן לנו תורה ומצות לזכות אותנו כמ"ש ה' חפץ למען צדקו וכו', (ושורש תורת הכתב הוא מתחת זרועות עולם מטע ה' להתפאר) והיא דומה **כעשת שן** שמחברים חתיכות רבות והם נעשים כעצם אחד, כן האותיות והתיבות הפסוקים והפרשיות כולם תורה אחת, והיא ג"כ גלומית

בפנימיותה כעשת שן, תוכה נסתר ונעלם כעשת שהיא חתיכה מדובקת, ובכל זה היא **מעלפת ספירים**. שדרך הספיר ובהירתו יתפלש כח הראות מעבר אל עבר, כן מתוך ספורי התורה ומלבושיה יתראה במראות הצובאות סודותיה מצפוניה ופליאותיה:

פסוק טו

מליצה:

שוקיו. וסוף מעשהו ואחרית מסובביו הוא העולם המורגש שהם **עמודי שש** ר"ל שש קצות העולם, והם **מיוסדים על אדני פז**. ר"ל נסמכים על ה' המקיף אותם וממלא אותם בחבל כסף השגחתו, עד שראשו כתם פז מגיע עד השוקים הנסמכים ג"כ על אדני פז, (כמ"ש בכ"ח שער היכלות ענף ד').

עתה חושב מעלותיו בכלל **מראהו** בכלל **כלבנון** אשר אין מספר לנטעים הגדלים בו כן מלא נטעים שונים, ר"ל נמצאים רבים עליונים ותחתונים שהוא שורש לכולם ונושא ומחיה אותם.

ומבאר עוד היכולת והחכמה והרצון שנמצאים אצלו בתכלית השלמות. נגד היכולת אומר, **בחור כארזים**, שהוא הארז היותר גבוה בין עצי הלבנון, כן אות הוא בצבאותיו מצד גבורתו ויכלתו:

פסוק טז

משל:

הרעיה לא מצאה את דודה עוד:

ובזה נשלם השיר הרביעי:

מליצה:

(נגד החכמה אומר) **חכו ממתקים**, החיך הוא ציון להטעמת החכמה והרגשתה, כמ"ש כי אזן מלין תבחן וחך יטעם לאכול, ר"ל החכמה המתגלית ממנו ממתקים.

ונגד הרצון אומר **כלו מחמדים**, הכל חומדים אותו כי רוצה אך בטוב וחסד.

זה דודי, ר"ל אלה הם תאריו שבם יוכר, כי אינו ניכר מצד עצמו רק מצד פעולותיו, ומצד זה אני אוהב אותו האהבה הגדולה בהכירי מעלותיו וטובו וחכמתו ושלמותיו, וגם **זה רעי**, כי גם אנכי עצם רוחני נאצל מאתו ודומה בקצת שלמיות כמוהו, כחלק המתדמה אל הכל, כמ"ש חמשה ברכי נפשי אמר דוד ולא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה, מה הקב"ה מלא כל העולם וזן את העולם ורואה ואינו נראה וכו' אף נשמה וכו':

הרעיה השמיימית נפש שלמה לא מצאה עוד את הדוד ודברות קדשו בנבואה כל חיי שלמה, עד נאסף על עמיו.

ובזה נשלם שיר הרביעי:

פרק ו

פסוק א

משל:

השיר החמישי נמשך עד אחות לנו קטנה [ח' ח'], מספר כי באחרית הימים בא הדוד אל הרעיה לעין כל, ובנות ירושלים והמלך עצמו נתוכחו עמה בל תפרד מהם. והיא לבשה עוז ברוב אהבתה ותצא אל דודה אל המדבר ולא שבה עוד, עד ששררו המשוררים מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. כי האהבה נצחה את כולם:

אנה. אחר שהכירו בנות ירושלם מעלת הדוד ויקר האהבה הזאת מסכימים ללכת עמה לבקשו. שואלים, אנה הלך דודך אם יודעת מקומו, או עכ"פ אם אינך יודעת המקום שהוא שם, אנה פנה, לאיזה צד. ונבקשנו בצד ההוא:

מליצה:

השיר החמישי נמשך עד אחות לנו קטנה (ח' ח'), מספר כי באחרית הימים עת הגיע לשלמה מועד כל חי להאסף אל עמיו, אז בא הדוד העליון אל הרעיה נפש שלמה לאספה אליו אל צרור החיים לעין כל. ויספר את הוכוח שהתוכחו אז כחות הגויה והגוף עצמו עם הנפש בל תפרד מהם, אבל היא מתלבשת אז בעוז ה' לשוב אל האלהים אשר נתנה. כי עזה כמות אהבה, ובו יספר ענין הנפש בעת הגויעה ואחריו, עד תשוב אל מקורה בבית אביה:

אנה. מספר כי עת הגיע לשלמה תור הגויעה, ואז הכירו גם בנות הגויה את מעלת הדוד העליון ויקר תשוקת הנפש האלהית אל הדבוק בו, והם מסכימים כולם לבקש את ה' ולהשתוקק אליו, ואז כי הגיע עת דודים שתאסף נפש שלמה אל עמה ואל אלהים, מתאספים כל בנות העיר, ר"ל כל כחות הגויה, אל הרעיה בת שמים, מבקשים להאסף עמה אל מקומה ואל דודה, ושואלים אותה **אנה הלך דודך**, ר"ל כי לפעמים תשיג הנפש את דודה בנבואה ורוה"ק, שאז לא תבקש רק את מקום ההשגה לבוא אל המקום שהמלך במסבו, ועל צד זה אמרו אנה הלך דודך. ולפעמים תשיג הנפש את האלהי ע"י העיון והמחקר, שבזה מוכרחת לתור גם את דרך ההשגה, כי החקירה תתע לפעמים בעיונה ולא תמצא הדרך הישר לבא ולראות פני אלהים. ועז"א **אנה פנה דודך** לאיזה צד, ונבקשהו ע"י העיון והדרישה:

פסוק ב

משל:

דודי. בעודם מדברים זאת [והם היו בגן המלך] ירד הדוד מהררי בתר ובא לגנו, אבל אין עקר ביאתו אל הגן רק לערוגת הבושם, ר"ל אל רעייתו שהיא הבושם שלו, והיא הערוגה הנותנת לפניו ריח בגן הזה. כי בא לרעות בגנים שם ירעה צאנו, והוא לא ילקט לעצמו רק שושני הערוגה, רק אהבת כלתו וצבי חמדתו:

מליצה:

דודי. בתוך כך הרגישה נפש שלמה כי הדוד העליון יורד ממעון קדשו לאספה אליו, והיא אומרת, הנה עתה **דודי ירד לגנו**, ולא לכל הגן, שהוא כל כחות הגויה ומספר נפשותיה, רק **לערוגת הבשם**, שהיא הנפש האלהית הרוחנית, שהיא הערוגה שזורעים בתוכה חמשה זרעונים כמ"ש חמשה ברכי נפשי אמר דוד כנגד הקב"ה וכנגד נשמה והוא הבושם העליון העולה לריח ניחוח. **לרעות בגנים**, ר"ל את הגנים שהם נטעי הגוף וצמחיו ירעה, פי' שע"י המות יזדככו מעט מעט לשוב אל היסודות ומשם אל גלגולים אחרים, עד יבנה מהם בית חדש, אבל את **השושנים** שהם הנפשות הקדושות ילקט לעצמו וישימם באוצרותיו. ומה יפה דרשו חז"ל פסוק זה על מיתת הצדיקים:

פסוק ג

משל:

והיא אומרת **אני לדודי ודודי** הרועה לי במה שהביא לי שושנים למנחה:

מליצה:

אני. עתה מתחברת עם דודה העליון (שזה מיתת נשיקה) ואמרה **אני לדודי**, כי היא אשר מתחלת עתה בדבוק בזה ברוב תשוקתה אל האלהים, והרועה העליון מביא לה **שושנים** צמחי צדקתה ומעשיה הטובים לריח ניחוח:

פסוק ד

משל:

יפה. [מאמר הדוד] את רעייתי יפה כתרצה ר"ל ע"י שנתרצית אלי שנית ושב רצוני עליך ואת נאוה כירושלים כולו, ר"ל ככל בנותיה, ואת איומה כנדגלות, כמחנות רבות. שכן יראו עתה מקרוב אליך:

מליצה:

יפה. (הדוד העליון אומר אל נפש שלמה). **את יפה ע"י שנרצו מעשיך** ונתכפרו עונותיך. ואת **נאוה כירושלים**, ר"ל ככל הגויה והמון כחותיה, שהיא ירושלים המליציית

ובנותיה, כי את שקולה כנגד כולם והעקרית בעיני. ואת **איומה כנדגלות** רבים והמון מחנות, כי מן התורה ומע"ט שעסקת ופעלת, עמדו צבא קדושים ומלאכי שלום העומדים סביבך לשמרך בכל דרכיך וזר לא יקרב אליך:

פסוק ה

משל:

הסבי. מעתה הסבי את עיניך העומדות מנגדי מרחוק כי עד עתה היית מבטת אל חדרי שלמה ושלחת עיניך אלי מן הצד, עתה הסבי אותן אלי כי הם רהבי וגאותי, לכן ידבקו בי בתמידות, שערך חושב יופיה כנ"ל:

מליצה:

הסבי. מעתה **הסבי את עיניך**, שעד עתה עמדו **מנגדי** מרחוק, כי היית בחדרי שלמה שהוא הגויה לוטשת עיני השכלתך מרחוק ממכלא הגשם והחומר, (וכבר בארנו ענין העינים האלה למעלה, א' ט"ו) עתה הסבי אותן אלי, כי תהיי אצלי תחת כסא כבודי, כי עיניך אלה **הרהיבני**. וגדלני בעולם, שע"י נתפרסם גדולתי ומלכותי. ועתה שב לחשב המעלות והתקונים שהביאה הנפש אתה, שהם השערות והשנים, ורקתה שהם המושגים והעיונים הרוחנים ועצמות הנפש עצמה כמו שפרשנו זה בפרטות למעלה (סימן ד'). ודלג את הצואר והשדים, שזה מתאר הנהגתה את הכח המתעורר ויצר הגויה, כי אפסו עתה. באשר תפרד מן הגויה וכחותיה ותעזוב את החומר:

פסוק ח

משל:

ששים. [רואה כי בנות ירושלים באים שמה ועומדים סביבה] אומרת אליהן, הלא יש לו לשלמה נשים רבות ששים מלכות ושמונים פלגשים ורב עלמות. ולמה לו עוד לעשוק את רעיתי שהיא יחידה אצלי, כי.

מליצה:

ששים. ישים פניו אל בנות ירושלים, שהם כחות הגויה המתאספים עתה סביב הנפש, אמר הלא יש לו לשלמה, שהיא הכח המושל בגויה, נשים וכחות רבות, **ששים מלכות**. ר"ל כחות ראשיות המושלות בגויה, ותחתיהן שמונים כחות פחותות מהן במדרגה כמדרגת הפלגשים, ותחתיהן עלמות אין מספר, ר"ל יתר תכונות ומדות וכחות אשר אין מספר להן:

פסוק ט

משל:

אחת היא אלי יונתי תמתי, אין לי ידידה זולתה. שב לאמר. אבל היא ג"כ אחת לאמה. שלא ילדה עוד האם בת כמוה, והיא ברה ונבחרת ליולדתה. כאילו יולדתה בררה לעצמה היופי והחן הנמצא בתבל וילדה הבת הזאת. עד כי הבנות כולנה ראוה ויאשרוה. וגם מלכות ופלגשים של שלמה הגם שהן צרות לה ראוה ויהללוה:

מליצה:

אבל **אחת היא יונתי תמתי** הנפש הקדושה היא יחידה ביניהם, אין לה ריע ואחות בין כחות הבשר כולם, כי נבדלת היא מכל תולדות העולם השפל הלזו, **אחת היא לאמה** (כבר בארנו א' ו') שהגוף יקרא במליצה אם הנפש שהגויה לא הוציאה רעיה כזאת בכל הבנות והכחות אשר הוציאה **וגם היא ברה ליולדתה**. היא הבר והסולת של הטבע בכללה שאחר שעלתה הטבע מדומם לצומח ומצומח לחי ומחי למדבר אז יצאה בת שמים הלזו המובחרת מכולם, עטרת הנפשות וצפירת הבריאה, **עד שהבנות** כלנה **יאשרו אותה**, כי יכירו כל בנות הבריאה שהיא המאושרת מכולם והיא האושר האמיתי, היא לבדה חלק ה' בעולמו, וגם **מלכות ופלגשים** שהם כחות הגויה כלנה, **יהללו אותה** כי היא לבדה בלתי בת תמותה היודעת והמשכלת ואין דומה לה בכל כחות הנתלות בגויה:

פסוק י

משל:

מי. [עתה מתקרבים אליה בנות ירושלים] ושואלים, מי זאת הנשקפה כמו שחר, שהשחר הוא המחבר יום ולילה, שאז רואים שקיעת הלבנה ויפיה, וזריחת השמש בהדרה, והיא דומה כשני המאורות הנראים בעת אילת השחר, שהיא יפה כלבנה וברה כחמה, וגם היא איומה כנדגלות, כהמון ככבים וצבא השמים המתנוצצים בעת השחר:

מליצה:

מי זאת. כחות הגויה מרגישים עתה פרידת נפש שלמה מגויתה, ושואלים **מי זאת הנשקפה** מן החלונות, מבין חרכי העפר והגויה, שמושטת את ראשה מן החלון אל החוץ להפרד מן הגויה, והיא דומה **כמו שחר**, שהשחר הוא הגבול שבין היום ובין הלילה סוף הלילה והתחלת היום. כן עומדת עתה בגבול שבין החיים הזמניים החשכי' צלמות ולא סדרים כלילה. ובין החיים הנצחיים ששם מצהרים יקום חלד וכאור בקר יזרח שמש, כמ"ש וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. והיא עתה **יפה כלבנה ברה**

כחמה ר"ל כי כל עוד תחיה הנפש בעה"ז סגורה בחומר. היא דומה כלבנה שאין לה אור מצד עצמה. רק מקבלת אור ע"י השמש הזורח עליה וקרנים מידו לה. כי אור הנפש בחיי העה"ז אינו עצמי לה. רק מקבלתו מן השמש הגדול שהוא אור ה' הזורח עליה ובוקע ומפלש דרך בתי הנפש והלחשים. (וכמו שהלבנה ע"י שהיא חומר מקשיי עכור ומעכבת בעד נצוצי השמש. עי"כ תהיה כמראה לטושה לקבל עליה נצוצות השמש המכים על כדורה. כן בהיות הנפש קשורה בחומר ע"י שהחומר עכור ומקשה משיתפלש אור ה' הרוחני דרך בו תקבלהו הנפש על לוחותיה המלוטשים בקדושה ובטהרה ונוגה כאור תהיה). ועתה בצאתה מן הגויה לשוב אל מקורה לאלהי הרוחות. תדמה כחמה שאורה עצמי לה. וכן תשוב להיות עצם משכיל מאיר באור הרוחני מצד עצמו בהיותה אלהית. אולם ברגע זו שהיא עת הפרידה מן הגויה. היא כמו שחר. שבו ימצאו שני המאורות הגדולים שהיא יפה כלבנה וגם ברה כחמה. כי עדן היא בגויה אבל כבר נשקפה בראשה מן החלון חוץ לגויה. והיא **איומה כנדגלות**, כי ילוו אותה המון כוכבים ואורות רבות מתנוצצים שהם נר מצוה ותורה אור ואורות מלאכיות. מן המע"ט אשר עשתה. (ובזוהר משפטים דף צ"ז זכתה נשמתא כמה משריין קדישין קא מתעתדין לה לאתחברא בהדה ולמיעל לה בג"ע):

פסוק יא

משל:

אל. [משיבה הרעיה], אמרה להם אמתלאות למה יצתה מחדרה ונשקפה לחוץ, כי ירדה לגנת אגוז, ושם הלכה לטייל לראות באבי הנחל, ומשם הלכה לראות הפרחה הגפן וכו':

מליצה:

אל. (משיבה הנפש) **אל גנת אגוז ירדתי**. ידוע שהחומר מצד היותו נקשר בעץ הדעת טוב ורע נמשל בדברי חכמי האמת לאגוז, שד' קליפות סובבים את המוח שבו, והאריכו בזה ביחוס קליפות האגוז אל שמרי החומר וחסרונותיו. (עיין בזוהר בראשית דף ט"ז ודף י"ט ע"ב תרומה דף ק"מ ע"ב ר"מ פנחס דף רפ"ז ע"ב) עד שגם העולם הגדול עם ארבע קליפותיו ידמה לאגוז. כמו שצפה יחזקאל במעשה מרכבה רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת ומתוכה כעין החשמל. ואליהו בהר חורב רוח רעש אש וקול דממה דקה כמו שדברנו ע"ז במק"א. תאמר **כי ירדה אל גנת אגוז** שהוא גויתה לספור כחותיו ופעולותיו. לראות מה תוכל להציל ממנו בעת הפרידה. ומשם ירדה **לראות באבי הנחל** את הצמחי' שהצמיחה הגויה בחייהו משם **לראות הפרחה הגפן הנצו הרמונים**. כבר בארנו בספר זה (ב' י"ג ד' י"ג) שהגפן ירמוז על העיון והמושכלות, כי הוא אבי היין שרומז המושכלות

וההשגה. והרמונים ירמזו אל התרי"ג מצות, יצאה לראות על האגוז הזה שהוא הגוף מה העלה במושכלותיו ומה הוליד בעבודתו אשר תקח עמה ליום מועד להתלבש בהם עת תלבש מחלצות:

פסוק יב

משל:

אמנם חוזרת מדבריה, אומרת **לא ידעתי** אני בעצמי איני יודע למה יצאתי. רק נפשי, ר"ל דודי הרועה שהוא נפשי וחיי רוחי, הוא שם אותי מרכבות עמי נדיב, הוא המניע אותי כמרכבה רצה וחשה אל עמי נדיב, אל בני עמי הנדיבים, שלא אהיה עוד כלואה בחדרי שלמה, רק אצא וארכב אל בני עמי:

מליצה:

לא ידעתי. באמצע חשבונותיה שמחשבת על פעולות גויתה ומעשהו בזה העולם. ופוקדת על כל מעשיו שעשה בעודו חי. הגיע לה זמן הגויעה שתאסוף רגליה על המטה. ותצא ללכת בדרך עולם, מפסקת מלחשוב בעניני החיים האלה. אומרת **לא ידעתי** עוד דבר. **כי נפשי** ר"ל ה' שהוא נפשי ורוחי. היא **שמתני מרכבות עמי נדיב**, ר"ל שם אותי כמרכבה וצוני לרכוב ברכב אש וסוסי אש לעלות בסערה השמים אל עמי נדיב. (מלשון אני נאסף אל עמי). שארכב חיש קל אל הצדיקים אשר בעולם הנשמות:

פרק ז

פסוק א

משל:

שובי. אחרי שגלתה הדבר לפני בנות ירושלים כי היא מוכנת לרכוב ולשוב אל עמה ואל דודה, התחילו לחנן ולבקש לה בל תעזוב אותם אומרים לה שובי שובי אל חדרי שלמה, שובי ונחזה בך ננהוג בך כבוד כמלכה. [משיבה הרעיה] מה תחזו בשולמית. איך אפשר שתנהגו בי כבוד אחר שאני דומה ביניכן כמחולת המחנים. שתמיד אני מוקף משני מחנות שעומדים סביבי לשמור אותי. ואני כשבויה ביניכן:

מליצה:

שובי. אחרי ששמעו בנות הגויה כי הרעיה השמיימית מוכנת ללכת אל בית מועד ולעזוב את הגויה, הם אומרים לה **שובי שובי** השולמית, אל תפרדי מאתנו את אשת שלמה, שהיית מנהגת את הגויה שהוא המלך שלמה, שובי שובי אל הגוף וחיים הזמנים **ונחזה בך**. נחנו כלנו נהיה נכנעים תחתיך למלאות רצונך. ואת תהי המולכת

עלינו מעתה. (משיבה הנפש) **מה תחזו בשולמית**. ר"ל איך אפשר שאני אמלוך עליכם. ואתן תסורו למשמעתי, אחרי שאני דומה ביניכן **כמחולת המחנים**. כמוקפת משני מחנות. א) מחנה אלהים וצבא קדושים, מחנה היצ"ט המבקשים שאנזר מן כל חמדת העולם ואתקדש לתורה ועבודה ופרישות. ב) מחנה השטן וגדודי היצה"ר ובנות הגויה. שמבקשים שאמלא תאות הגוף וחמדותיו בכל דבר פשע. ואיך אשכון שקט ושלו ביניכם בין שני מחנות. אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי:

פסוק ב

משל:

מה יפו. משיבים בנות ירושלים את בת נדיב הנה פעמיך יפו מאד. אבל רק בנעלים. לא אם תלכי יחף. ר"ל אם תצאי אל דודך הרועה שאז לא יהיה לך מנעלים תתגנה יפיך, חמוקי ירכיך דומים כמו חלאים (כחלי כתם) אבל רק אם מעשה ידי אמן. ר"ל אם מצומדים עליהם חלאים שעשה האומן במלאכה אז יפו גם הם. לא אם תהיי אצל דודך הרועה בלא תכשיטין:

מליצה:

מה יפו. משיבים בנות הגויה, **את בת נדיב** ר"ל בת אלהים. **פעמיך יפו**. אבל רק **בנעלים**. ר"ל כי הנפש היא המחיה את הגוף לשלש מחלקותיו, אשר חלקוה החכמים. הנפש השכלית. והחיונית. והטבעיית. ובעת תאסף הנפש אל עמה אז כל כחות הנפשיות התלויות בחומר ספו תמו נכרתו ולא נשאר רק הרוח אשר תשוב אל האלהים אשר נתנה, עפ"ז ידברו על לבה ויזכירו אותה כי עת תפרד מהם יבטלו ויעדרו כל פעולותיה לכל מחלקותיה. וסדרו את פעולותיה מלמטה למעלה. א) הנה התנועה שהיא תיוחס אל הרגלים. היא דבר יפה מאד. ועז"א **מה יפו פעמיך**. אבל זה רק **בנעלים**, ר"ל כ"ז שתלבש את הגוף שהוא הנעל (כנ"ל ה' ג'). אבל עת יקרא לה בית חלוץ הנעל. ר"ל עת תפשט את החומר מעליה. (ע"ד של נעלך מעל רגליך שפי' הסרת החומר מעליו) אז הלא תפסק התנועה וישאר כאבן דומם ממקומו לא ימוש. ב) הנה בנפש הצומחת נמצא כח הזן והמוליד, והנה כח המוליד שמצויר בירך, (כמו כל יוצאי ירך יעקב) גם הוא יבטל בעת המות. ועז"א הן **חמוקי ירכיך** דומים **כמו חלאים**, כי תוליד בנים להשארת המין, אבל זה רק אם הוא **מעשה ידי אמן**. אם הגוף קיים שהוא האומן העוסק במלאכה. לא כן בהפרד הנפש שאז יחדל האמן ממעשהו:

פסוק ג

משל:

שררך דומה כאגן הסהר המכיל המשקים בתוכו. ורגיל לשתות יין לרויה ראי נא שאל יחסר המזג, כי בבית הרועה העני לא ימזגו לך יין לרויה. בטנך. שיעור הכתוב בטנך (אל יחסר) ערמת חטים את סוגה בשושנים. כי בבית המלך יש לך ערמות חטים למלא בטן. מה שלא יהיה לך בבית הרועה העני:

מליצה:

שררך. והנה כח הזן יחלק לאכילה ולשתיה שע"י ניזון הגוף. אומרים אליה. הנה **שררך** דומה **כאגן הסהר** שהוא תמיד מלא משקים. ומשלח מעינותיו בנחלים אל כל אברי הגוף. ראי נא לבל יחסר המזג כי עם המות תשבר הכד על המבוע, ותפסק המזיגה הזאת, ותהיה הכלי היפה שהוא האגן המוכן לקבל המשקים לבטלה. וכן **בטנך** אשר היא **סוגה בשושנים**, בכמה פרחים יפים המוכנים לקבל המזון ולטחנו ולהפיץ זיכוך הדם אל הכלים המבשלים והמחלקים לכל תעלות הגוף, ראו נא [**בל יחסר**] **ערמת חטים**, כי אחר המות לא יתנו עוד החטים אל הרחים לטחון. ובטלו הטוחנות בשפל קול הטחנה:

פסוק ד

משל:

שני שדיך, הם דומים כשני עפרים במקום הצבי והיופי ר"ל בחדרי משכיות המלך ששם כל חמדה. לא בבית הרועה:

מליצה:

שני שדיך. אחר שחשב החלק התחתון שהם כלי הנפש הצומחות, מזכירים החסרון. שיגיע באסיפתה אל עמה, בכלי הנפש החיונית שמשכנם מן החזה ולמעלה עד הראש. הנה **שני שדיך** שהם הכח הכעסני והכח התאווני ששניהם **תאמי צביה**, ר"ל שהם תולדות הכח המתעורר (כנ"ל ד' ה'). הם דומים **כשני עפרים**, אבל רק אם הם **תאמי צביה** בעולם החמרי, שאז יתעורר המתעורר אל היופי והתאוה, והכעסני אל הקנאה והנקמה וכדומה, לא כן אם תסתלק מן העולם הזה ינאץ השקד ותפר האביונה:

פסוק ה

משל:

צוארך. וכן צוארך הדומה כמגדל השן. ועיניך הדומים כברכות בחשבון. [שכן יזלו לחות ורעננות]. הלא ראוי שימצאו על שער בת רבים. בעיר כלילת יופי, לא במדבר חורבה. וכן

אפך הדומה כמגדל הלבנון. הלא הוא צופה פני דמשק. לעיר מושב לא למדבר חורבה. למה ישכנו הכלולים ביופי בודד חררים במדבר:

מליצה:

צוארך. וכן צוארך שהוא ציור אל ממשלת השכל והנפש על הגויה והכח המתעורר שלו והוא דומה **כמגדל השן**, שמשם ילחמו את אויבים בשער, וכן משם ימשול על כחות הגוף לדכאם תחת רגליו (כנ"ל ד' ד') וכן **עיניך** שהם עיני השכל הרואה ומחשב ויועץ ומעיין על כל עניני הגויה, הם דומות **כברכות** ששם יקוו המים, וכן יתקבצו שם כל ההרגשות שאספו החושים בכח השומר והם **ברכות בחשבון**. לחשוב מחשבות ולספור כל דרכי הגויה ופעולותיה תועלותיה ומפסידיה. הלא ראוי שהם יעמדו על **שער בת רבים**. שהיא בשער ירושלים היא הגויה ששם נקבצו רבים, צבא כחות הגויה והמוניה. שהם יקבלו הצווי והנהגת הנפש וחשבונותיה, לא כן אחר המות איה שוקל איה סופר ואין מעשה ודעת וחשבון בשאול. וכן **אפך** הדומה **כמגדל הלבנון**. שהוא השכל העיוני שהוא פני הנפש וצורתה. (שצורת הנפש היא ההשכלה). והוא דומה כמגדל הלבנון שמשם רואים וצופים כל הנטיעות אשר בלבנון. וכן משם ישכיל ויתבונן על כל המעשים אשר כנן ה' בעולמו. ועל נטיעותיו אשר נטע בגן הלבנון שהוא בכלל המציאות במעל ובשפל. והלא אפך זה **צופה פני דמשק**. שהיא עיר אחרת חוץ מירושלים ומגבול א"י ממזרח שמש, והיא מליצה על ששכל העיוני צופה בחקירותיו על העיר הגדולה והמדינה המיוחדת שהוא עולם הכללי הגשמי, וכל הנמצא ממזרח שמש עד מבואו. (לא כהשכל המעשי שאינו מביט רק בעיר ירושלים שהוא הגויה וצרכיה). וגם השכל העיוני הזה מצד שחוקר וצופה על העולם המורגש השפל וכל אשר בו (שזה רומז בדמשק שהוא ארץ העמים ואין בו קדושה) זה יופסק אחר המות שלא ישיג עוד נמצאים בעלי גשם:

פסוק 1

משל:

וראשך עליך הדומה ככרמל ביופיו והדרו ודלת ראשך כצבע ארגמן הלא מלך אסור ברהטים. הלא המלך שלמה אסור ברהטיהם בכבלי האהבה ולא יוכל להתנענע בלעדה כאסור בזיקים:

מליצה:

ראשך. והנה הראש אשר הוא עליך. ר"ל מהותך העצמי. העצם הנבדל האלהי הרוחני שהוא הנפש עצמו שהוא הראש לכולם, ועז"א עליך, כמו שאת בעצמך הלא הוא דומה לכרמל המלא פרי ותנובה, כן את מלאה חכמה ודעת אלהים וכל קדש, וכן **דלת**

ראשך השערות והתלתלים שהם האורות המחשביות הבוקעים מעצמות הנפש ומתגלים ממנה (כמ"ש ביאור זה למעלה (ד א' ה' י"א) שהשערות ברוחניות ימליץ התבקעות התעלומה לחוץ) הוא דומה **כארגמן**, שהוא משל אל העולם הכסא שנקרא ארגמן בפי האלהיים כשם הרוחניים הסובבים את הכסא. והארגמן הוא למטה במדרגה מעולם האורה והאצילות אשר שם מבוע הנפשות הקדושות. והלא **המלך** שהוא הגוף המולך בעיר הקטנה. **אסור ברהטים**, בצנורות היוצאות מן הנפש להשקות את הגויה בשקתות ההשכלה והחיים וההרגשה הוא כנאסר בכבליהם ובלעדם לא יזוז ממקומו והוא כאבן דומם אם תסתלק ממנו. (ובמדרש הנעלם פ' ויקרא דף קי"ג ע"ב ר' פנחס אומר הנשמה נטלה מכסא הכבוד שהוא הראש כדקאמר ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן זו הנשמה שהיא דלת הראש מלך אסור ברהטים זה הגוף שהוא אסור בקברים):

פסוק ז

משל:

מה יפית, (שם אהבה בא ע"ד ההפשטה, את האהבה) אומרים את מדת האהבה. מה יפית ונעמת מאד. אבל רק בתענוגים. אם האהבה מקושרת בתענוגים אז היא יפה. ר"ל אם תאהבי את המלך שאז יהי לך כל תענוג ועדן, אז טובה האהבה לא האהבה להרועה העני. אשר לא יהיה אהבה בתענוגים:

מליצה:

מה יפית. את אהבה. הנך יפה ונעים מאד אבל רק בתענוגים. ר"ל אם תאהבי את הגוף ותחיי חיים הזמניים שאז יהיו לך תענוגי הזמן וכל עדוניו. אז טוב האהבה. לא במות. שאז לא תמצא תענוגים ומעדנים:

פסוק ח

משל:

זאת. עתה בא המלך שלמה עצמו ומדבר על לבה בל תפרד מאתו. אומר לה הנה זאת קומתך שאת נצבת עתה בקומה זקופה בגאוה ועוז, עד שדמתה לתמר הגבוה מאד. עד שלא יוכל איש לעלות אליו. ושדיך תלוים מן הגובה הזאת כאשכולות:

מליצה:

זאת קומתך. אחר שצייר איך כל בנות הגויה וכל כחותיה לכל מחלקותיה מתוכחים עם הנפש בל תפרד מאתם, וכ"א מדבר עמה בפרט ומבקש בל תפרד ממנו כי יאבד בהפרדה, מצייר עתה איך המלך שלמה עצמו, (הוא הלב שממנו תוצאות חיים והוא הדופק וחי עד סוף הגויעה שאוסף מרוצת הדם והחיים אליו) מתפרד עתה מן חשוקתו

שהיא הנפש. ומתעורר הפעם האחרון בכל עז ובכל כחותיו לעצור בעד הנפש בל תפרד מן הגויה, (כידוע שברגע האחרון יתאמץ הלב בכחותיו עוד הפעם כאשר יתלהב הנר בעת שקרוב להכבות) אומר הוא אליה, נפשי הנה **זאת קומתך**. ר"ל כל הפרטים שחשב עד עתה מן מה יפו פעמיך עד הראש. היא קומת הרעיה השמיימית, כי הנפש הצומחת והחיונית והמשכלת היא הקומה השלמה של הנפש בכללו, אשר ממנה יתפרדו אלה הכחות (כמ"ש הרמב"ם בח' פרקיו), והיא **דמתה לתמר**. הפורח למעלה ראש ולבו פונה למעלה, כן את פונה למעלה ואל אישך בשמים תשוקתך, **ושדיך** דומים **לאשכולות**, שכבר הבשילו ענבים ועומדים להבצר ולהנתן ביקבים להוציא יינם, כן הגיע עת הבציר לך להפנות מהעה"ז ולקבל שכר מעשיך בעולם הגמול:

פסוק ט

משל:

בכל זאת **אמרתי אעלה בתמר** אתאמץ בכל כחי לעלות אל גבהך. והגם שהתמר חלק ויפול בקל העולה עליו, אוחזה בסנסניו בל אפול בעלותי ר"ל אעשה כל האפשרות להשיג אהבתך, ואבקש ממך שיהיו נא שדיך כאשכלות הגפן אשר באחוז האדם בהם דם ענב ישתה חמר. וריח אפך יהיה כתפוחים נותני ריח טוב:

מליצה:

בכל זאת **אמרתי אעלה בתמר**. ר"ל אתאמץ לעכב את הנפש בל תפרד מן הגויה. והגם שהיא מתנשאת למרום עוזה והיא גבוהה ממני, בכל זאת **אוחזה בסנסניו** וענפיו, (והוא ציור אל התגברות הגוף ברגע האחרון לאחוז את הנפש בל תפרד). **ויהיו נא**. אבקש **ששדיך יהיו כאשכלות הגפן** (כבר בארנו למעלה (ד' ה') ששני שדי הנפש ימליצו את הנהגת כח התאוני והכעסני תולדות הכח המתעורר) הנה יהיו כאשכלות הגפן המלאים ענבים ויין חמר, ר"ל שלא יתעוררו עוד הכחות האלה רק לדבר ה' ומצותיו תורותיו וחקותיו לעשות מצות ומע"ט (ובזהר שלח קע"ה ע"ב מה אתכלא דאיהו חד ותליין ביה כמה ענפים כך היא מצוה חדא תליין בה ענבים וזמורין). **וריח אפיך** שהוא השכל העיוני שהוא פני הנפש (כנ"ל פסוק ה') יהיו דומים **כתפוחים** המעלים ריח טוב, ר"ל שיתעצם להשכיל בתורת ה' וחכמתו:

פסוק י

משל:

וחכך יהי' דומה לי כיין הטוב המשמח את הלב, עד כאן דברי המלך שלמה [משיבה הרעיה] הולך לדודי, היין הזה של חכי לא לך יהיה, רק הוא הולך לדודי הרועה אל תעל

אל קומתי. כי לדודי אלך ולו אהיה, למישרים, אני הולך עתה לדודי שהוא המישרים. ר"ל הוא ציור המישור עצמו, כי הוא מלא מישרים וצדק, דובב שפתי ישנים. שגם בעת ששפתי ישנים בשינה ידוברו מרוב תשוקתי והרגלי בזכרון דודי, ויאמרו לאמר אני לדודי ועלי תשוקתו, שזה ידוברו שפתי גם בעת שנתם:

מליצה:

וחכך, ר"ל דבורך הפנימי בחכמה (כנ"ל ה' ט"ז על וחכו ממתקים), יהיה כיין הטוב שהוא ציור הרוח הקדש שהוא היין הטוב המוזכר בכל ספר זה (כנ"ל ב' ד"ה, ד' יוד), מקבל עליו כי אם יחיה יעסוק רק בתורה ובחכמה ובמצות ויבקש קדושה ודעת אלהים. (משיבה הנפש) **הולך לדודי**, לא אשוב עוד אל המלך שהוא הלב והגויה כי אני הולך לדודי העליון ואשוב על מעוני בשמים, אני **הולך למישרים** אל המישור, ר"ל אל אלהי הרוחות שהוא מקור היושר והטוב, **דובב שפתי ישנים** (כי עתה רגע הגויעה ושלמה גוסס אז וכבר שפתיו ישנים בשנת המות והשפתים אלה הישנים וגוססים ומתעלפים למות דובבים ואומרים (בשם הנפש) לאמר:

פסוק יא

מליצה:

אני לדודי ועלי תשוקתו, כי יצאה נשמתו בנשיקה ותשוקה. תשוקת החלק אל הכל והכל אל החלק, ותדבק במקורה ברוב אהבתה, (ועיין באדרת האזינו דף רפ"ח שרשב"י אמר פסוק זה בעת מותו):

פסוק יב

משל:

לכה. [הרעיה השיבה פניה אל דודה ואומרת] לכה דודי נצא מפה אל השדה, בלילה הזו נלינה בכפרים שסביב ירושלים:

מליצה:

לכה. עתה שיצאה הנפש מן הגויה, היא משיבה פניה אל דודה העליון העומד עליה לאספה אליו אומרת, **לכה דודי** מפה, **נצא** מן העיר שהוא הגויה **אל השדה** ר"ל חוץ לגויה, **נלינה בכפרים**, כי ידוע שבלילה הראשונה עדן הנפש מרחפת על קצת חלקי הגויה ואינה מתפרדת מכל חלקיו לגמרי, ואחר שהגוף בכללו נמשל בשיר הזה לעיר, א"כ קצת חלקיו וכחותיו המיוחדים הנפרדים נמשלים לכפרים קטנים שהישוב בהם מעט, ועז"א נלינה בלילה זו בכפרים, ונבקר עוד קצת חלקי הגוף, וכנודע מענין חבוט הקבר:

פסוק יג

משל:

באור הבקר נשכימה לכרמים, ונראה אם פרחה הגפן ר"ל זה ספק אם פרחה הגפן והנצו הרמונים אבל שם אתן את דודי לך. אבל דודי ואהבתי הם פרחו והנצו בודאי. ושם אתנם לך לא לאיש אחר:

מליצה:

אח"כ **נשכימה** בבקר **לכרמים** כבר בארנו (למעלה א' ואו) שהכרם יציין במליצה תכלית המעשים והפעולות, ר"ל נראה מה פרי המעשים ומה הרוחנו בכל אשר עמלתי ועסקתי בעולם הגופים, **נראה אם פרחה הגפן**, ר"ל אם העלנו איזה דברים לתועלת ע"י ההשגה (שזה נמשל בכל הספר לגפן ויין הטוב כנ"ל ב' י"ג) ואם פרחה, נשקיף אם **פתח הסמדר**, ר"ל שהחלו הענבים להתבשל ועשו סמדר, ר"ל אם ההשגה עשתה פרי ותנובה, גם נראה אם **הנצו הרמונים**, שהרמונים בשיר זה שהוא ציון המצות והמע"ט שהם תרי"ג כפלח הרמון (כנ"ל ד' י"ג ואו א'), ר"ל נראה אם נמצא איזה תועלת מכל אשר עסקנו בעולם המורגש בין בתורה בין במע"ט. אמנם **שם אתן את דודי לך**, ר"ל הגם שזה ספק אם פרחה הגפן והנצו הרמונים כי לפעמים יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה רק לשם פניות אחרות, ואז אינם לתועלת אל הנפש בעולם הגמול, אבל את דודי אתן לך בודאי, כי מדת אהבת ה' והתורה והמצות שעשה ועסק מאהבת ה' זה הוא המובטח שתקבל הנפש מהם תועלת והיא העולה לה לריח ניחוח, את אהבתי זאת אתן לך, שהיא נשמת המעשים ולב העבודה אשר ירצה ה':

פסוק יד

משל:

הדודאים. הרעיה אומרת הנה הדודאים שלוקטים אותן בעבור טוב ריחם, אבל הם נתנו ריח ר"ל שריחם אינו מיוחד לבעליהם לבד. כי הם הפקר בשדה וכבר נתנו ריח לכל עובר. וגם כל מגדים הם על פתחינו. ר"ל גם המגדים העומדים למאכל ועונג הם על הפתח, הפקר לכל. חדשים ר"ל המגדים הם חדשים ובכ"ז דומים כישנים, אחר ששבענו מהם די והותר כל אלה אינם חשובים, רק דודי ואהבתי צפנתי לך זה אינו הפקר ואינו כדבר ישן. כי צפנתי את אהבתי רק לך וצפנתים מעין כל. כי לך המה:

מליצה:

הדודאים. ר"ל העיון והמעשה אינו מיוחד לה' לבדו, כי יעשה לפעמים בעבור פניות חיצוניות והנאות הגוף, **הדודאים** המעלים ריח, (שהוא משל המושכלות), הם **נתנו**

ריח. הפקר לכל, כי הם הפקר בשדה, ר"ל כי העיון יהיה גם בדברים חיצונים וחכמות חיצוניות הבלתי נובעים לעבודת ה', (ותפס דודאים שמסגולתם לעורר אהבה בין איש לאשתו אבל זו אהבה גשמיית) ר"ל שישכיל ויעיין בעיונים הבלתי מעוררים אהבה רוחניית שהוא אהבת ה' ובזה הריח הפקר לכל כחות החומר לא לה' לבדו (ועיין בהקדמה בזוהר דף י"ב). וכן **על פתחינו כל מגדים**. שהם הפירות ר"ל פרי המעשים. הם על פתחינו מבחוץ, לא יובאו אל הקדש פנימה, כי המעשים בלא אהבת ה' הם גויות בלא נשמה קליפות בלא תוך, ועומדים על הפתח ולא יבואו בחדרים הפנימיים וחגוי הלב, והם **חדשים גם ישנים**. ר"ל גם המצות החשובות הם ישנות ונעשות מתוך ההרגל בלבד מצות אנשים מלומדה אחר שאין בתוכם אהבת ה' אבל **דודי צפנתי לך**. האהבה מה שעבדתי את ה' מאהבה זאת היא הצפון לה' לבד ומיוחד לה' והיה כולו קדש:

פרק ח

פסוק א

משל:

מי. הרעיה מתעצבת עתה על שהוצרכה לעזוב בית אמה ומשפחתה ולשוטט עם דודה בשדות ומדבריות ואומרת מי יתן יחזקו אותך כאלו אתה אח לי אשר ינק משדי אמי עד שגם אם אשקך בחוץ לא יבוזו לי:

מליצה:

מי. הנפש תזכר עוד רגע את המעמד שהיתה בו בחיי הגויה ותתעצב על גויתה, כמ"ש חז"ל שהנשמה מתאבלת על הגוף כל י"ב חדש, אבל אינה מתאבלת על המעמד שהיתה בחיים. אשר כל היום יגורו עמה היצה"ר והתאוה והמתעורר מלחמות, והמלך הגדול שהוא היצ"ה בנה עליה מצודים גדולים וכבשה תחת ידו, רק היתה מתאוה אם היתה במדרגת משה ואליהו. שלא היה הגוף ויצרי מעלליו משביתים אותה מדבקות הרוחני, כהאלהיים האלה שהיה בכחם להפשיט שמלותם הצואים בכל עת, ולהפרד מן הגויה אל הנבואה והדיבוק העליון, עד שהיה בכחם לדור בעליה ובחצר, ר"ל להתפשט מן הגויה ולהתדבק בהדרת קדש, וללבוש כתנות אור, ולהביא את הכבוד העליון אל היכלם שישכון בתוכם, כמו מרע"ה שהיה מתנבא בעד נפשו בגופו בלא חרדה ורתת, וז"ש **מי יתנך כאח לי**, שיהיה ה' כאח דבוק אל הנשמה אחותו, (כי היא אחות המלך מצד שרשה העליון) ושיהיה **כיונק שדי אמה**, שאם הנפש היא הגויה (כנ"ל א' ו' ג' ד') תניקהו ג"כ משוד תנחומותיה כי יקבל עבודת הגוף ג"כ לרצון, וזה יהיה בשני אופנים, א) **אמצאך**

בחוץ אשקך שאוכל לצאת מן העיר חוצה לה ר"ל להפרד מן החומר ושם אמצא את ה' ואשקהו ואתחבר עם נשיקות פיהו ודברות קדשו, ובנות ירושלים שהם כחות הגויה **לא יבוזו לי** ולא יעצרו בעדי מלהפרד ולהתחבר עם דודי בכל עת:

פסוק ב

משל:

וגם אוכל להנהיג אותך ולהביאך אל בית אמי. ושם תלמדני, ושם אשקך מיין הרקח בפרהסיא:

מליצה:

(זאת שנית) **שאנהגך ואביאך אל בית אמי** שהוא גויתי, ושם **תלמדני** תורתך ומצותיך, שהם עבודות שאעבוד אותך בהיותי מתהלך בלבוש עור ובשר, ואני **אשקך מיין הרקח** (היין רומז על ההשגה בכל הספר כנ"ל ב' ד"ה, ד' יוד) ר"ל שתקבל נחת מן עיוני ומושכליי שהם מרוקחים, ר"ל מעורבבים עם מושגים הנלקחים מיין הזמן והמקום כפי שתשכיל הנפש בעודה קשורה בגוף, (וזה נקרא יין הרקח ממולח בתערובות בשמים, כי ההשגה הזכה שתשכיל הנפש המופשטת מגויה הוא יין חמר בלתי מרוקח), וכן **מעסיס רמוני** שהם המע"ט, כי הרמון בכל הספר ירמוז על תרי"ג מצות כמספר גרעיני הרמון, (כנ"ל ד' ג' ואיוב ז' י"ג):

פסוק ג

משל:

ושיהיה שמאלו תחת ראשי בפרהסיא:

מליצה:

ושתהי' **שמאלו תחת לראשי** וכו' כבר פרשתי' (למעלה ב') שהשמאל ימליץ ההשגה השכליית, והימין ימליץ ההשגה הנבואיית הנקיה מכל סיג, ותהיה ההשגה הזכה ברוה"ק עיקר ומתגברת על השגת השכל כדרך ההשכלה לפי המחקר והעיון עיי"ש:

פסוק ד

משל:

השבעתי, מסיימת דבריה אתם בנות ירושלים אשר השבעתי את אהבתינו כמה פעמים, ואני השבעתי אתכם תמיד בצבאות או באילות. אמנם עתה איני מתירא מכם, כי מה תעירו ומה תעוררו, לא תוכלו עתה להשבית את האהבה בשום אופן:

מליצה:

השבעתי. אולם תחזור מדבריה, אומרת, אתם בנות ירושלים שהם כחות הגויה, **הלא**

השבעתי אתכם תמיד בצבאות או באילות השדה, כי הייתם תמיד מפרידים ביני ובין הקדש, אבל עתה **מה תעירו ומה תעוררו את האהבה**, לא תועילו מאומה לא לרחק ולא לקרב, כי נפרדתי מבנות החומר ואני בצל שדי אתלונן:

פסוק ה

משל:

מי [דברי המשורר] שואל מי זאת אשר התרחקה מעיר מושב אל המדבר והיא מתרפקת אל דודה, [תשובת הדוד] תחת התפוח עוררתיך בפעם הראשון שמצאתי אותך מצאתי אותך ישנה תחת התפוח ושם עוררתיך וגם שם תחת התפוח, חבלתך אמך, שם הולידה אותך, וגם שם חבלה ילדתך. גם אמך נולדה תחת התפוח. ר"ל היא למודה להיות במדבר לא בעיר, כי שם נמצאה ושם נולדה היא ואבותיה:

מליצה:

מי זאת. שואלים מה מהות הנפש היקרה הזאת אשר היא **עולה מן המדבר**. ר"ל כי בצאתה אל המדבר. שהוא אחרי נפרדה מן הגויה, הנה היא עולה במעלות הסולם למעוני שחקים ושם היא **מתרפקת על דודה** להדבק בדוד העליון הצח ואדום, להיות צרורה בצרור החיים את ה' אלהיה מה שלא יהיה כן לכל הנפשות שתגועגה עם הגויה. ואין להם קיום אישיי רק קיום מיני, ומה נשתנה הנפש הזאת. (תשובת ה') **תחת התפוח עוררתיך**, זה הוא יען שהנפש היקרה הזאת היא אצולה ממרום וממקום קדוש תתהלך. כי בעת עוררתי אותך ממקומך לרדת אל הגויה, היית תחת התפוח בחקל תפוחין קדישין באצילות העליון בעולם האורה ששם מקור הנשמות, **שמה חבלתך אמך** בעת נקשרת בחבלי יולדה אל אמך שהיא הגויה שמה היית תחת התפוח העליון, וגם **שמה חבלתך ילדתך** כי שם שרשך, והיית שם עצם רוחני נבדל חיה ורבת פעלים, ולכן שבת למקומך אשר באת משם, (והנה בכל השיר דבר אליה בלשון נקבה ופה בלשון זכר ומלבד שימצא שיתפוס לשון זכר לנקבה כמ"ש הרד"ק במכלול דף ט' ודף י' עיי"ש יש פה טעם כי הנפש כשעומדת בפ"ע נפרדת מן הגויה אינה מתפעלת ומקבלת רק היא עצם רוחני נבדל כאישים העליונים ולא יצדק לדבר עליה בלשון נקבה):

פסוק ו

משל:

שימני. הרעיה מבקשת מדודה שישים אותה כחותם הקבוע על לבו וזרועו. להגן בעדה מחמת המלך, כי אמנם עזה כמות אהבה שמסרה נפשה בעבור אהבתו. אבל גם קשה

כשאול קנאת המלך, על שעזבה אותו. רק רשפיה של אהבה גדולים מן אש השאול כי הם רשפי אש שלהבת יה:

מליצה:

שימני. הנפש מבקשת מאת דודה העליון שישים אותה כחותם על לבו ועל זרועו, ר"ל שידביק אותה אליו ברצון ובפועל, כי **האהבה** שאהבה את ה' **עזה כמות** ומסרה נפשה למות בעבור אהבתו, הגם **שקנאת** היצר היה **קשה כשאול**, שרצה להטותה מעבודת ה' ולשום בעמקי שאול קרואיה, בכ"ז **רשפי אהבת ה'** אשר בערו בלבה, היו **רשפי אש ושלהבת יה**, אשר בם שרפה חבלי שאול ופתויי היצר, ואחר שהיה לה תמיד מלחמה כבדה עם היצר ונצחה אותו, וראוי שתהיה כחותם על רצונו ועל זרועו, לתת לה שכר ברצון ובפועל:

פסוק ז

משל:

מים. [דברי המשורר] רואים אנו גדול כח האהבה ורשפיה רשפי אש. אשר במים רבים ונהרות לא יוכלו לכבותה, ר"ל שכל תחבולות שלמה שעשה להטות לב הרעיה מן דודה לא הועילו מאומה, כי אש האהבה לא תכובה במים רבים, וגם נהרות שדרכם לשטוף כל הנמצא בדרכם לא ישטפוה ר"ל שלא יכול לה שלמה לא בטוב ולא ביד חזקה. לכן אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו כי לא יקנוה בהון עתק רק באהבת הלב הדבר תלוי:

הרעיה דבקה בדודה:

ובזה נשלם השיר החמישי:

מליצה:

מים. (דברי המשורר), רואים אנו **כי מים רבים לא יוכלו לכבות אהבה**. הראיה העליונה אל אלהיה ר"ל שכל פתויי היצר וחמדת הכח המתעורר לא יכלו לבטל אהבת נפש שלמה לאלקיה: **וגם נהרות**. השוטפים שהם תהפוכות הזמן ורעת העולם: **לא ישטפוה**. **עד שאם יתן איש כל הון בעבור אהבת ה' בוז יבוזו לו**. כי לא דבר קטן ינתן מחירה כי מטבע האהבה הגדולה הזאת שימסור עליה את נפשו ומאודו:

הרעיה נפש שלמה דבקה בחיי עד האלקי הרוחות.

ובזה נשלם שיר החמישי:

פסוק ח

משל:

שיר האלף: **בשיר הזה יסופר כי הרעיה שפכה שיחה בעד אחותה הקטנה פן יחשוק בה המלך, ותשובת הדוד ואחותה**:

אחות הרעיה אומרת יש לנו אחות קטנה ועדן אין לה שדים שעדיין אין שדים נכונו ומה נעשה לה ביום שידובר בה להנשא אל המלך פן יבקש אותה המלך שלמה לקחתה לו:

מליצה:

שיר האלף יספר כי הנפש תשפוך שיחה לפני אל, בעד אחותה הקטנה שהוא הרוח ההיולאני בל יקחה המלך ר"ל בל תתחבר עם הגויה ותופסד עמו, ותשובת ה' ב"ה ותשובת הרוח:

אחות. הנפש אומרת אל ה', יש **לנו אחות קטנה**, שהיא הנפש ההיולאנית הנקשרת בגויה (ונקרא רוח ובפי המחקרים שכל הנקנה) והיא אין מטבעה להשאר נצחי כי הוא כח תלוי בחומר ונפסדת עמו. ובכ"ז ע"י כושר המעשים ותורה ועבודה יעשו בו מלאכת הכימיאה עד שיזדכך לקנות טבע הנצחיית ולשוב עצם נבדל ולהשאר חי אחר מות הגויה ואמרו חכמי האמת כי הרוח ישאר בג"ע התחתון והנשמה האלהית העולה היא למעלה תתלבש בו בכל עת ברדתה והדברים ארוכים (עי' בזהר אחרי דף ע' ע"ב בארך ועי' בזהר שמות דף י"ג ב' משפטים צ"ט ב', תרומה קל"ו קמ"א ב' קמ"ב קמ"ג, ויקהל ר"י ע"ב ובפ' לך פ"ג ב' בסתרי תורה שם דף פ"א) וע"ז אמרה הנשמה הנה י"ל אחות קטנה שהוא הרוח רק **אין לה שדים** ר"ל שאינה משפעת (כי הוא שכל נקנה לא שכל נאצל) רק מקבלת שזה יצוייר בהעדר השדים **ומה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה** שתלקח אל בית המלך ר"ל אם תלקח אל שלמה שהוא הגויה להבלות עמו בקבר או איך תנצל להשאר בחיי עד:

פסוק ט

משל:

משיב הדוד, אם חומה היא אם תהיה כחומה סגורה ולא תתרצה אליו אז נבנה עליה טירת כסף ר"ל נסגיר אותה בטירה חזקה העשויה מכסף הכוסף ר"ל ניתן לה בעל שתכסף אליו ואליה תשוקתו והוא יוציאנה מבית שלמה אבל אם דלת היא אם פתחה דלתיה לאהבת שלמה נצור עליה לוח ארז הבלתי מתקיים ר"ל נפקירנה לו:

מליצה:

אם. משיב ה' **אם חומה היא** אם עמדה חזקה כחומה סגורה ולא שלט בה היצר והתאוה

אז **נבנה עליה טירת כסף** ר"ל נביאוה אל הגן בעדן אל הטירה הנכספת לצדיקים, אבל **אם דלת היא** אם פתחה דלתיה אל הנחש המסית שהם התאות אז **נצור עליה לוח ארז** ותתבלה עם הגוף בקבר תחת ארון העץ:

פסוק י

משל:

[משיבה האחות] אני סגורה כחומה, ושדי קשים להכבש כמגדלות חזקים, אז הייתי בעיניו ר"ל ועד עתה הייתי בעיניו כמוצאת שלום, כאילו עדן לא הגיע לי תור ועת דודים, וע"כ לא נגע בי עדיין:

מליצה:

אני. (משיב הרוח) אני חומה הייתי חזק בפני היצר כחומה חזקה שלא שלט בי **ושדי** שהם כח הכעסני והתאוני שהם השדים (כנ"ל) היו חזקים **כמגדלות**, ר"ל לא נכבשו מגדודי היצר הלוחם על העיר לכבשה, אז **הייתי בעיני** הגוף **כמוצאת שלום** כאילו היה לי שלום עם היצר עד שלא לחם אתי כי משכתיו לעבודת ה' עד שכרת עמי ברית ולבי חלל בקרבי:

פסוק יא

משל:

והראיה לזה כי **כרם היה לשלמה בבעל המון**, והכרם היה גדול כ"כ עד שהנוטרים ששמרוהו הביאו לו כ"א אלף כסף בשכר פירותיו:

מליצה:

כרם הרוח מספרת איך היה לה שלום עם היצה"ר ולא השבית אותו מעבודת ה' כי הנה **היה לו לשלמה כרם בבעל המון**, כבר בארנו (למעלה ס"א ואו, ז' י"ג) כי הפעולות שיעשה אדם להשיג איזה תכלית נמשלים במליצה לנטיעת כרם, והנה שלמה היה לו כרם גדול ר"ל המון פעולות ומעשים ועסקים שעסק בין בחכמה ודעת בין במצות ומע"ט לכן אמר שהיה הכרם בבעל המון רב כי רבו מעשיו ועניניו ומצותיו, **ונתן את הכרם לנוטרים** שבני ירושלים שהם כחות גופו כולם נטרו את הכרם ועסקו בעבודתו, כי כחות השכל נטרו גפני העיון והמושכלות וכחות החיים נטרו אשכלות העבודה והמצות וכל **איש הרויח בפריו אלף כסף** ר"ל שכר הרבה ודברים יקרי הערך הנכספים ונחמדים:

פסוק יב

משל:

והוא הכרם שלי העומד **לפני** כי שלמה נתן לי הכרם הזה במתנה בעבור שהייתי בעיניו

כמוצאת שלום. אמנם חוזרת מדבריה אומרת איני רוצה להחזיק לעצמי את הכרם הזה רק האלף כסף [שהביאו בשכר הכרם] יהיו לך שלמה וכן אחזיר את המאתים הראוים לנוטרים את פריו כי איני רוצה ליהנות מן הכרם:

מליצה:

והוא **כרמי שלי לפני** הכרם הגדול הזה הוא שלי כי שכר התורה והעבודה הזאת יקנה הרוח שע"י ישאר קיים בנצחיות ועל ידם ישוב השכל הנקנה שכל נאצל, והרוח ההיולאני ישוב להיות רוח קדוש החי חיי עד כמו הנשמה שזה בשכר הכרם הזה שקנה שלמה שהוא הגוף בעבודתו ותורתו והוא העומד לפני כענין והלך לפניך צדקך, שב לאמר אולם גם שלמה שהוא הגוף וכחותיו שעמלו בכרם הזה ועסקו בתורה ובעבודה לא יקופח שכרם כי ינוחו בשנתם בקבר ויעמדו לגורלם לקץ הימין (עיין בזהר וארא כ"ח ב'). וז"ש **האלף לך שלמה** שכר פירות הכרם שהוא המצות ומע"ט יהיו גם אל הגוף והנפש התחתונה כי יש שכר לפעולתם, **ומאתים לנוטרים את פריו** (כמ"ש במדרש הנעלם חיי שרה דף קכ"ד. אין לך כל צדיק מהעוסקים בתורה שא"ל מאתים עולמות וכספי' בשביל התורה):

פסוק יג

משל:

היושבת. [הדוד אומר אל האחות הקטנה] את היושבת בגנים ר"ל שלא התרחקת אל המדבר כאחותך רק ישבת בגנים הסמוכים לעיר ושם יש חברים מקשיבים דבריך אחר שאת סמוכה לעיר, ולא אוכל להתיחד עמך מקרוב רק לקולך השמעיני מרחוק בכל פעם:

מליצה:

היושבת. הנה הנשמה תשוב אל צרור החיים דבקה באלהי הרוחות לנצח, אבל הרוח לא ישוב אל מדרגה הגדולה הזאת רק יעמד בג"ע התחתון ורק לפרקים כמו בשבתות ויו"ט יעלה למדרגה יותר גבוהה כמבואר במקומות שציינתי בפסוק ח'. עפ"ז אומר ה' אל הרוח, את **היושבת בגנים** בגן אשר בעדן התחתון ולא יצאת אל העולם העליון הנה יש **חברים מקשיבים**, כי הרוח יש לו קשר עם הנפש שתחתיו והנפש יש לה קשר עם הגויה אשר בקבר באשר קרובה אליהם ועי"ז א"א שיתדבק הרוח בכל פעם עם הדוד העליון רק **לקולך השמיעני** לעתות מזומנים:

פסוק יד

משל:

והיא ג"כ מתיראה מן השומרים ואומרת **ברח דודי** ודמה לך לצבי לשוב אלי בכל פעם:

מליצה:

וכן הרוח אומר אל השם ברח דודי למעון העליון כי אינך מתחבר עמי תמיד מפני החברים הקרובים אלי, שהם המדרגות הקרובים אל החומר ובכ"ז **דמה לך לצבי או לעפר** השב תמיד אל מקומו ומביט לאחוריו, כן תשוב אלי מעת לעת ומפקודה לפקודה: